

ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ СТАНДАРТИ

**Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича
стандартлар тизими.**

**Библиографик ёзув. Библиографик тавсиф
Умумий талаблар ва тузиш қоидалари**

Расмий нашр

Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш
агентлиги

Тошкент

Сўз боши

1 Кутубхоначилик ва нашриётчилик иши соҳасида меъёрий ҳуқуқий актлар ишлаб чиқишни ташкиллаштирувчи махсус ишчи гуруҳ томонидан **ЯРАТИЛГАН ВА ТАҚДИМ ЭТИЛГАН**

2 Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлигининг (“Ўзстандарт” агентлиги) 2009 йил 14 апрелдаги 05-143-сон Қарори билан ТАСДИҚЛАНГАН ВА ЖОРИЙ ҚИЛИНГАН

3 Ушбу стандарт «Система стандартов по информации, библиотечно-му и издательскому делу» тизимидаги ГОСТ 7.0-2003 стандартига мос тушмайди.

4 Мазкур стандарт жорий қилиниши билан Ўзбекистон ҳудудида ГОСТ 7.0-2003 амал қилинишини тўхтатади

Мазкур стандартни Ўзбекистон ҳудудида амалда жорий қилиш (амал қилишини тўхтатиш) ва унга киритилган ўзгаришлар ҳақидаги ахборот “Ўзстандарт” агентлиги томонидан нашр қилинадиган кўрсаткичда эълон қилинади.

Ушбу стандарт қайта кўрилганда ёки бекор қилинганда у ҳақидаги ахборот “Ўзстандарт” агентлиги томонидан нашр қилинадиган ахборот кўрсаткичида эълон қилинади.

Мазкур стандартни Ўзбекистон ҳудудида расмий нашр қилиш ҳуқуқи “Ўзстандарт” агентлигига тегишли

Мундарижа

1	Қўлланиш соҳаси	1
2	Меъёрий ҳаволалар	1
3	Тушунчалар ва таърифлар	3
4	Умумий қоидалар.....	3
4.1	Библиографик тавсиф.....	3
4.2	Библиографик тавсиф объекти.....	3
4.3	Бир даражали ва кўп даражали библиографик тавсиф.....	4
4.4	Библиографик тавсифнинг таркиби.....	4
4.5	Библиографик тавсиф соҳаларининг мажбурий ва факультатив элементлари.....	4
4.6	Тавсиф соҳалари ва элементларининг кетма-кетлиги.....	5
4.7	Тиниш белгилари.....	5
4.8	Библиографик тавсифнинг ахборот манбаи.....	7
4.9	Библиографик тавсиф тили.....	8
4.10	Библиографик тавсифдаги қисқартмалар.....	9
4.11	Тавсифлашдаги имло меъёрлари.....	10
5	Бир даражали библиографик тавсиф.....	11
5.1	Бир даражали библиографик тавсифнинг структураси ва таркиби.....	11
5.2	Сарлавҳа ва жавобгарлик тўғрисида маълумотлар соҳаси.....	13
5.3	Нашр соҳаси.....	27
5.4	Ўзига ҳос маълумотлар соҳаси.....	28
5.5	Чиқиш маълумотлари соҳаси.....	30
5.6	Физикавий тавсиф соҳаси.....	35
5.7	Сериялар соҳаси.....	37
5.8	Изоҳлар соҳаси.....	40
5.9	Стандарт рақами (ёки унинг муқобили) ҳамда фойдаланиш шартлари соҳаси.....	41
6	Кўп даражали библиографик тавсиф.....	43
6.1	Кўп қисмли ҳужжатларнинг кўп даражали библиографик тавсифи.....	43
6.2	Кўп томли ҳужжатларнинг библиографик тавсифи.....	43
6.3	Серияли ва бошқа давомли ресурсларнинг библиографик тавсифи.....	46

7	Аналитик библиографик тавсиф.....	57
7.1	Асосий қоидалар.....	57
7.2	Хужжатнинг таркибий қисми тўғрисидаги маълумотлар.....	59
7.3	Идентификацияланувчи ҳужжат тўғрисидаги маълумотлар...	61
7.4	Идентификацияланувчи ҳужжатда таркибий қисмнинг жойлашган ўрни тўғрисидаги маълумотлар.....	64
7.5	Айрим турдаги идентификацияланувчи ҳужжатларнинг ўзига хос тавсифлаш хусусиятлари.....	64
7.6	Умумлаштирувчи сарлавҳа остида нашр қилинган таркибий қисмлар.....	67
7.7	Тақризлар ва рефератларнинг библиографик тавсифи.....	68
	Илова А (маълумотнома тариқасида).....	69
	Илова В (маълумотнома тариқасида).....	81

Кириш

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Республика аҳолисини ахборот-кутубхона билан таъминлашни ташкил қилиш тўғрисида”ги Қароридан кейин ахборот-кутубхоначилик соҳасида ўтказилган ислохотлар ахборот-кутубхона муассасалари иш фаолиятини белгиловчи миллий стандартларни ишлаб чиқишга, қабул қилишга ва амалга ошириш бўйича ҳаракатларга тўртки бўлди.

“Библиографик ёзув. Библиографик тавсиф. Умумий талаблар ва тузиш қоидалари” миллий стандарти миллий манфаатларни ифодалайдиган ҳамда ахборот-кутубхона, ахборот-ресурс марказлари, кутубхоналар, илмий-техника ахбороти органлари, нашриётлар ва бошқалар ҳамкорлигини таъминлайдиган ахборотга ишлов бериш билан боғлиқ муассасаларнинг ахборотга доир вазифалари умумийлиги асосида республикада ахборот-кутубхона, илмий ва нашриётчилик фаолиятини мувофиқлаштиришни, меъёрий ва услубий раҳбарликни таъминлайди.

“Библиографик ёзув. Библиографик тавсиф. Умумий талаблар ва тузиш қоидалари” стандарти энг муҳим, пойдевор стандарт ҳисобланиб, СИБИД тизимининг электрон ҳужжатларни каталоглаштириш жараёни билан бевосита боғлиқ бўлган кўплаб стандартлари, жумладан ҳалқаро MARC форматлари ҳам унга далил, манба сифатида қарайдилар.

Миллий стандартнинг мазмуни етакчи мутахассислар таклифларига мумкин қадар мос келади. Ундан ташқари стандартни ишлашда энди кутубхоначиликнинг эмас, балки ахборот-кутубхоначилик фаолияти ривожланишининг миллий хусусиятлари ҳисобга олинган.

Ишланган “Библиографик ёзув. Библиографик тавсиф. Умумий талаблар ва тузиш қоидалари” стандарти миллий нашрларни каталоглаштириш бўйича тўлиқ тушунча беради, унда ҳалқаро тажрибаларни, янги атамаларни қўллашни ҳисобга олган ҳолда стандартнинг 4.5.2, 4.10, 4.10.1, 4.10.2, 5.2.3.2, 5.2.4.3, 5.2.6.9, 5.2.7.2.6, 5.5.2.1, 5.5.2.2, 6.3.2.1, 7.1.6 бўлимларига аниқлик, қўшимчалар ва ўзгартиришлар киритилди.

Библиографияловчи ташкилотнинг алоҳида ҳуқуқи бўлган айрим ўринлар ушбу стандарт билан қатъий белгиланиб берилди. Масалан, республика ахборот-кутубхона муассасаларида йиғма электрон каталогни яратиш ва каталоглаштириш жаораёнларини автоматлаштиришда идентификация қилинаётган ҳужжат характеристикаси тўғрисида маълумотларни келтиришда, сўз ва сўз биркималарининг қисқартмаларида биҳилликка риоя қилинди.

Ушбу стандартга “В” илова “Библиографик ёзувларда қисқартмаларнинг қўлланилиши” ишлаб чиқилиб киритилди. Унда ISBD га асосланган библиографик тавсифларда қисқартмаларни қўллашга янгича ёндашиш баён қилинган, қисқартириш рухсат этилган сўзларнинг рўйхати ва қисқартиришга рухсат этиладиган тавсиф соҳалари бу сўзларни қисқартириш шакллари берилган.

Ушбу стандартнинг “А” иловасига давлатлараро стандартдан олинган намуналар билан бир қаторда, биздагига айнан ўхшаш миллий ҳужжатларнинг йўқлиги туфайли, ҳужжатларнинг библиографик тавсифидаги хилма-хиллик тўғрисида ахборот бериш учун миллий нашрлар (сериал нашрлар, электрон ресурсларнинг алоҳида турлари, патент материаллари ва бошқ.)нинг библиографик тавсифи намуналари киритилди

ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ СТАНДАРТИ

**Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича
стандартлар тизими**

БИБЛИОГРАФИК ЁЗУВ. БИБЛИОГРАФИК ТАВСИФ.

Умумий талаблар ва тузиш қоидалари*

**Система стандартов по информации, библиотечному
и издательскому делу**

БИБЛИОГРАФИЧЕСКАЯ ЗАПИСЬ. БИБЛИОГРАФИЧЕСКОЕ ОПИСАНИЕ.

Общие требования и правила составления

System of standards on information, librarianship and publishing.

Bibliographic record. Bibliographic description.

General requirements and rules

Жорий этиш санаси 2009-04-20

2019-04-20

1 Қўлланиёш соҳаси

Ушбу стандарт ҳужжат, унинг қисми ёки ҳужжатлар гуруҳига библиографик тавсиф тузиш: библиографик тавсифнинг соҳалари ва элементларини, уларни жойлаштириш кетма-кетлигини, қисмларини тўлдириш ва бериш йўлларини, тиниш белгиларини қўйиш ва қисқартиришларни қўллаш қоидалари ва уларга умумий талабларни белгилайди.

Стандарт ахборот-кутубхона, ахборот-ресурс марказлари, кутубхоналар, илмий-техника ахбороти органлари, давлат библиографияси марказлари, ноширлар, библиографиялаш билан шуғулланувчи бошқа муассасаларда ҳужжатларни тавсифлашга жорий этилади.

Стандарт библиографик йўналтиришларга қўлланилмайди.

2 Меъёрий ҳаволалар

Ушбу стандартда қуйидаги стандартларга ҳаволалардан фойдаланилди:

(Олиб ташланди, 1-сон ўзгар.)

ГОСТ 7.4-95. Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича стандартлар тизими. Нашрлар. Чиқиш маълумотлари.

* 1-сон ўзгартиш билан, «Ўзстандарт» агентлигининг 2013 йил 26 ноябрдаги 05-501-сон қарори билан тасдиқланган

О‘з DSt 1215:2009

ГОСТ 7.5-98. Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича стандартлар тизими. Журналлар, тўпламлар, ахборот нашрлари. Босиладиган материалларнинг нашриётчилик беази.

ГОСТ 7.9-95. Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича стандартлар тизими. Реферат ва аннотация. Умумий талаблар.

ГОСТ 7.11-78. Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича стандартлар тизими. Библиографик тавсифда хорижий Европа тилларидаги сўз ва сўз бирикмаларини қисқартириш.

ГОСТ 7.12.-93. Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича стандартлар тизими. Библиографик ёзув. Рус тилидаги сўзларни қисқартириш. Умумий талаблар ва қоидалар.

ГОСТ 7.59-2003. Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича стандартлар тизими. Хужжатларни индекслаш. Системалаштириш ва предметлашга умумий талаблар.

ГОСТ 7.76-96. Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича стандартлар тизими. Хужжатлар фондиди тўлдириш. Библиографиялаш. Каталоглаштириш. Тушунчалар ва таърифлар.

ГОСТ 7.80-2000. Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича стандартлар тизими. Библиографик ёзув. Сарлавҳа. Умумий талаблар ва тузиш қоидалари.

(Олиб ташланди, 1-сон ўзгар.)

(Олиб ташланди, 1-сон ўзгар.)

О‘з DSt 1214:2009 Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича стандартлар тизими. Ахборот-кутубхона фаолияти, библиография. Атамалар ва таърифлар

(Қўшимча киритилган, 1-сон ўзгар.)

О‘з DSt 2310:2011 Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича стандартлар тизими. Электрон нашрлар. Асосий турлари ва чиқувчи маълумотлар

Қўшимча киритилган, 1-сон ўзгар.)

О‘з DSt 2312:2011 Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича стандартлар тизими. Библиографик ёзув. Электрон кўринишдаги ахборот кутубхона ресурсларининг библиографик тавсифи. Умумий талаблар ва тузиш қоидалари

Қўшимча киритилган, 1-сон ўзгар.)

Изох: Ушбу стандартдан фойдаланишда ҳавола стандартлар ва (классификаторларнинг) қўлланишини жорий йилнинг 1 январ ҳолати бўйича тузилган стандартларнинг тегишли кўрсаткичи бўйича ҳамда давлат ҳудудида амалда қўлланилаётган ва жорий йилда нашр қилинган тегишли ахборот кўрсаткичлари бўйича текшириш мақсадга мувофиқдир. Агар ҳавола хужжати алмаштирилган (ўзгартирилган) бўлса, у ҳолда ушбу стандартдан фойдаланишда алмаштирилган (ўзгартирилган) стандартга амал қилиш лозим. Агар ҳавола материали бошқаси билан алмаштирилмай бекор қилинса, у ҳолда ҳавола берилган ҳолат (унга берилган) бу ҳаволага тегишли бўлмаган қисмига нисбатан қўлланади.

3 Тушунчалар ва таърифлар

Ушбу стандартда ГОСТ 7.76, O‘z DSt 1214, O‘z DSt 2310 лар бўйича терминлар қўлланилган.

(Ўзгартирилган тахрир, 1-сон ўзгар.)

4 Умумий қоидалар

4.1 Библиографик тавсиф ҳужжатни умумий тавсифлаш ва идентификациялаш (аслига таққослаш) учун мўлжалланган, ҳамда соҳалар ҳамда элементларнинг кетма-кетлик тартибини ва тўлдирилишини маълум қоида бўйича белгиловчи ҳужжат ҳақидаги библиографик маълумотлардан иборат.

Библиографик тавсиф библиографик ёзувнинг асосий қисмидир. Библиографик ёзув, шунингдек, сарлавҳа, классификация индекслари ва предмет тушунчалари (предмет рукнлари), аннотация (реферат), ҳужжатнинг сақланиш жойи кўрсатилган шифри, қўшимча библиографик ёзувлар ҳақидаги маълумот, ҳужжатга ишлов беришнинг тугалланган вақти ва хизматга оид маълумотларни ҳам ўз ичига олиши мумкин.

Библиографик ёзув сарлавҳасининг тузилиши ГОСТ 7.80, классификация индекси ва предмет рукнларининг тузилиши – ГОСТ 7.59, Аннотация (реферат) ГОСТ 7.9 бўйича тузилади.

4.2 Ҳар қандай ахборот ташувчилардаги нашр қилинган (шу жумладан депонирланган) ва нашр этилмаган ҳужжатлар – китоблар, серияли ва бошқа давомли ресурслар, нотали, картографик, аудиовизуал, тасвирий, меъёрий ва техник ҳужжатлар, микрошакллар, электрон ресурслар, бошқа уч ўлчовли сунъий ва табиий объектлар; ҳужжатларнинг элементлари; бир хил ва турли хилдаги ҳужжатлар гуруҳлари библиографик тавсифни тузиш объектлари ҳисобланади.

4.2.1 Қисмлар сони бўйича тавсиф объектлари бир қисмдан иборат (бир қисмли объектлар) тавсиф объектлари ва икки ва ундан кўп қисмдан иборат (кўп қисмли объектлар) тавсиф объектлари ажратилади.

Бир қисмли объект – бир физик ташувчидаги бир ҳужжат ёки кўп қисмли ҳужжатнинг алоҳида бўлаги: 1 томли ҳужжат ёки кўп томли ҳужжатнинг алоҳида бир бўлаги; тўплам, серияли ҳужжат, ёки бошқа давомли ресурсининг алоҳида элементи.

Кўп қисмли объект – бир хил ёки турли физик ташувчидаги алоҳида моддий қисмларнинг йиғиндисини берадиган ҳужжат – кўп томли ҳужжат, тўплам ҳужжат, серияли ёки бошқа давомли ресурсдир.

4.2.2 Объект бир қисмли ҳужжатнинг элементи ёки кўп қисмли ҳужжатнинг бўлими бўлиши ҳам мумкин.

4.3 Тавсифнинг тузилишига боғлиқ ҳолда бир даражали ва кўп даражали библиографик тавсифлар ажратилади.

4.3.1 Бир даражали тавсиф бир даражадан иборат бўлади. У бир қисмли ҳужжатга, умуман тугалланган кўп қисмли ҳужжатга, алоҳида физик бўлакка, шунингдек, кўп қисмли ҳужжатнинг физик бўлаклари гуруҳига тузилади.

4.3.2 Кўп даражали тавсиф икки ёки ундан ортиқ даражадан иборат бўлади. У кўп қисмли ҳужжат (кўп томли ёки умуман ҳужжат тўплами, умуман серияли ёки бошқа давомли ресурс)га ёки алоҳида физик бўлакка, шунингдек, кўп қисмли ҳужжатнинг физик бўлаклари гуруҳига - кўп томли, тўплам ҳужжатнинг, серияли ёки бошқа давомли ресурснинг бир ёки бир неча томига (қисмига, сонларига, чиқиш сонларига) тузилади.

4.4 Библиографик тавсиф таркибига қуйидаги соҳалар киради:

- 1 - сарлавҳа ва жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар соҳаси;
- 2 - нашр соҳаси;
- 3- ҳужжатнинг ўзига хос маълумотлар соҳаси;
- 4 - чиқиш маълумотлари соҳаси;
- 5 - физик характеристика соҳаси;
- 6 - серия соҳаси;
- 7 - изоҳлар соҳаси;
- 8 - стандарт рақами (ёки унинг муқобили) ва фойдаланиш шартлари соҳаси.

4.5 Тавсиф соҳалари мажбурий ва факультатив (ихтиёрий)га бўлинадиган элементлардан ташкил топади. Тавсифда фақат мажбурий элементлар ёки мажбурий ва факультатив (ихтиёрий) элементлар бўлиши мумкин.

4.5.1 Мажбурий элементлар ҳужжат идентификациясини таъминловчи библиографик маълумотлардан иборат бўлади. Улар ҳар қандай тавсифда келтирилади.

Агарда мажбурий элемент библиографик қўлланмага киритилган тавсифлар учун умумий бўлиб, библиографик қўлланма сарлавҳасига ёки унинг бўлимига чиқарилган бўлса, у

холда қоидага кўра ҳар бир тавсифда такрорланмайди (масалан, бир муаллифнинг асарлари кўрсаткичида муаллифнинг номи, нашриёт каталогидаги ноширнинг номи, асарларнинг хронологик рўйхатида нашр вақти ва ҳ.к.).

4.5.2 Ёрдамчи (ихтиёрий) элеменлар ҳужжат тўғрисида қўшимча ахборот берувчи библиографик маълумотларни ўз ичига олади. Факультатив (ихтиёрий) элементларни йиғишни библиографик тавсифни тузадиган муассаса белгилайди. У маълум ахборот оқими учун доимий бўлиши лозим.

Давлат библиографияси марказлари ва йирик универсал илмий кутубхоналарнинг давлат библиографик кўрсаткичлари, кутубхона каталоглари (карточкали ва электрон шаклларда), маълумотлар базаси тавсифларида факультатив элементлар юқори тўлиқлик билан келтирилади.

4.6 Соҳалар ва элементлар 5. бўлимдаги рўйхатда кўрсатилганидек белгиланган кетмакетликда берилади. Алоҳида соҳалар ва элементлар такрорланиши мумкин. Турли элементларга тегишли, аммо бир гапда грамматик боғланган библиографик маълумотлар олдинги элементда ёзилади.

Соҳалар ва элементларни библиографик маълумотлар билан тўлдириш ва уларга олдинги ўрнатилган тиниш белгиларни келтириш қоидалари ҳужжатнинг туридан ва маълумот қандай ахборот ташувчида жойлашганлигидан қатъий назар библиографик тавсифнинг барча объектлари учун умумий ҳисобланади.

Ҳужжатларнинг алоҳида турлари (тавсифий аудиовизуал, картографик, нота ҳужжатлари, серияли ва бошқа давомли ресурслар, меъёрий ва техник ҳужжатларнинг алоҳида турлари ва ҳ.к.) ни тавсифлаш учун ахборотнинг ўзига хос хусусияти, унинг физик ташувчиси, нашр хили ва ушбу ҳужжат тури учун хос бўлган бошқа маълумотлар тўғрисидаги маълумотлар акс эттирилган махсус элементлар ва ўзига хос маълумотлар соҳаси кўзда тутилган.

4.7 Библиографик тавсифда тиниш белгилари икки вазифани – оддий грамматик тиниш белгилари ва олдиндан белгиланган тиниш белгилари, яъни библиографик тавсиф соҳалари ва элементлари учун танитувчи хусусиятга эга бўлган белгилар вазифасини бажаради, белгиланган тиниш белгилари (шартли ажратиш белгилари) турли тилларда нашр қилинган анъанавий ва машинада ўқиладиган каталоглаштириш шаклларидаги ёзувлар – босма карточкада, библиографик кўрсаткичларда, рўйхатларда, компьютер монитори экранда ва ҳ.к.лардаги тавсифнинг алоҳида элементларини фарқлашга ёрдам беради.

4.7.1 Белгиланган тиниш белгилари соҳалар ва элементлар олдида ёки уларнинг охирида берилади. Уларнинг қўлланилиши тил меъёри билан боғлиқ эмас.

Тиниш белгилари ва математик белгилар белгиланган тиниш белгилари сифатида келади:

–	нуқта ва тире;
.	нуқта;
,	вергул;
:	икки нуқта;
;	нуқта вергул билан;
...	кўп нуқта;
/	қия чизиқ;
//	икки қия чизиқ;
()	думалоқ қавслар;
[]	квадрат қавслар;
+	қўшув белгиси;
=	тенглик белгиси.

Библиографик тавсиф охирида нуқта қўйилади.

4.7.2 Тавсифнинг биринчи соҳасидан ташқари ҳар бир соҳасидан олдин шу соҳадаги биринчи бўғиндан олдин нуқта ва тире қўйилади. Агарда биринчи элемент бўлмаса, нуқта ва тире белгиси кейинги элемент олдидан қўйилади ва бу ҳолда олдинги соҳа учун белгиланган белги тушириб қолдирилади. Соҳа белгиларидан кейин ҳам сақланиб қолинадиган думалоқ ва квадрат қавс белгилари бундан мустасно.

4.7.3 Ўзига хос маълумотлар соҳаси такрорланганда изоҳлар соҳаси ва халқаро стандарт рақами соҳаси соҳа белгиси – нуқта ва тирени такрорлайди, серия соҳаси такрорланганда эса ҳар бир серия тўғрисидаги маълумот алоҳида думалоқ қавсни улар орасига нуқта ва тире қўйилмаган ҳолда ўз ичига олади.

4.7.4 Тавсиф соҳалари турли ҳарфлар ва рақамлар билан ажратилиши ёки янги сатрдан ёзилиши мумкин. Бу ҳолда нуқта ва тире олдинги соҳа охирида қўйилган нуқта билан алмаштирилади.

4.7.5. Соҳалар ва элементларни янада аниқ ажратиш учун, шунингдек, белгиланган ва грамматик тиниш белгиларини фарқлаш учун белгиланган белгигача ва ундан кейин бир босма белги жойига тенг очик жой – оралик қўйилади. Нуқта ва вергул бундан мустасно - очик жой фақат улардан кейин қолдирилади.

4.7.6 Думалоқ ва квадрат қавслар оралиқ жойдан олдин ва кейин келадиган ягона белги сифатида қаралиб, оралиқ биринчи (очилган) қавсдан олдин ва иккинчи (ёпилган) қавсдан кейин жойлашади.

4.7.7 Ҳар бир элемент тиниш белгиларини қўйиш олдинги белги билан келади. Агар элемент (соҳанинг биринчи элемент бошқаси) такрорланса, белгиланган тиниш белгиларини қўйишда олдинги белги такрорланади, қия чизик бундан мустасно. Агар соҳа тавсифда берилмаса, у ҳолда ундан олдинги белги ҳам тушириб қолдирилади.

Бир гапда грамматик боғланган элементлар тиниш белгилари билан ажратилмайди.

4.7.8 Элементнинг қисмлари зарур ҳолларда тушириб қолдириши мумкин. Элемент қисмларининг тушириб қолдирилиши тушириб қолиш белгиси – белгигача ва ундан кейин бўш жой билан кўп нуқта қўйиш орқали белгиланади. Умуман соҳа ёки элементнинг тушириб қолдирилиши кўп нуқта билан белгиланмайди.

4.7.9 Агар бир соҳа ичидаги ёнма-ён жойлашган элементлар квадрат қавс ичида берилиши зарур бўлса, у ҳолда улар умумий квадрат қавс ичига олинади. Ҳар доим алоҳида квадрат қавс ичига олинadиган материалнинг умумий белгиланиши бундан мустасно. Агарда ўзаро боғланган элементлар турли соҳаларга тааллуқли бўлса, у ҳолда ҳар бир элемент алоҳида квадрат қавс ичига олинади.

4.7.10 Элементлар ичида тавсиф тузилган тил меъёрларига жавоб берадиган тиниш белгилари сақлаб қолинади. Агар элемент тугалланган гапни ташкил этувчи бир неча сўз ва жумладан тузилган бўлса, ҳужжатда кўрсатилган тиниш белгилари билан берилади. Агар сўзлар ёки жумлалар орасида тиниш белгилари бўлмаса, у ҳолда у белгилар тавсифнинг аниқ элементларини бериш қоидаларига, шунингдек, грамматика қоидаларига мувофиқ равишда қўйилади (5 бўлимга қаралсин).

4.7.11 Грамматик ва белгиланган тиниш белгилари бирга келганда тавсифда ҳар икки белги берилади. Агар элемент нуқта билан ёки қисқартма сўз охирида нуқта билан тугалланса, кейинги элементнинг белгиланган тиниш белгиси нуқта ёки нуқта ва тире бўлса, у ҳолда кейинги элементнинг белгиланган тиниш белгисига тегишли нуқта тушириб қолдирилади. Тавсифда математик, химик ва бошқа белгилар қайта тикланади.

Тавсифнинг алоҳида элементларида белгиланган ва грамматик тиниш белгиларини қўйиш қоидаси 5 бўлимга қаралсин.

4.8 Библиографик тавсиф ни тузишда ахборот манбаи бўлиб яхлит ҳужжат хизмат қилади. Зарур ҳолларда тавсифда ҳужжатда бўлмаган манбалардан олинган маълумотлар келтирилиши мумкин. Ахборот манбаи ягона ёки бир талай бўлиши мумкин.

4.8.1 Хужжатнинг асосий чиқиш маълумотлари ва унга ўхшаш маълумотга эга бўлган қисми - титул varaғи, титул экрани, этикетка ва ёпиштирилган қоғоз ва ҳ.к. ГОСТ 7.4, ГОСТ 7.5, О‘з DSt 2310 бўйича ахборотнинг асосий манбаи ҳисобланади. Хужжатларнинг ҳар бир тури учун ахборотнинг бош манбаи белгиланган.

(Ўзгартирилган таҳрир, 1-сон ўзгар.)

Агар ахборотнинг бош манбаи бўлмаса (масалан, аудиовизуал хужжатга этикетка) ёки фойдаланиш учун тушунарли бўлмаса (масалан, электрон ресурснинг титул экрани), у ҳолда асосийга ўхшаш ахборот манбаи танланади. Бунда, биринчи навбатда хужжатнинг қисми бўлган манбадан фойдаланилади, сўнгра – хужжатга илова қилинган манбалар: контейнердаги маълумот, ношир, тайёрловчи, тарқатувчи ва ҳ.к. томонидан босилган илова материалларидан фойдаланилади.

Агар бир нечта манбадан фойдаланилса, уларнинг мажмуаси ягона бош манба сифатида қаралади.

4.8.2 Агар зарур ахборотни асосий манбадан ёки хужжатга илова қилинган манбадан олиб бўлмаса, хужжатдан ташқари манбалардан фойдаланилади. Маълумотлар хужжатга (кутубхоналар, музейлар ва ҳ.к.лар каталоглари, библиографик кўрсаткичлар ва маълумотлар базалари); хужжатдан ташқари бошқа манбаларга (масалан, справка нашрлари, авторитет файллари, метамаълумотлар) нашр қилинган библиографик ёзувлардан олиниши мумкин.

4.8.3 Тавсифда библиографик маълумотлар ахборот манбаида қандай берилган бўлса, шу ҳолда кўрсатилади. Етишмайдиган аниқловчи маълумотлар, шунингдек, бутунлай мавжуд бўлмаган зарур маълумотлар хужжат (босма нашрлар учун йўқолган титул varaқлар, номсиз географик хариталар, қайта ишланмаган овозли ёзувлар ва ҳ.к) ни таҳлил қилиш асосида тавсифланади.

Хужжатни таҳлил қилиш асосида тузилган, шунингдек, хужжатдан бошқа манбадан олинган маълумотлар изоҳлар соҳасидан бошқа библиографик тавсифнинг барча соҳаларида квадрат қавсда берилади.

4.8.4 Хужжатнинг аниқ турлари тавсифининг ҳар бир соҳаси учун бир ёки бир нечта (масалан, сарлавҳа ва жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар соҳаси учун китобга титул varaғи, газеталар учун биринчи ва охириги бетлари белгиланган ахборот манбаи ҳисобланади) белгиланган (асосий) ахборот манбаи ўрнатилган.

Турли манбалардаги бир турдаги маълумотларни фарқлашда белгиланган ахборот манбаидан олинган библиографик маълумотлар афзал бўлади.

Белгиланган ахборот манбаи бўлмаса, тўлиқ ахборот бўлган манба олинади.

Белгиланган ахборот манбаидан бошқа манбадан олинган маълумот квадрат кавсда келтирилади.

4.9 Библиографик тавсифнинг тили, қоидага кўра, ҳужжатнинг чиқиш маълумотлари тилига мувофиқ бўлади. Тавсифдаги алоҳида элементлар библиографиялаётган муассасанинг тилида берилиши мумкин.

4.9.1 Яхлит библиографик тавсиф ёки унинг алоҳида элементлари бошқа тил графикасига транскрипция, транслитерацияда келтирилиши ёки бошқа тил таржимасида берилиши мумкин.

Мувофиқ тилларга транслитерация қилиш халқаро ва миллий стандартларга биноан қилинади.

4.9.2 Агар ахборот манбаидаги матнлар ва чиқиш маълумотлари орасида библиографиялаётган муассаса жойлашган мамлакатнинг расмий тили (тиллари)даги матн ва барча чиқиш маълумотлари бўлса, библиографик тавсиф тили сифатида шу тил (тиллар) танланади.

4.9.3 Агар ҳужжатдаги чиқиш маълумотлари барча тилларда тўлиқ бўлмаса, энг тўлиқ маълумот берилган тил танланади.

4.10 Библиографик тавсиф тузишда унинг ихчамлигини таъминлаш мақсадида сўзлар ва сўз бирикмаларини қисқартириш, элементнинг қисмини тушириб қолдириш, турли ёзувларни бир библиографик ёзувга бирлаштириш ва бошқа қисқартириш усуллари ва йўллари қўллаш мумкин.

Агар библиографиялаётган муассаса тавсифда алоҳида сўз ва сўз бирикмаларини қисқартиришга қарор қилса, у ҳолда бу қисқартириш ГОСТ 7.11. ва ГОСТ 7.12га мувофиқ бўлиши лозим.

Сўзларни қисқартиришнинг муҳим шарти уларни тушунишдаги бир маънолик ва қисқартирилган сўзларни тушуниб ўқилишини таъминлашдир. Қисқартирилган сўз тавсиф матни маъносини англаб бўлмайдиган даражада бузиб юбориши, уни тушунишни қийинлаштириши мумкин бўлган ҳолларда сўзлар қисқартирилмайди.

4.10.1 Қисқартиришлар библиографик тавсифнинг барча соҳаларида қўлланилади. Ҳар қандай соҳадаги ҳар қандай сарлавҳа (ахборот манбаининг ўзида қисқартириш мавжуд ҳолдан бошқа) лар ва материалнинг умумий маъносини англатадиган белгилар қисқартирилмайди. Аналитик библиографик тавсиф бундан мустаснодир (7.3.3 бандга қаралсин).

Агар манбада қисқартириш ГОСТ 7.12. да белгилангандан анча қисқа берилган бўлса, тавсифда у шу ҳолича берилади.

4.10.2 Қисқартмаларнинг алоҳида ҳолатларда қўлланиладиган бирхиллаштирилган шакллари ўзбек, рус ёки лотин тилида берилади:

<i>ўзбек</i>	<i>рус</i>	<i>лотин</i>
<i>ва бошқалар - ва бошқ.</i>	<i>и другие– и др.</i>	<i>et alii - et al</i>
<i>ва ҳоказолар - ва ҳ.к.</i>	<i>и так далее – и т. д.</i>	<i>et cetera - etc.</i>
<i>ёки (яъни)</i>	<i>то есть - т. е.</i>	<i>id est – i. e.</i>
<i>нашр жойисиз - н.ж-сиз.</i>	<i>без места – б. м.</i>	<i>sine loco - s. l.</i>
<i>Ноширсиз - н-рсиз</i>	<i>без издателя – б. и.</i>	<i>sine nomine - s. n.</i>
<i>алоҳида пагинация - алоҳ.паг.</i>	<i>раздельная пагинация – разд. паг.</i>	<i>pagina varia - pag. var.</i>

Зарур ҳолларда уларнинг бошқа тиллардаги эквиваленти келтирилади.

4.10.3 Алоҳида ҳолларда, масалан, жуда узун сарлавҳани ёзишда мазмунини бузмайдиган бўлса алоҳида сўзлар, жумлалар тушириб қолдирилиши каби қисқартириш усули қўлланилиши мумкин.

4.10.4 Ахборот манбаида мавжуд айрим маълумотлар, масалан, орденлар номи, фахрий, ҳарбий ва илмий унвонлар, ташкилотнинг ҳақ-хукукини кўрсатадиган тушунчалар, маъқуллаш, ижозат ва ҳоказолар тўғрисидаги маълумотлар библиографик тавсифда берилмаслиги ва уларнинг тушириб қолдирилганини кўрсатмаслик мумкин.

4.11 Библиографик тавсиф тузишда ҳозирги замон имло қоидалари меъёрларига риоя қилинади. Қадимги (XVI-XVIII асрлар) ёки қадимгиларга ўхшатиб ёзилган ҳужжатлар, имлода давр тилининг хусусияти акс этган, шунингдек, қадимгиларга ўхшатиб ёзилган ҳозирги давр ташкилотлари номи ва ҳужжатлар сарлавҳалари бундан мустасно.

4.11.1 Бош харфлар ахборот манбаида қандай харфлар қўлланилганидан қатъий назар библиографик тавсиф тузилган тилнинг ҳозирги давр грамматикаси қоидаларига мувофиқ ҳолда ишлатилади. Ҳар бир соҳанинг биринчи сўзи, шунингдек, қуйидаги элементларнинг: материалнинг ва тавсифнинг барча соҳаларидаги ҳар қандай сарлавҳанинг умумий ифодаланиши бош харф билан бошланади. Қолган барча қисмлар кичик харфлар билан ёзилади.

Ҳозирги ташкилотларнинг расмий номланиши ва бошқа шахсий номларда бош ва кичик харфларни қўллаш сақланади.

4.11.2 Ахборот манбаида матннинг мазмунини бузмайдиган аниқ хатолар ва матбаа хатолари бўлса, библиографик тавсифда маълумотлар тузатиш ҳолда ва тузатиш изоҳланмай берилади. Тушириб қолдирилган харфлар ёки рақамларни квадрат қавс ичига олган ҳолда қўйиш мумкин.

Матн мазмунини ўзгартирадиган хатолар ва матбаа хатолари, шунингдек, ҳужжатни яратишда иштирок этган шахсларнинг фамилиялари, исми-шарифларидаги ҳамма хатолар

библиографик тавсифда ўзгаришсиз келтирилади, халқаро стандарт рақами бундан мустасно (5.9.3. га қаралсин). Улардан сўнг квадрат қавсда «ёки» сўзи билан тўғри ёзилиши ёки унинг лотин тилидаги - “i.e.” эквиваленти берилади.

Шубҳа туғдирувчи маълумотлар тавсифда квадрат қавс ичига олинган сўроқ белгиси билан берилади.

4.11.3 Оммабоп воситалар билан тавсифлаш мумкин бўлмаган рамзлар ва бошқа белгилар (бу харф ҳам, рақам ҳам эмас) уларнинг харф ёки сўз шаклидаги эквиваленти квадрат қавсга олинган ҳолда алмаштирилади.

4.11.4. Сонлар ахборот манбаида қандай берилган, яъни рим ёки араб рақамлари ёки сўз билан берилган бўлса, библиографик тавсифда ҳам кейинги қоидаларни ҳисобга олган ҳолда шу ҳолатда берилади.

4.11.4.1 Сўз орқали ифодаланган рим рақамлари ва сонлар сахна асарларидаги кўриниш ва пардалар, ўқув муассасаларида синфлар ёки курслар сонини; сайёҳлик йўналишлари рақамини; нашрларнинг тартиб рақамларини; мусиқий асарларнинг тартиб рақамларини; асарнинг рақамларини; овозлар, чолғу асбоблари сонини; хужжатнинг чиқиш, тарқатилиш вақти ёки йили; рақамлашга нисбатан миқдор характеристикаси соҳасидаги маълумотлар; кўп томли, серияли ёки бошқа давомли ресурснинг сонларини кўрсатишда араб рақамлари билан алмаштирилади.

4.11.4.2 Санок сонлари араб рақамлари билан ифодаланади. Тартиб сонлари, одатда, тил грамматикаси қоидалари бўйича охирига тартиб қоидасига ифодавий қўшимча уланган ҳолда келтирилади. Агар тартиб сонларининг тугаллаш бўғинини белгилаб бўлмаса, уни нуқта билан алмаштириш мумкин. Агар асосий сўз (том, бўлим ва ҳ.к.) лар тартиб рақамидан олдин келса томлар, бўлимлар, саҳифалар, синфлар, курсларнинг тартиб рақами қўшимчасиз берилади.

5 Бир даражали библиографик тавсиф

5.1 Бир даражали библиографик тавсифнинг таркиби ва тузилиши

Бир даражали библиографик тавсиф белгиланган кетма-кетликда ва белгиланган тилиш белгиларини қўйган ҳолда бериладиган мажбурий ва факультатив (ихтиёрий) соҳалар ва элементлардан ташкил топади.

Қуйидаги рўйхатда факультатив элементлар курсив ҳарфлар билан ажратилган. Рўйхатда соҳанинг тайинланган белгилари кўрсатилмаган. Юлдузча билан белгиланган элементлар ва ундан олдинги белгиланган белгилар тавсифда такрорланиши мумкин. Соҳаларнинг такрорланиши мумкинлиги тўғрисида тегишли бўлимларга қаралсин.

Библиографик тавсиф соҳалари ва элементларининг рўйхати

Сарлавҳа соҳаси ва жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар	<p>Асосий сарлавҳа</p> <p>[] Материалнинг умумий ифодаланиши</p> <p>* = Параллел сарлавҳа</p> <p>* : Сарлавҳага тегишли маълумотлар Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар</p> <p>/ Биринчи маълумотлар</p> <p>* ; Кейинги маълумотлар</p>
Нашр соҳаси	<p>Нашр тўғрисидаги маълумотлар</p> <p>* = Нашр тўғрисидаги параллел маълумотлар</p> <p>Нашрга тегишли жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар</p> <p>/ Биринчи маълумотлар</p> <p>* ; Кейинги маълумотлар</p> <p>* , Нашр тўғрисидаги қўшимча маълумотлар</p> <p>Нашр тўғрисидаги қўшимча маълумотларга тегишли жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар</p> <p>/ Биринчи маълумотлар</p> <p>* ; Кейинги маълумотлар</p>
Ўзига хос маълумотлар соҳаси	
Чиқиш маълумотлари соҳаси	<p>Нашр жойи, тарқатилиши</p> <p>Биринчи чиқиш жойи</p> <p>* ; Кейинги чиқиш жойи</p> <p>* : Ношир, тарқатувчи ва ҳ.к.лар номлари</p> <p>[] Ношир, тарқатувчи вазифалари тўғрисидаги маълумотлар</p> <p>, Нашрнинг чоп этиш, тарқатилиш ва ҳ.к.лар санаси</p> <p>* (Ишлаб чиқариш жойи</p> <p>* : Ишлаб чиқарувчининг номи</p>

Физик характеристика соҳаси) Ишлаб чиқариш санаси Материалнинг ўзига хос соҳаси, белгиланиши ва ҳажми : Физик характеристикаси тўғрисидаги бошқа маълумотлар ; Ўлчамлари
Сериял соҳаси	* + Илова материали тўғрисидаги маълумотлар (Серия ва серия остининг асосий сарлавҳаси * = Серия ёки серия остининг параллел сарлавҳаси * : Серия ёки серия ости сарлавҳасига тегишли маълумотлар Серия ёки серия остига тегишли жа- вобгарлик тўғрисидаги маълумотлар / Биринчи маълумотлар * ; Кейинги маълумотлар , Сериал нашрнинг ушбу серия ёки серия остига берилган халқаро стандартлашган рақами (ISSN) ;) Серия ёки серия ости нашрнинг чиқиш сони
Изоҳлар соҳаси	
Стандартлашган рақам (ёки унинг муқобили) ва фойдаланиш шартлари соҳаси	Стандартлашган рақам (ёки унинг муқобили) = Асосий сарлавҳа * : Фойдаланиш шартлари ва (ёки) нархи () Соҳа элементларига қўшимча маълумотлар

5.2 Сарлавҳа соҳаси ва жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар

5.2.1 Соҳа тавсиф объектнинг асосий сарлавҳаси, материалнинг умумий белгиси, бошқа сарлавҳалар (альтернатив, параллел, бошқа), сарлавҳага тегишли маълумотлар ва

тавсиф объекти ҳисобланган асарни яратиш учун жавобгар шахслар ва (ёки) ташкилотлар тўғрисида маълумотни ўз ичига олади.

5.2.2 Асосий сарлавҳа

5.2.2.1 Асосий сарлавҳа ахборот манбаида қандай берилган бўлса, ўша кетма-кетликда ва белгилари билан келтирилади. У бир ёки бир неча гапдан иборат бўлиши мумкин:

Интернетдан фойдаланувчининг энциклопедияси

Ҳаётнинг 4048 қонуни

Пул, кредит, банклар

...Инсон бўлишни унутиб қўймаслик

«Nautilus Pompilius» гуруҳи қўшиқлари

ВМВ

Тарбиями? Тарбия... Тарбия!

Ўзбекистон ислоҳотлар йўлида: XXI аср – камо грядеши?

Агарда асосий сарлавҳа ахборот манбаида ўртасида тиниш белгилари бўлмаган бир неча гапдан иборат бўлса, тавсифда бу гаплар бир-биридан нуқта билан ажратилади:

Жаҳон географияси. Материклар. Давлатлар. Халқлар

Қадимги Руснинг китоб марказлари. Соловецк монастыри

Narko Net. Ўзбекистон гиёҳвандсиз.

Асосий сарлавҳага кирувчи гаплар бир неча мавзулар, бўлимларнинг номи бўлиши ва умуман мавзунинг ва унинг аниқ бир бўлими номи бўлиши мумкин:

*Техника воситаларини мослашуви. Электр озуқа тебранишларга
электромагнит чидамлилиги*

Петербург. Адабий ҳаёт

5.2.2.2 Асосий сарлавҳа мавзувий ёки намунавий бўлиши (яъни, ҳужжатнинг хилини турини белгилашдан иборат бўлиши) мумкин:

Уруш ва тинчлик

Самарқанднинг автомобил йуллари картаси

Скрипачилар ансамбли

Виртуал концерт

Маърузалар

Атлас

Йўл кўрсаткичи

Асарлар

Электрон журнал

5.2.2.3 Асосий сарлавҳа «ёки» боғловчиси билан бирлаштирилган ва бош ҳарфлар билан ёзилган альтернатив сарлавҳага эга бўлиши мумкин. «Ёки» боғловчиси олдида вергул қўйилади:

Классикларда тушунарли бўлмаган, ёки русларнинг турмуш тарзи

Шодлик фани, ёки руҳшунос қабулига қандай қилиб кирмаслик мумкин

5.2.2.4 Агар асосий сарлавҳа тавсифнинг мустақил элементи ҳисобланган маълумотнинг грамматик ажралмас қисмини ўз ичига олса, тавсифда у шу маълумотлар билан бирга берилади ва кейинчалик тавсифда бу маълумотлар такрорланмайди:

Сальвадор Далининг ўзи ёзган маҳфий ҳаёти

Владимир Высоцкий кўшиқлари

Орлов шахри илмий тиббиёт жамиятига 140 йил

А.В. Казариновнинг шеърлардан иборат “Тенгкурлар” қиссасига расмлар альбоми

5.2.2.5 Белгиланган ахборот манбаида кўрсатилган асосий сарлавҳа билан мазмунан боғлиқ бўлган хронологик ва географик маълумотлар тавсифда асосий сарлавҳадан кейин берилади ва агар манбада ундан олдин бошқа белги бўлмаса вергул билан ажратилади:

Москва. Фотосуратлардаги реконструкция, 1850–2000

1000 улкан жанглари, XI – боши XX аср.

ёки:

Ижтимоий модернизация қаҳрамонлари (1921 – июнь 1941 й.)

... ларзага келтирган ўн йил, 1991–2001

5.2.2.6 Агар асосий сарлавҳа шахслар оти ёки ташкилотнинг номидан иборат бўлса ёки уларни ўз ичига олса, тавсифда у шу ҳолича берилади:

Тулуз-Лотрек

Екатерина Максимова. Владимир Васильев

Давлат Третьяков галереяси

“ Ал. Пушкин чизган”

5.2.2.7 Агар берилган ахборот манбаъсида бир тилда бир қанча сарлавҳа берилган бўлса. Асосий сарлавҳа сифатида тавсифда қайси сарлавҳа полиграф усулида белгиланган бўлса, ўша сарлавҳа асосий сифатида берилади. Ушбу белги бўлмаса, кетма-кет берилган сарлавҳаларнинг биринчиси тавсифда асосий сарлавҳа сифатида берилади

5.2.2.7.1 Сарлавҳанинг тўлиқ ва қисқартирилган шакллари мавжуд ҳолда асосий сарлавҳани танлашда юқоридаги қоидага асосланилади. Қийин вазиятларда тўлиқ шакли танланади:

Ахборот манбаида:

СЯ

Савдо янгиликлари

АКТУАЛ МИЛЛИЙ МАДАНИЙ ШАРҲ

АММШ

Тавсифда:

СЯ

АКТУАЛ МИЛЛИЙ МАДАНИЙ ШАРҲ

5.2.2.7.2 Намунавий ва мавзувий сарлавҳа мавжуд ҳолда тавсифда полиграфик ажратилиши ва жойлашиш кетма-кетлигидан қатъий назар, асосий сифатида мавзувий сарлавҳа келтирилади:

Ахборот манбаида

Қадимги дунё тарихи

АТЛАС

Энциклопедия

Театр

Тавсифда:

Қадимги дунё тарихи

Театр

5.2.2.8 Агар белгиланган ахборот манбаида асосий сарлавҳа бўлмаса, у бошқа манбадан олиниши, бу эса изоҳда қайд қилиниши лозим. Агар бирор манба бўйича асосий сарлавҳани аниқлаб бўлмаса у айтиб ўтилади. Ҳар икки ҳолда ҳам сарлавҳа квадрат қавсга олинади.

Сарлавҳани ифодалашда қоидага кўра ҳужжатнинг тури, асар жанри, матннинг биринчи сўзлари ва ҳ.к.нинг ифодаланишидан фойдаланилади:

[Оилавий портрет]

(Сарлавҳа маълумотнома наشري бўйича аниқлангани ҳақида эслатиб ўтиши зарур)

[Романслар]

(Сарлавҳа ушбу тўпламни таҳлил этиши асосида белгиланди)

5.2.3 Материалнинг умумий белгиланиши.

5.2.3.1 Материалнинг умумий белгиланишини тавсиф объектга тегишли бўлган материалнинг даражасини белгилайди.

5.2.3.2 Материалнинг умумий белгиланиши учун терминлар (рус ва инглиз тилларида тегишли эквиваленти билан) қуйидаги рўйхатда кўрсатилган:

видеоёзув (видеозапись, videorecording)

товушли ёзув (звукозапись, sound recording)

графика (изоматериал, graphic)

карталар (карты, cartographic material)

комплект (комплект, kit)

кинофильм (кинофильм, motion picture)

микроформа (микрошакл, microform)

мультимедиа (мультимедиа, multimedia)

ноталар (ноты, music)

предмет (предмет, object)

кўлёзма (рукопись, manuscript)

матн (текст, text)

Брайль шрифти (шрифт Брайля, braille)

Электрон ресурси (электронный ресурс, electronic resource)

5.2.3.3 Юқорида келтирилган терминлардан бири танланади. Физик шаклда белгиланган материал афзалроқ деб ҳисобланади. Масалан, агар ҳужжат микрошакл ёки электрон ресурс шаклида берилса материални умумий белгилаш сифатида унинг шакли кўрсатилади.

Библия сюжетлари [Электрон ресурс] : Эрмитаж коллекцияси

5.2.3.4 Материалнинг умумий белгиланиши асосий сарлавҳадан кейинроқ бош ҳарфлар билан библиографияловчи муассаса тилида ва (ёки) ёзувида квадрат қавсда берилди. Материални умумий белгиланишда сўзлар қисқартирилмайди.

Иконалар намуналари китоби [Графика]

Европа давлатлари [Каралар]

Ave Maria [Ноталар]

Компьютер анализи и геотасвирлар синтези [Матн]

Emissia Offline га хатлар [Электрон ресурс]

5.2.3.5 Агар асар турли тоифадаги материалга тааллуқли бир неча ахборот ташувчида жойлашган бўлса, тавсиф объекти асосида қабул қилинган материалнинг умумий белгиси берилди. Бошқа ташувчилар тўғрисидаги маълумотлар физик храктеристикаси соҳасида ёки изоҳлар соҳасида кўрсатилиши мумкин.

Юридик маслаҳатчи [электрон ресурс] – 1 электрон. Опт. Диск (CD-ROM) : товуш, ранг ; 12 см. + илова (32 б.) ...

лекин

Юридик маслаҳатчи [электрон ресурс] – 1 электрон. Опт. Диск (CD-ROM) : товуш, ранг ; 12 см. – Илова : Фойдаланувчи маълумотномаси Матн] / тузувчи В.А. Быков. 32 б.

5.2.3.6 Агар турли ахборот ташувчидаги бир хил объектлар орасидан асосий объектни танлаб бўлмаса, у ҳолда белгиланган номи [Мультимедиа] ёки [Комплект] кўрсатилади.

Шимолий Африка [Комплект]

(Ахборот турли ахборот ташувчиларда : магнит тасмасида, грампластинкада, диапозитив ва кичик рисолада тушунтириши матни шаклида жойлашган)

5.2.3.7 Умумий сарлавҳаси бўлмаган тўпламнинг умумий белгиланишини тавсифда келтириш 5.2.7.2.2 га қаралсин.

5.2.3.8 Аниқ ахборот массивида кўпчиликни ташкил этган материалнинг умумий белгиланиши тавсифда тушириб қолдирилиши мумкин.

5.2.4 Параллел сарлавҳа.

5.2.4.1 Параллел сарлавҳа асосий сарлавҳанинг бошқа тилдаги ёки бошқа ёзувдаги эквиваленти сифатида асосий сарлавҳа каби тавсифда бериш шакллари ва қоидаларига эга. Параллел сарлавҳа олдида тенглик (=) белгиси қўйилади.

Анализ ва геометриядан асарлар [Матн] = Proceedings on analysis and geometry

Lyrical miniatures [Товушли ёзув] = Lyrische Miniatur

Ўзбекистон уч мингйиллик чегарасида [Электрон ресурс] = Uzbekistan an der Schwelle zum dritten Jahrtausend

Ўзбекистоннинг экологик-гидрологик картаси [Карталар] = Ecological hydro-geological map of Uzbekistan

5.2.4.2 Асосий сарлавҳа (ёки унинг бошқа алифбо ҳарфларида ёзилгани ўрнига) белгиланган бошқа тилдаги ахборот манбаида жойлашган асл нусханинг сарлавҳаси параллел сарлавҳа сифатида келтирилиши мумкин.

5.2.4.3 Олинаётган ахборот манбаида бир неча параллел сарлавҳа мавжуд ҳолда улар манбада кўрсатилган изчилликда бериледи ва бир-биридан тенглик белгиси билан ажратилади. Параллел сарлавҳалар сонини библиографияловчи муассаса белгилайди.

Ўзгарувчан дунёдаги кутубхоналар ва ассоциациялар: янги технологиялар ва ҳамкорликнинг янги шакллари [Матн] = Libraries and associations in the transient world: new technologies and new forms of cooperation = Бібліотеки та асоціації в світі, що змінюється: нові технології та нові форми співробітництва

Albumlapok [Ноталар] = Albumblätter = Album-leav

5.2.4.4 Олинаётган ахборот манбаида кўрсатилган, аммо сарлавҳа соҳасида ва жавобгарлик тўғрисида маълумотда ёки уларнинг мавжудлиги ҳақида маълумотда берилмаган параллел сарлавҳа изоҳларда қайд этилиши мумкин.

600 комбинация [Матн] = 600 combinations

(Изоҳда немис тилида ҳам параллел сарлавҳа борлиги қайд этилган)

5.2.4.5 Олинган манбадан бошқа жойда кўрсатилган параллел сарлавҳалар ёки улар ҳақидаги маълумотлар фақат изоҳда келтирилади ёки тушириб қолдирилади.

5.2.5 Сарлавҳага тегишли маълумотлар.

5.2.5.1 Сарлавҳага тегишли маълумотлар асосий сарлавҳани, жумладан, бошқа сарлавҳани очиб берувчи ва тушунтирувчи асар тури, жанри, мақсади тўғрисидаги

маълумотни, ҳужжат бошқа тилдан таржима қилинганлигига кўрсатма ва ҳ.к. ахборотни ўз ичига олади.

5.2.5.2 Сарлавҳага тегишли маълумотлар олинаётган ахборот манбаида кўрсатилган шаклда ва кетма-кетликда ёки уларнинг полиграфик воситалар орқали ажратилишига кўра берилади.

5.2.5.3 Сарлавҳага тегишли маълумотдан олдин икки нуқта (:) белгиси қўйилади.

Уч апельсинга мухаббат [Матн] : эртақлар, қиссалар, пародиялар

Информатика [Электрон ресурс] : Интернет-дарслик

Ленинград вилояти ва Санкт-Петербург [Карталар] : автомобиль йўлларининг батафсил карталари

Вена муסיқаси [Ноталар] : ёш пианистлар учун пьесалар

Таржима дунёси-2000 [Матн] = Introduction to interpreting : (иловада - оғзаки таржима кўникмаларини тест орқали текшириш)

Satuni [Матн] = Шатуны : (roman)

5.2.5.4 Сарлавҳага тегишли ҳар бир бошқа-бошқа маълумот олдида ҳам икки нуқта қўйилади.

Нур бўлсин! [Графика] : христиан динининг 2000-йиллигига бағишланган: репрод. альбоми

Трио-соната № 2 [Ноталар] : до мин. : BWV 526 : орган учун

Famous faces in history. Culture, business and sport [Матн] : Британия ва АҚШнинг буюк инсонларининг портр. : инглиз тилида ўқиш китоб.

Энергия таъминоти билан шугулланувчи ташкилотлар гидротехника қурилмалари ва гидротехника иншоотлари асбоб-ускуналарининг хизматида ҳавфсизлик қоидалари [Матн] : РД 153-34.0-03.205–2001 : Россия Федерацияси энергетика вазирлиги 13.04.01 тасдиқлаган : 01.11.01 дан амалга жорий этила бошлаган

Лист шаклида эгадиган маҳсус машина ИО 217М [Матн] : каталог-варақа : Ишлаб чиқарувчи ва тайёрловчи Кемерово ш. электромонтаж.маҳсулотлари 3-ди

Этник майда миллатлар муаммолари [Матн] : ИТИ тўғрисида ҳисобот (хулоса) : 05-11

Олтин Ўрданинг XIII–XIV асрларда Русдаги диний сиёсати. [Матн] : тарих фанлари номзоди ... дис. : 07.00.02 : 22.01.02 да ҳимоя қилинган : 15.07.02 да тасдиқланган

5.2.5.5 Сарлавҳага тегишли бир хил маълумотлар ораси олинаётган ахборот манбаида мавжуд тиниш белгилари билан ажратилади. Манбада улар орасида белги бўлмаган ҳолда эса улар вергул билан ажратилади:

Италия [Матн] : Рим – Милан – Венеция – Флоренция : йўл кўрсаткичи

Жаҳон танклари [Матн] : тавсифлар, характеристикалар, схемалар, фот. : маълумотнома

Москва вилояти [Карталар] : чўнтак атласи : автомобилчига, пиёдага, туристга

Санкт-Петербург [Графика] : Петергоф, Царское Село, Павловск : Петербургнинг 300-йиллигига бағишланади

5.2.5.6 Сарлавҳага тегишли маълумот билан мазмунан боғланган географик ва хронологик белгилар ҳақидаги маълумотлар 5.2.2.5 банди бўйича берилади:

Император Александр III ва императрица Мария Фёдоровна [Матн] : хатлар, 1884 – 1894 йй.

Инсон ҳуқуқи – олий қадрият [Матн] : МДХ ва Балтия давлатларининг инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича ташиқлот раҳбарларининг «Давра суҳбати», Санкт-Петербург, 2000 й., 10 – 13 окт.

лекин:

Ландшафт экологияси ва ердан фойдаланишни режаслаштириш [Матн] бутунроссия конференцияси маърузалар тезислари (Иркутск, 2000 й., 11–12 сент.)

5.2.5.7 Агар сарлавҳага тегишли маълумотда бошқа сарлавҳа бўлса, у ҳолда у ҳар доим бош ҳарф билан ёзилади ва ундаги сўзлар қисқартирилмайди. Бир сўздан иборат сарлавҳага тегишли маълумот ҳам қисқартирилмайди:

Йил фасллари [Ноталар] : Тўрт кайфият

Петр I хайкали [Графика]: (Мис чавандоз)

Оффиор дунёси. Яқиндан нигоҳ [Матн] : маълумотнома

5.2.5.8 Асосий сарлавҳани, асар жанри, ҳужжатнинг хили ва ҳ.к.ни очиб бериш ёки тушунтириб бериш учун зарур бўлган маълумотлар ҳужжатни таҳлил қилиш асосида ифодаланиши мумкин. Бу ҳолда улар квадрат қавс ичига олинади:

Олма гуллаганда [Ноталар] : Қўшиқда акс этган ҳаёт : [Е. Мартынов репертуаридан]

А. С. Пушкин. Икки аср ойнасида [Электрон ресурс] : [мультимедиа-энциклопедия]

Ёғочли Иркутск [Графика] : 14 фотосурат : [открыткалар комплекти]

Психоанализга кириш [Матн] : маърузалар : [таржима]

5.2.5.9 Ҳужжатларнинг айрим хилларини тавсифлашда ҳужжатни ифодаловчи маълумот, агар у ёзув сарлавҳасида берилмаган бўлса мажбурий ҳисобланади:

Наишлар. Китобларнинг ҳалқаро стандарт рақами [Матн] : ГОСТ 7.53-200101

Сутли маҳсулотни олиш усули [Матн] : Рос. Федерацияси пат. 2180173: МПК7 А 23 С 21/02

5.2.6 Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар.

5.2.6.1 Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар тавсиф объекти бўлган маънавий, бадий ёки бошқа мазмундаги асарни яратишда иштирок этган шахс ёки ташкилот тўғрисидаги маълумотни ўз ичига олади.

5.2.6.2 Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар белгиланган ахборот манбаида қандай шаклда кўрсатилган бўлса, шу ҳолда ёзилади:

Комедиялар ва трагедиялар [Матн] / Уильям Шекспир ; инглизчадан О. Со-рока таржимаси

Байкал [Тасвирий материал] = Валерий Орсов фотосуратларида: светоёзув / [Кириш мақола муаллифи А.В.Комаров ; инглиз тилига В.С. Горелов таржимаси]

Компьютер тизимларида ахборот жараёнларини ҳимоялаш [Электрон ре-сурс] : соҳа бўйича дастур / тузувчи В. Цветков

Амалий маркетинг [Матн] : BZR 656 : медиа-буклет : менеждернинг касбий сертификати : [инглиз тилидан таржима] / The Open Univ., Business school, «ЛИНК» ҳалқаро менежмент ин-ти

Анъанавий рус костюми [Матн] : расмли энциклопедия / муаллиф-тузувчилар Н. Соснина, И. Шангина ; [кириш И. Шангина]

Ҳужжатни таҳлил қилиш натижасида каталоглаштирувчи томонидан аниқ таърифланган жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар изоҳлар соҳасида келтирилади.

5.2.6.3 Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар шахсинг оти ва (ёки) ташкилотнинг номи ҳамда тавсиф объекти бўлган асарни яратишда иштироки даражасини аниқлаб берувчи сўздан ташкил топиши мумкин:

Дори-дармон атласи [Матн] / зоя муаллифи Лелякин П. В.

Ғарбий Сибирь жануби [Хариталар] : саёҳатчилар учун харита / наширга тайёрлаган ва 2000 й. босмадан чиқарган Новосибирск картография фабрикаси ; катта муҳаррир. А. В. Молостова

Царскосельск арсенали [Графика] / [«Цар. село» Давлат музей-қўриқхонаси; тузувчи, кириш сўзи ва каталоги Л. В. Бардовскаяники [ва бошқ.] Д. Д. Петрова таржимаси; рассом Н. А. Кутова ; С. В. Чабуткин фотосуратлари]

Беатрис [Матн] : роман / аноним ; инглиз тилидан таржима [Н. Мазняк ; хотима О. Воздвиженскаяники]

Салиб юришлари тарихи [Матн] : фр. таржима / Г. Мишо ; Г. Доре гравюрасидан

Гидроциклон [Матн] : Рос. Федерацияси пат. 2180272: МПК7 В 07 С 5/12, 9/00 / муаллифлар ва иддаочилар С. З. Сабитов [ва бошқ.] ; патентэгаси ООО «Маҳсуستهгаз»

Пода генетик тузилмасини шаклланиши [Матн] : ИТИ тўғрисида ҳисобот (оралик) : 42-44 / Бутунроссия илмий-текириш чорвачилик ин-ти ; раҳбар В. А. Попов

Агарда олинаётган манбада шахсинг исми ёки ташкилот номи бўлмаса ва уларни аниқлаб бўлмаса, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар фақат қилинган ишлар ҳақида ахборотни акс эттирувчи сўз ёки иборадан иборат бўлиши мумкин:

/ Муаллиф томонидан таҳрир қилинган

/ Рассомлар гуруҳи томонидан расмлар билан безатилган

5.2.6.4 Жавобгарлик тўғрисидаги биринчи маълумотдан олдин қия чизиқ қўйилади; қолган маълумотлар гуруҳи бир-биридан нуқта вергул (;) билан ажратилади. Гуруҳ ичидаги бир хил маълумотлар вергул билан ажратилади. Маълумотларни бериш тартиби уларнинг полиграфик расмийлаштирилиши ёки жавобгарлик даражасидан қатъий назар олинган ахборот манбаида берилган кетма-кетлигига қараб белгиланади:

/ Стюарт Аткинсон ; Ш. Эванс таҳрири; инглиз тилидан И. И. Викторова таржимаси ; расм. Г. Байнз

(Барча маълумотлар титул варағида жойлашган)

/ [муаллиф-тузувчи Г. Н. Корченкин ; А. Федоров, А. Проваторов, А. Пашук фотосуратлари; матн муллифи А. Ярошко ; рассом А. Семенов ; муҳаррирлар: Т. Корченкина, Я. Солдаткина]

(Барча маълумотлар титул вараги орқасида жойлашган)

5.2.6.5 Агар жавобгарлик тўғрисидаги маълумот турли ахборот манбаларидан олинган бўлса, у ҳолда улар мантиқий тартибда: олдин - асарнинг маънавий, бадиий ёки бошқа мазмунига кўпроқ ҳисса қўшган ташкилотнинг номи ёки шахснинг исми, сўнгра қолган шахслар ва ташкилотлар тўғрисида маълумотлар берилади:

/ Ross Macdonald ; [кириш муаллифи С. Белова ; расм В. Н. Фекляев]

(Муаллиф тўғрисидаги маълумотлар титул варагида жойлашган, қолган маълумотлар ҳужжатнинг хар ҳил жойларида жойлашган)

/ С. Покровский фотосурати ; О. Тимошенко матни; Т. Ленская ва С. Погоняев шеърлари; Е. М. Емельянова таржимаси (инглизчадан), (немисчадан) Н. А. Макарова, (поляк тилидан) В. Ф. Кочнов

(Барча маълумотлар ҳужжатнинг хар ҳил жойларида жойлашган)

/ тузувчи М. А. Гришин ва бошқ.; ; умум. тахр. [кириш сўзи билан] Н. В. Морохин ; [ашулаларни ноталаштирган А. В. Харлов ; матнларга изоҳлар ва тушунтиришлар Н. В. Морохин ва Д. Г. Павлов]

(Барча маълумотлар ҳужжатнинг хар ҳил жойларида жойлашган)

/ Вильгельм Гауф ; [немисчадан М. Салье, А. Любарская таржимаси] ; рассом. В. Смирнов

(Адабий асар ва рассом тўғрисидаги маълумотлар титул варагида, қолган маълумотлар – унинг орқасида жойлашган)

/ Рос. Федерациясининг маданият вазирлиги, Рос. Культурология ин-ти ; тузувчи Т. И. Иванов ; Т. К. Петров тахр. остида ; расм А. О. Никоненко ; дастур тузувчиси Т. А. Крюков

(Ташкилот тўғрисидаги маълумотлар титул варагида, қолган маълумотлар – ҳужжатнинг хар ҳил жойларида жойлашган)

5.2.6.6 Ишни бошқарган ташкилот ва унинг бўлинмалари ёки унга бўйсунувчи ташкилот номини ўз ичига олган жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар олинаётган манбада қандай берилган бўлса шу шакл ва тартибда ёзилади ва бир-биридан вергул билан ажратилади:

/ Россия давлат кутубхонаси, Шарқ адабиёти маркази

/ Москва рассомлар уюшмаси, “Китоб графикаси” бўлими ; тузувчи М. А. Давиденко ; [кириш мақолалар муаллифи Н. Н. Гончарова, М. Чегодаева]

/ Мусеев Р. С. ; Россия Фанлар академияси. ФА Узоқ Шарқ бўлими, Камчаткадаги экология ва табиатдан фойдаланиш ин-ти

/ М.В.Ломоносов номидаги Москва давлат ун-ти, Филол. фак., рус. Халқ ижодиёти каф. ; Т. Б. Дианова тахрири остида

5.2.6.7 Олинаётган манбада ўзаро грамматик боғланган жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар тавсифда, манбадагидек ягона маълумотлар сифатида ўша шакл ва кетма-кетликда берилди:

Болани ўқишга қандай ўргатиш керак [Матн] / Ольга ва Сергей Фединалар

Биз, Финляндиядаги рус қочоқлари ... [Матн] : публицистика (1919–1921) / А. И. Куприн ; тузувчи, кириш мақоласи ва изоҳларни Б. Хеллман Р. Дэвис иштирокида ёзган

Фақирлар операси [Ноталар] : 3 пардали пролог ва эпилогли опера / М. Заринь [бастакор] ; Жан Гривани «Мовий мачит сояси остида» ҳикояси асосида бастакор либреттоси ; Либреттонинг русча варианты Г. Горскийники

Сизнинг юрагингиз [Матн] = Your heart : саволлар ва жавоблар / Эд Вейнер ва АҚШ Миллий тиббиёт ассоциациялари ходимлари ; инглизчадан С. Глянцева таржимаси

5.2.6.8 Олинаётган ахборот манбаида бир хил вазифани бажарган ва шундай даражада жавобгарликка эга бўлган бир, икки ёки уч шахс ва (ёки) ташкилот тўғрисида маълумотлар берилган бўлса, ёзув бошида келтирилган ёки йўқлигидан қатъий назар улар ҳақидаги маълумотлар жавобгарлик тўғрисида маълумотларда берилди:

/ И. С. Тургенев

/ Чуприна Лариса Александровна ; Россия таълим академияси, таълим академияси, Санкт-Петербург маъмуриятининг таълим бўйича қўмитаси, ижтимоий алоқалар Академияси

(Ушбу мисолда жавобгарлик тўғрисида маълумотларда биринчи кўрсатилган шахс тавсиф боши (муаллиф) сифатида ҳам фойдаланилган)

/ А. В. Федоров, Е. Ю. Беляев

/ А. А. Хромов, М. С. Архангельский, А. В. Иванов

(Ушбу мисолдаги биринчи шахнинг исми-шарифи тавсиф боши сифатида ҳам фойдаланилган)

5.2.6.9 Тўрт ва ундан ортиқ шахслар ва (ёки) ташкилотлар тўғрисида ахборот мавжуд бўлса, берилиши керак бўлган жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар сонини библиографияловчи муассаса белгилайди.

Тавсифда ахборот манбаида кўрсатилган ҳамма шахслар ва (ёки) ташкилотлар тўғрисида маълумотлар келтирилади. Зарур ҳолларда уларнинг сони ҳар бир гуруҳнинг биринчи шахсини кўрсатиш, унга квадрат қавс ичида “ва бошқалар” сўзини қисқартирилган ҳолда [ва бошқ.] ёки унинг рус (и др.) ва лотин тилидаги эквиваленти [et.al.] қўшиб кўрсатиш билан қисқартирилиши мумкин:

*/ хариталар ва кўрсаткичлар муаллифлари В. К. Бронникова [ва бошқ.];
маъсул муҳаррир А. А. Лютый [ва бошқ.]*

/ рассом-мультипликаторлар: С. Захарова [ва бошқ.]

*/ Монголия ФА тил ва адабиёт ин-ти, Россия ФА Тилшунослик ин-ти ; Е.
Баярсайхан [ва бошқ.] (Монголия томонидан), А. А. Дарбеева [ва бошқ.] (Россия
томонидан) ; А. Лувсандэндэва, Ц. Цэдэндэваларнинг умумий таҳр. остида.*

*/ Россия Федерацияси соғлиқни сақлаш вазирлиги [ва бошқ.] ; Г. А. Рыжак
[ва бошқ.] ишланмаси*

*/ Л. Л. Кофанов [ва бошқ.]; маъсул муҳаррир Л. Л. Кофанов ; Россия ФА
Умумий тарих ин-ти, рим ҳуқуқини ўрганиш маркази*

/ Вязовский А. Е. [ва бошқ.] тайёрлаган

/ таҳрир ҳайъати: Т. Н. Васина (маъсул муҳаррир) [ва бошқ.]

*(Юқорида келтирилган барча мисолларда [ва бошқ.] сўзи олинаётган ахборот
манбаида шахслар [ташкilotлар] учтадан ортиқ эканини билдиради)*

5.2.7 Умумий сарлавҳасиз тўплам (комплект)ни тавсифлашда сарлавҳа ва жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар соҳасида маълумотларни бериш қоидаси.

5.2.7.1 Ҳар бири ўзининг сарлавҳасига эга бўлган бир неча асардан тузилган, умумий сарлавҳаси бўлмаган тўпламларни қуйидаги гуруҳларга бўлиш мумкин:

- бир ахборот ташувчида жойлашган тўпламлар;

- турли ахборот ташувчиларда жойлашган асарлари бўлган бир хил ёки турли хил ҳужжатлар тўпламлари ёки комплектлари.

5.2.7.2 Ҳамма асарлари бир ахборот ташувчида жойлашган умумий сарлавҳага эга бўлмаган тўпламларнинг тавсифини тузишда сарлавҳа ва жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар соҳасида библиографик маълумотлар қуйида баён қилинган қоида бўйича берилади.

5.2.7.2.1 Умумий сарлавҳа асосий сарлавҳани ифодаламайди. Сарлавҳа соҳасида олинаётган ахборот манбаида жойлашган алоҳида асарлар сарлавҳасини уларнинг ҳар бирига тааллуқли маълумотлар билан кетма-кетликда берилади; агар тўпламдаги асарнинг битта муаллифи бўлса, ҳар бир маълумотлар гуруҳи кейингисидан нукта-вергул (;) билан, агар асарлар муаллифи бошқа-бошқа бўлса ёки муаллифи бўлмаса маълумотлар нукта билан ажратилади. Маълумотлар гуруҳи ичида бу соҳа белгилари учун белгиланган тиниш белгилари қўлланилади.

5.2.7.2.2 Материалнинг умумий номланиши бир муаллифли ёки турли муаллифли тўпламдаги биринчи асар сарлавҳасидан кейин жойлашади:

Менинг ҳаётим [Матн] : автомонография ; Рассомлар ҳақида этюдлар / Игорь Грабарь ; [Тузувчи, кириш мақола ва изоҳлар В. М. Володарскиники]

Инглизча сўзлашув [Электрон ресурс]. Америкача сўзлашув / [ум. Тўпламга яхлит] Intell

Николай! Николай! [Матн] : роман ; Ҳикоялар / Жозе Родригес Мигейс ; португалчадан таржима, кириш мақола Л. Бреверн. Юлдуз соати : қисса / Клариси Лиспектор ; португалчадан Е. Белякова таржимаси

5.2.7.2.3 Агар тўпламга кирган барча асарлар учун умумий маълумот бўлса, у ҳолда улар охириги асар тўғрисидаги тегишли маълумотдан кейин жойлаштирилади. Бундай маълумотларга уларнинг умумий хусусиятларини аниқлаб берувчи сўзлар ёки иборалар илова қилинади. Аниқловчи маълумотлар олинаётган ахборот манбаидан олинishi мумкин. Улар бўлмаган ҳолда – ҳужжатни таҳлил қилиш асосида тузилади ва квадрат қавс ичига олинади.

Агар бу соҳада бу ишни қилиш қийин бўлса, у ҳолда изоҳлар соҳасида тегишли тушунтиришлар бериш ёки тўпламнинг барча асарлари учун умумий маълумотни изоҳлар соҳасида бериш мумкин:

Кўзгу – дўст, кўзгу – душман [Матн] / Роберт Асприн, Джордж Такей. Тамбу / Роберт Асприн ; [умуман тўпламга : инглизчадан В. Козин, С. Горячева таржимаси ; рассом В. Федоров]

Оқ кабутарлар қаноти [Товушли ёзув] ; Чумоли ва туя / А. Мансуров; [1-нчи асарнинг] сўзлари Г. Комиловнинг; [2-нчи асарнинг] сўзлари М. Каҳҳорованинг. Би-

нафша / С. Бобоев; Ш. Саъдулла сўзлари; [ҳамма асарлар] Ўзбекистон телевиденияси ва радиосининг болалар хори ижросида

5.2.7.2.4 Агар тўпламга нашри турлича такрорланганлигини кўрсатган умумий сарлавҳасиз асарлар кирган бўлса, у ҳолда бу маълумотлар тегишли асарлар тўғрисидаги барча маълумотлардан кейин сарлавҳа соҳасида берилади:

Сўзлар ҳақида сўзлар [Матн] : тил ҳақида очерклар, 5-нчи қайта ишланган ва тўлдирилган нашр ; Нимага бошқача эмас?: қайта нашр этилган мактаб ўқувчисининг этимологик лугатчаси / Л. В. Успенский

Кино поэтикаси [Матн] : тўплам / Б. М. Эйхенбаум таҳрири остида ; К. Шутко сўз боши билан ; С. Д. Гуревич шарҳи, 2-нчи нашр. «Кино поэтикасини» қайта ўқиб : мақолалар тўплами / Р. Ф. Копылова умумий таҳрири остида; [умуман тўпламга] Россия Федерациясининг маданият вазирлиги, Россия ФА, Россия санъат тарихи ин-ти

5.2.7.2.5 Тўпламга тўлиқ тааллуқли бўлган нашр тўғрисидаги маълумотлар охириги асар тўғрисидаги маълумотдан кейин нашр соҳасини бериш қоидаси бўйича келтирилади (5.3 га қаралсин):

Introduction to English law [Матн] / Ph. S. James. Chapter on revenue law / G. N. Clover. – 9th ed.

5.2.7.2.6 Тўпламга кирган асарлар тўғрисида маълумотлар библиографияловчи муассасининг қарорига кўра сарлавҳа ва жавобгарлик тўғрисида маълумотлар соҳасида берилади. Қоидага кўра бир муаллифнинг асарлари тўпламини тавсифлашда камида икки асари тўғрисида маълумот келтирилади. Ҳар хил муаллифлар асарлари тўпламини тавсифлашда камида уч муаллифлар ва ҳар бирининг биттадан асари тўғрисида маълумот берилади.

5.2.7.3 Турли ахборот ташувчиларда асарлари жойлашган умумий сарлавҳасиз тўпламни ёки ҳужжатлар тўплагининг тавсифини тузишда сарлавҳалар ва жавобгарлик тўғрисида маълумотлар соҳасидаги библиографик маълумотлар қуйида келтирилган қоидалар бўйича берилади.

5.2.7.3.1 Турли ахборот ташувчилардаги тўплам асарлари ёки ҳужжатлар тўплами орасида улардан бирини асосий сифатида (асарнинг, ташувчининг аҳамияти, полиграфик безатилиши бўйича) ажратиш мумкин бўлса, у ҳолда унинг сарлавҳаси асосийга қабул қилинади, ундан сўнг бу нашрга тегишли бошқа маълумотлар жойлашади. Бошқа асарлар тўғрисидаги ахборот уларнинг сарлавҳалари ва унга тегишли маълумотлар билан биргаликда илова материаллари сифатида физик характеристиканомаси соҳасида жойлашиши (5.6.5 га қаралсин),

изоҳлар соҳасида ёки бир неча қисмдан ташкил топувчи ҳужжатнинг кўп даражали тавсифининг иккинчи даражасида акс эттирилиши мумкин (6 бўлимга қаралсин).

5.2.7.3.2 Агарда ахборот ташувчиларнинг бирини асосий асар сифатида ажратиш мумкин бўлмаса, у ҳолда ҳар бир асарга умумий қоида бўйича алоҳида тавсиф тузилиши мумкин.

5.3 Нашр соҳаси

5.3.1 Соҳа бу нашрнинг олдинги нашрга нисбатан тузатиш ва ўзига хос хусусиятлари тўғрисида ахборотни ўз ичига олади.

5.3.2 Нашр ҳақидаги маълумотлар олинаётган ахборот манбаида ифодаланган ва мавжуд кетма-кетликда берилади. Улар одатда “вариант”, “версия”, “чиқиш сони”, “тахририят”, “репринт” ва ҳ.к. сўзларининг ўрнига қўлланиладиган “нашр” сўзидан ёки уларнинг бошқа тиллардаги эквивалентидан, шунингдек, уни олдинги нашрдан ажратиб турувчи бошқа терминлардан иборат бўлади:

- . – *Нашр факсимилеси*
- . – *Янги версия*
- . – *1925 й. Нашрдан қайта нашр қилинди*
- . – *Қўшимча вариант*

5.3.2.1 Рақамли ёки сўз шаклида кўрсатилган тартиб рақами тегишли қўшимча қўшиш билан араб рақамларида ёзилади:

- .- *10-нчи наشري*
- .- *7-нчи нашр*
- .- *2-нчи тахрири*
- .- *5 th ed.*
- *3., überarb. u. erw. Aufl.*

5.3.2.2 Агарда бу нашрда олдинги нашрдан жиддий фарқлар борлиги маълум бўлса, нашр ҳақидаги маълумотлар аниқ ифодаланиши мумкин:

- . - *[янги наشري]*
- . - *[қайта кўрилган версияси]*
- .- *[қайта наشري]*

5.3.3 Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар агар улар асарнинг аниқ ўзгартирилган нашрига дахлдор бўлса нашр соҳасига ёзилади. Улар нашр тўғрисидаги маълумотдан кейин

ёзилиб, улардан олдин қия чизик қўйилади. Жавобгарлик тўғрисида маълумотлар ва тиниш белгиларини қўйишнинг бошқа қоидалари 5.2.6. бандга қаралсин:

. – *Наишни репродукциялаш орқали қайта тиклаш. 1903–1909 йй. / проф. И. А. Бодуэн де Куртенэ таҳрири остида*

. – *2-нчи нашр / П. Агафошиннинг 1-нчи наширдан қайта ишланган*

5.3.4 Агар ҳужжатда ушбу қайта нашр қилинган, қайта қўчириб босилган нашр хусусиятлари ва ҳоказолар тўғрисида алоҳида ифодаланган қўшимча маълумотлар бўлса, нашр ҳақидаги қўшимча маълумотлар тавсифда берилади. Улар нашр соҳасининг олдинги маълумотидан кейин ёзилади ва вергул билан ажратилади:

. – *6-нчи тузатилган ва тўлдирилган нашр*

. – *7-нчи стер. нашр*

. – *3-нчи нашр / Л. Н. Наумов қайта ишлаган, ўзгартиришлар ва тўлдиришлар билан қайта босилган*

. – *Nouv. ed., ref., et fort augm.*

5.3.5 Нашр ҳақидаги қўшимча маълумотларга тегишли жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар бу маълумотлардан кейин жавобгарлик тўғрисида маълумотларни бериш қоидалари бўйича ёзилади (5.2.6. бандга қаралсин).

5.4 Ўзига хос маълумотлар соҳаси.

5.4.1 Соҳа нашрининг алоҳида хили ёки ўзига хос ахборот ташувчиларда жойлашган объектларни тавсифлашда қўлланилади. Уларга картографик нашрлар, нота ҳужжатлари, сериал ва бошқа давомли ресурслар, меъёрий-техник ҳужжатларнинг алоҳида турлари, электрон ресурслар, шунингдек, агар уларда юқорида айtilган ҳужжатларнинг турлари мавжуд бўлса электрон ресурслардан ташқари микрошакллар киради.

5.4.1.1 Картографик материалларни тавсифлашда математик асослар соҳаси ўзига хос маълумотлар соҳаси бўлади.

Бу соҳада ҳужжатда мавжуд бўлган қуйидаги маълумотлар: масштаб, картографик проекция, координаталари, юлдузлар харитасида кеча ва кундуз тенглиги ёки даврлар тўғрисида маълумотлар кўрсатилади.

Масштаб ер устки қатлами неча мартага кичрайтирилганини ифодаловчи сонга бирликлар нисбатини кўрсатувчи мавҳум сон шаклида ёзилади. “Масштаб” сўзи тавсифда берилмайди:

Ғарбий ярим шар. Шарқий ярим шар [Хариталар] : Ўрта умумтаълим муассасалар учун физик харита / Роскартографиянинг «Картография» ИЧК томонидан 1995 йилда тузилган ва нашрга тайёрланган ; эскм тахрир В. И. Щербаковники. –2000 йилда тузатилган. – 1 : 22 000 000, 220 км 1 см да ; Ламбертнинг кўндаланг тенг ҳажмли азимут проекцияси

5.4.1.2 Нота ҳужжатларини тавсифлашда ўзига хос маълумотлар соҳасида нота матнларининг баён қилиниш шакллари: партитура, партиялар (товушлар), дирекционлари ҳақидаги маълумотлар берилади. Соҳада маълумотлар ахборот манбаида берилган шаклда кўрсатилади:

Иккинчи кватет [Ноталар] : 2 скрипка, альт ва виолончель учун / А. Бертрам. – Партитура

Трио [Ноталар] : кларнет, виолончель ва фортепиано учун / Б. С. Гецелов. – Партитура ва овозлар

5.4.1.3 Сериал ва бошқа давомли ресурсларни тавсифлашда тартиб рақамлари соҳаси ўзига хос маълумотлар соҳаси бўлади. Тартиб рақами соҳасида маълумотларни бериш қоидалари 6.3.3.3. бандга қаралсин.

5.4.1.4 Стандартлаш (стандартлар ва техник шартномалар) бўйича меъёрий ҳужжатларни тавсифлашда ўзига хос маълумотлар соҳасида олдин амалга жорий этилган ҳужжат белгиси, библиографик тавсиф объектнинг кучга кирган вақти ва амалга жорий этилиш муддати кўрсатилади:

Алоқа каналлари орқали ўтказиладиган рўзномалар полосаларининг. Техник талаблар [Матн] ГОСТ 25805–2000. –ГОСТ 25805– 83 ўрнига ; 01.01.02 да жорий этилган

Ер транспорти учун ҳавфсиз ойна. Умумий техник талаблар [Матн] : ГОСТ 5727–88. – 1,2,3 (ИУС. 1992. № 2; ИУС. 1999. № 1; ИУС. 2001. № 11) ўзгаришлар билан 2001 сентябрда нашр этилган. – ГОСТ 5727– 83 ўрнига ; 01.01.90 да жорий этилган

5.4.1.5 Патент ҳужжатларини тавсифлашда ўзига хос маълумотлар соҳасида патент ҳужжатига берилган талабноманинг рўйхатга олинган рақами; унинг келиб тушган санаси; патент ҳужжати тўғрисида маълумот босилган расмий нашр тўғрисида маълумот ёки нашр санаси; конвенцион биринчилиги тўғрисида маълумотлар: талабнома бериш санаси, биринчиликка эга мамлакат номи ва рақами кўрсатилади. Мамлакат номи думалоқ қавс ичида берилади. Соҳада яна миллий патент классификацияси индекси кўрсатилиши мумкин:

Қабул қиладиган ва ўтказадиган қурилма [Матн] : Россия Федерациясининг 187888: патенти : МПК7 Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00 / Чугаева В. И. ; итдаочи ва патент эгаси Воронеж алоқа илмий-тектириш ин-ти. – № 2000131736/09 ; 18.12.00 берилган ; 20.08.02 нашр қилинган, Бюл. № 23 (II қ.)

Бирмарталик ташувчи-ракета [Матн] : Россия Федерациясининг 1095735 талабномаси : МПК7 В 64 G 1/00 / Тернер Э. В. (АҚШ) ; итдаочи Спейс Системз/Лорал, инк. ; патентнинг ишончли вакили Г. Б. Егорова – № 2000108705/28 ; талабнома 07.04.00 ; 10.03.01 да босилди, Бюл. № 7 (I қ.) ; приоритет 09.04.99, № 09/289,037 (АҚШ)

5.4.1.6 Электрон ресурсларни тавсифлашда ресурсинг хили ва ҳажми ўзига хос маълумотлар соҳаси бўлади. Ушбу маълумотлар О‘з DSt 2312 бўйича берилади:

(Ўзгартирилган тахрир, 1-сон ўзгар.)

Ижтимоий ва гуманитар фанлар бўйича библиография, 1993–1995 [Электрон ресурс] / Ижтимоий фанлар бўйича илмий ахборот ин-ти (ИНИОН). – Электрон. Маълумотлар ва дастурлар (33 файл : 459658539 байт)

5.4.2 Агар тавсиф объекти бир вақтнинг ўзида турли синф материаллари сифатига эга бўлса ва уни тавсифда акс эттириш лозим бўлса, ўзига хос маълумотлар соҳаси такрорланиши мумкин (6.3.3.3.7. га қаралсин):

. – График масштаб км-да . - Электрон. картографик маълумот

5.4.3 Саноат каталогларини, илмий-тадқиқот ишлари тўғрисида нашр қилинмаган ҳисоботларни, қўлёзма диссертацияларни тавсифлашда ўзига хос маълумотлар соҳаси қўлланилмайди.

5.5 Чиқиш маълумотлари соҳаси

5.5.1 Чиқиш маълумотлари соҳаси тавсиф объектининг нашр вақти ва жойи, тайёрланиши ва тарқатилиши тўғрисидаги маълумотни, шунингдек, унинг ношири, тарқатувчиси, тайёрловчиси тўғрисидаги маълумотларни ўз ичига олади.

5.5.2 Нашр жойининг номи, тарқатилиши олинган ахборот манбаида кўрсатилган шаклда ва келишиқда берилади:

. – Саратов

. – Можайскда

. – V Praze

. – *La Habana*

5.5.2.1 Агар бир неча нашр жойи кўрсатилган бўлса, олинаётган ахборот манбаида биринчи кўрсатилган ёки полиграфик восита билан ажратилган ном берилади. Тушириб қолдирилган маълумотлар квадрат қавсга олинган қисқартиришлар [ва бошқ.] ёки унинг рус тилидаги [и др.], ёки лотин тилидаги эквиваленти «[et al.]» билан белгиланади:

. – *СПб. [ва бошқ.]*

. – *London [et al.]*

5.5.2.2 Бир-биридан нукта-тире билан ажратиладиган иккинчи ва кейинги нашр жойларининг номлари берилиши мумкин. Библиографияловчи муассаса жойлашган нашр жойи муҳим деб топилади:

. – *М. ; СПб.*

. – *М. ; Киев ; Париж*

- *Paris [et al.]*

(Маълумот манбаида тўрта нашр жойи кўрсатилган : London, Paris, Berlin, Philadelphia. Библиографияловчи муассаса Парижда жойлашган)

5.5.2.3 Агар тавсиф объектида нашр жойи кўрсатилмаган бўлса, уни ношир жойлашган жойдан аниқлаш лозим. Ноширнинг номидан нашр жойи аниқ бўлса, у квадрат қавсиз берилади:

. – *СПб. : Тарихий расм*

. – *Самара : Самар. Матбуот уйи*

– *Москва : Москва дарсликлари ва Картолитография*

5.5.2.4 Агар нашр жойи тўғри аниқланмаган бўлса, тахмин қилинаётган нашр жойи сўроқ белгиси билан берилади:

. – *[Н. Новгород?]*

. – *[Berlin?]*

5.5.2.5 Нашр жойи тўғрисида маълумот бўлмаган ҳолда давлатнинг номи ёки “нашр жойисиз” сўзи қисқартирилган ҳолда [н.ж.] ёки унинг рус тилидаги [б.м.], ёки лотин тилидаги эквиваленти [s.l.] квадрат қавс ичида берилиши мумкин:

. – *[Finland]*

. – *[Italy?]*

. – [Б. м.]

. – [Н.ж.]

. – [S. I.]

5.5.2.6 Нашр қилинмаган материаллар - қўлёзмалар, нашр қилинмаган ёки босилмаган видеоматериаллар ва фильмлар, фотосуратлар, ишлов берилмаган овозли ёзувлар, қўлёзмалар коллекциялари (фондлари) ва ҳоказолар учун нашр жойи берилмайди. Бундай ҳолларда қисқартирилган нашр жойисиз сўзи [Н.ж.] [б.м.] ёки унинг эквиваленти ҳам берилмайди.

5.5.3 Ноширнинг, тарқатувчининг оти (номи) у тегишли бўлган нашр жойи тўғрисидаги маълумотдан кейин берилади ва икки нукта билан ажратилади. Маълумотлар олинган ахборот манбаида қандай кўрсатилган бўлса шу шаклда, шахс ёки ташкилот (нашриётдан бошқа) бажарадиган вазифасини кўрсатувчи сўз ёки ибораларни сақлаган ҳолда берилади. Ношир, тарқатувчилар ва ҳ.к.ларнинг мулкчилик шакли (АЖ, ООО, Ltd, Inc ва ҳ.к.) маълумотлар, қоидага мувофиқ тушириб қолдирилади:

Ахборот манбаида:

Тавсифда :

“Наука ” нашриёти

: Наука

«Новый учебник» Нашриёт уйи

Новый учебник

ЗАО «ЕВРО-АДРЕС»

ЕВРО-АДРЕС

Санкт-Петербург химия-фармакология академияси нашриёти

: С.-Петербур. химия- фармакология акад. нашриёти

Урал университети нашриёти

: Урал. ун-ти нашриёти

5.5.3.1 Ноширнинг оти (номи) ва ҳ.к уни тушуниш ва идентификациялаш имконини берувчи қисқача шаклда берилади. Агар у олдинги соҳаларга тўлиқ шаклда кирган бўлса, ушбу соҳада уни ўта қисқа шаклгача қисқатириш мумкин:

. – *Москва : Леонтьев маркази*

. – *Ставрополь : Шимолий Кавказ ДТУ*

. – *СПб. : БГТУ*

. – *Пушино : ПНЦ РФА*

5.5.3.2 Агар моддий шахс ношир бўлса, тавсифда унинг фамилияси ва исми-шарифи олинган ахборот манбаида кўрсатилган шакл ва келишиқда берилади:

. – *М. : Зараев А. В.*

– *М. : И. Д. Сытинда*

5.5.3.3 Нашриёт филиалининг номи ношир оти (номи) дан кейин берилади ва вергул билан ажратилади. Ўта кичик бўлинмалар (бўлим, бюро), одатда, тушириб қолдирилади:

. – *СПб. : Наука, С.-Петербур. нашириёт фирмаси*

. – *Новосибирск : РФА СБ Нашириёти, «Гео» филиали*

. – *М. : Россия рассомлар уюшмаси, Москва бўлими*

Бироқ, агар ноширнинг оти (номи) ва унинг бўлими грамматик боғланган бўлса, улар чиқиш маълумотлари соҳасида шу ҳолича берилади:

. – *Новгород : АДК Роскартографии*

5.5.3.4 Олинаётган ахборот манбаида икки ва ундан ортиқ ноширлар тўғрисида маълумот бўлса, тавсифда полиграфик йўл билан ажратилган ёки биринчи кўрсатилганининг оти (номи) берилади, қолганлари ҳақидаги маълумотлар изоҳда берилиши ёки тушириб қолдирилиши мумкин. Тушириб қолдирилган маълумотлар квадрат қавсда келтирилган [ва бошқ.] ёки [и др.] қисқартмаси билан кўрсатилади:

. – *Москва : И. Д. Сытин номидаги фонд [ва бошқ.]*

5.5.3.5. Иккинчи ёки кейинги ноширлар оти (номлари) келтирилиши ҳам мумкин:

. – *М. : И. Д. Сытин номидаги фонд : Зарницалар*

5.5.3.6 Нашр жойи ва унга тегишли ноширлар отлари (номлари) ва ҳ.к.ни ўз ичига олган бир неча гуруҳ маълумотлар мавжуд ҳолда улар бир-биридан нуқта вергул билан ажратилган ҳолда кетма-кет кўрсатилади. Гуруҳлар сонини чеклаш мумкин:

. – *М. : ТСДМ : Рассом ва китоб ; Вашингтон : Миллий санъат галереяси*

. – *Тольятти : Поволжьеинг сервис технологик ин-ти ; Черкизово посёлқаси (Москва вилояти) : Москва Давлат сервис ун-тининг нашириёти*

. – *Тамбов : БИТ Пресс Сервис ; Москва : Роскартография [ва бошқ.]*

5.5.3.7 Олинаётган ахборот манбаида ноширнинг оти (номи) бўлмаса, ноширсиз сўзи квадрат қавсда [н-рсиз] қисқартирилган ҳолда ёки унинг рус тилидаги [б. и.], ёки латин тилидаги эквиваленти [s.n.] берилади:

. – *Новосибирск : [н-рсиз.]*

. – *[Н.ж. : н-рсиз.]*

. – *Brussels : [s. n.]*

. – *[S. l. : s. n.]*

5.5.3.8 Нашр қилинмаган материаллар учун ноширнинг ва ҳ.к.ларнинг номи берилмайди. Бундай ҳолларда [н-рсиз] қисқартмаси ёки унинг эквиваленти [s.n.] ҳам берилмайди.

5.5.4 [Ношир], [тарқатувчи] сўзлари унинг функциясини тушунтириб бера олса, квадрат қавс ичида ноширнинг оти (номи)га қўшиб берилади. Маълумот соҳанинг олдинги маълумотларида бўлмаса қўшилади:

. – *Н.ж.: MOROZ RECORDS [ношир] : РМГ РЕКОРДЗ [дистрибьютор]*

. – *London : Harvard univ. press [distributed]*

Агар объектнинг чиқиш маълумотларида кўрсатилган шахс ёки ташкилотнинг исми (номи) вазифасини аниқлаб бўлмаса, у ҳолда улар тавсифда ношир сифатида берилади.

5.5.5 Нашр вақти сифатида тавсиф объекти бўлган ҳужжатнинг босилган йили берилди. Йил араб рақами билан берилиб, ундан олдин вергул қўйилади:

, **2002**

, **1833**

(*Ахборот манбаида йил рим рақамларида келтирилган : MDCCCXXXII*)

5.5.5.1 Агар олинаётган ахборот манбаида сана одатдагидан фарқланадиган йил ҳисоби (ҳижрий йил ҳисоби) бўйича берилган бўлса, соҳада уни шундай бериб, сўнгра квадрат қавс ичида ҳозирги йил ҳисоби кўрсатилади:

, **4308 [1975]**

5.5.5.2 Агар нашр йили номаълум бўлиб, уни аниқлаш мумкин бўлмаса, унинг ўрнида муаллифлик ҳуқуқи (копирайт) санаси, тайёрланган (босилган) вақти ёки цензура рухсатномаси (санаси) тегишли тушунтиришлар билан берилади:

, **cop.1999**

, **босилган 2000**

, **2001 printing**

, **цензура 1907**

5.5.5.3 Агар олинаётган ахборот манбаида тавсиф объектнинг нашр қилиниши билан боғлиқ сана кўрсатилмаган бўлса, зарур бўлса тахминий нашр санаси тегишли тушунтиришлар билан берилади. “Нашр йилисиз” [н.й-сиз] [б.г.изд.] белгиси берилмайди:

- , [1942?]
- , [1898 ёки 1899]
- , [1900 яқинида]
- , [1908 ва 1913 ораллигида]
- , [XIX аср охири –XX аср бошида]
- , [199–]
- , [18– –]
- , [17– –?]

Агар объектнинг чиқиш маълумотларида номи кўрсатилган шахс ёки ташкилотнинг функциясини аниқлаб бўлмаса, улар тавсифда ношир сифатида келтирилади.

5.5.5.4 Нашр қилинмаган материаллар учун нашр санаси сифатида ишлаб чиқилган (яратилиши, ёзиб олинishi, тайёрланиши ва ҳ.к.) санаси берилди.

5.5.6 Агар 5.5.2-5.5.3 бандларда саналган чиқиш маълумотлари бўлмаса тавсифда тайёрланган жойи ва тайёрловчининг оти берилди. Маълумотлар айтиб ўтилган бандларда баён қилинган қоидалар бўйича думалоқ қавсга олинди берилди:

. – *[Н.ж. : н-рсиз], 2002 да босилган (Смоленск : Смоленск шаҳар типографияси)*

. – *Тула : [н-рсиз], 2001 (НПУ “Лев Толстой”)*

. – *Москва : [н-рсиз], 2000 (ДУП Экспериментал типографияси)*

5.5.6.1 Агар тайёрланган санаси нашр санаси ўрнига берилса (қаралсин: 5.5.5.2 банд), у ушбу қисмлар гуруҳида такрорланмайди:

. – *Москва : [Н-рсиз], 1991 босилган (“Прогресс” типографияси)*

5.5.6.2 Хужжатни тайёрлаш тўғрисидаги барча маълумотлар ёки уларнинг айримлари, санаси, босилиб чиққанлиги, тарқатилиши ҳақидаги маълумотлардан фарқ қилса ва зарур библиографияловчи муассаса томонидан тан олинган бўлса берилди:

. – *Москва : Мелодия, 1985 (Апрелевка : Апрелевка грампластинкалар заводи)*

5.6 Физик характеристика соҳаси

5.6.1 Физик характеристикаси соҳасида тавсиф объекти берилган моддий шаклнинг белгиси унинг ҳажми биргаликдаги, зарур бўлганда хужжатнинг ҳажми, унинг расми ва тавсиф объектнинг бўлаги ҳисобланган илова материални ўз ичига олади.

5.6.2 Физик характеристика соҳасида физик бирликнинг сони (араб рақами билан) ва материалнинг ўзига хос белгиси тўғрисида маълумотлар берилади. Материалнинг тури тўғрисидаги маълумотлар библиографияловчи муассаса тилида берилади:

- . – *8 т.*
- . – *1 харита (4 в.)*
- . – *2 электрон оптик диски*
- . – *1 микрофиш*
- . – *3 грн.*
- *2 sound discs*

5.6.2.1 Саҳифаларнинг рақамланиши тўғрисидаги маълумотлар тавсиф объектида қайси рақамда қўлланилган бўлса (рим ёки араб рақамлари), шу рақамлар билан берилади; ҳисобга олинмаган варақлар ёки саҳифалар ҳисобланиб, араб рақами билан квадрат қавс ичига ёзилади ва охирида берилади:

- . – *186 б., 8 б. расм.*
- . – *379, [4] б., [10] б. расм, факс.*
- . – *XII, 283, 15 б.*
- . – *ССХСІХ с. расм*
- . – *[16] алоҳида варақда расмлар*
- . – *Б. 11–46*
- . – *Л. 1–16*

5.6.2.2 Зарур ҳолларда думалоқ қавсда ишланган вақти, кадрлар сони ва ҳ.к.лар кўрсатилиши мумкин:

- . – *1 товушли кассета (50 мин.)*
- . – *2 товушли диск (1 соат 30 мин.)*
- . – *2 film reels (ca. 50 min.)*
- . – *1 мфиш (150 кадр)*

5.6.3 Тавсиф объектининг бошқа физик тавсифи сифатида расмлар, тавсиф объекти ишланган материаллар ва ҳ.к. тўғрисидаги маълумотлар кўрсатилиши мумкин. Бу маълумотлардан олдин икки нукта қўйилади. Ҳар бир кейинги маълумот олдингисидан вергул билан ажратилади:

- . – 132 б. : рангли расм
- . – 1 модель (3 предмет) : полистирол
- . – 1 дф. (70 кадр) : оқ-қора
- . – 1 электрон оптик диск (CD-I) : товуш., ранг
- . – 2 харита : ранг
- . – 1 товушли диск (56 мин.) : рақамли, стерео

5.6.4 Тавсиф объектининг ўлчамлари зарур холларда нукта вергулдан кейин кўрсатилади:

- . – 86 б. : расм. ; 30x24 см
- . – 1 карта : рангли. ; 44x52 см., йигилган 22x13 см
- . – 4 рулон микрофиш ; 35 мм
- . – 1 товушли диск (56 мин.) : рақамли, стерео ; 12 см

Агар тавсиф объекти контейнерда жойлашган бўлса, у холда объект ўлчамлари ва контейнер ўлчамлари ёки фақат контейнер ўлчамлари берилиши мумкин:

- . – 4 электрон. опт. диск (CD-ROM) : 3 в., ранг. ; 15x15 см контейнерда

5.6.5 Илова материали тўғрисидаги маълумот соҳанинг охириги қисми бўлади, ундан олдин кўшув белгиси (+) қўйилади. Физик бирликлар сони ва илова материалнинг номи (материалнинг ўзига хос белгисидан фойдаланиб), шунингдек унинг ҳажми ва (ёки) ўлчами тўғрисида маълумотлар араб рақамларида кўрсатилади:

- . – 1 грп. (45 мин.) : 33 айлан./мин., моно; 30 см, картонда. Папкада +альбом (20 б. : ил., ноты)
- . – 350 б. : рангли расм, карталар + 1 бр. (52 б.)
- . – 64бс. : расм + 2 электрон оптик диск
- . – 1 электрон оптик диск (CD-ROM) ; 12 см + Фойдаланувчи инструкцияси (12 б.)

Илова ҳужжати тўғрисида ахборот изоҳлар соҳасида жойлаштирилиши ёки кўп даражали тавсифнинг иккинчи даражасида акс эттирилиши мумкин (6 бўлимга қаралсин). Илова материалга зарур библиографик маълумотлар мавжуд холда унга мустақил объект сифатида тавсиф тузилиши мумкин.

5.7 Серия соҳаси

5.7.1 Серия соҳаси алоҳида чиқиш сони тавсиф объекти ҳисобланган кўп қисмли ҳужжат тўғрисида маълумотни ўз ичига олади.

5.7.2 Серия соҳаси тавсиф объектига кирувчи серияга тааллуқли сарлавҳа соҳаси қисмини ва жавобгарлик тўғрисида маълумотлар (5.2 моддага қаралсин), шунингдек, объектнинг ушбу серияда белгиланган рақами ва сериал нашрнинг халқаро стандарт рақамини ўз ичига олади.

5.7.3 Сериянинг асосий сарлавҳаси 5.2.2. ва 6.3.3.1.2, 6.3.3.1.3. бандларида баён қилинган объектнинг асосий сарлавҳасини бериш қоидалари бўйича берилади:

- . – (*Millennium – Минг йиллик*)
- (*“Психотерапиянинг олтин фонди” серияси*)
- .–(*Тинч океан балиқ хўжалиги илмий текшириш марказининг хабарлари*)
- . – (*Муסיқа мероси. Ижрочилик санъати*)
- . – (*Ахборот, кутубхоначилик ва шаўриётчилик иши бўйича стандартлар тизими*)

5.7.4 Сериянинг параллел сарлавҳаси 5.2.4 бандга мувофиқ берилади:

- . – (*Фортениано асарлари. Серия 1 = Compositions pour piano. Seria 1*)

5.7.5 Серия сарлавҳасига тегишли маълумотлар 5.2.5 бўйича берилади. Ахборот манбаида мавжуд бўлган сериянинг қайта нашр этилишига тааллуқли маълумотлар ҳам тавсифнинг шу қисмида икки нукта билан ажратилган ҳолда берилади:

- . – (*Қадимий қўлёмалар ёдгорликлари : Тадқиқотлар, матнлар*)
- . – (*Рус бестселлери : РБ*)
- . – (*Буюк ёзувчилар романларда : Жюль Верн, 1828–1905*)
- . – (*Ажойиб инсонлар ҳаёти : АИХ : биографиялар серияси : 1890 йилда Ф. Павленков томонидан асос солинган ва 1933 йилдан М. Горький давом эттирган*)

5.7.6 Агар жавобгарлик тўғрисида маълумот серияга тўлиқ тегишли бўлса ва уни идентификациялаш зарур бўлса, у серия соҳасида берилади. Бошқа ҳолларда улар серия нашрига тузилган сарлавҳа ва жавобгарлик тўғрисида маълумот соҳасида ёки изоҳлар соҳасида жойлаштирилади. Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар 5.2.6 бандига мувофиқ берилади:

- . – (*Ҳисобчи ва раҳбар учун амалий тавсиялар / Г. Ю. Касьянованинг умум. таҳрири остида*)

• – (*“Пушкин XX нчи асрда” серияси : Пушкин комиссиясининг йиллик нашри / бош редактор В. С. Непомнящий*)

• – (*Европа инсти маърузалари / Россия ФА*)

• – (*Препринт / «Курчатов. ин-ти» давлат илмий маркази*)

5.7.7 Агар тавсиф объекти серияга серия ости нашри бўлиб кирган бўлса, асосий сарлавҳа серия сарлавҳаси (умумий сарлавҳа) ва ундан нукта билан ажратиладиган серия ости нашрининг сарлавҳаси (боғлиқ бўлган сарлавҳа) дан иборат бўлади, улардан кейин сарлавҳа соҳасининг қолган қисмлари ва жавобгарлик тўғрисида маълумотлар берилади:

– (*Автомобиль транспорти. 1 нчи серия, Автомобиль трнспортида ҳавф-сизлик харакати : ахборот шарҳи / Россия Федерациясининг транспорт вазирлиги*)

5.7.8 Агар серия остида чиққан нашр сарлавҳаси серия сарлавҳасидан етарли даражада мустақил бўлса ва уни идентификациялашни таъминлай олса, асосий сифатида серия остида чиққан нашр сарлавҳаси берилади, серия сарлавҳаси эса изоҳлар соҳасида кўрсатилади:

– (*Тўқимачилик саноати технологияси ...*)

(*Изоҳда сериянинг умумий сарлавҳаси берилган: Олий ўқув юртлари ахбороти*)

5.7.9 Агар серия ва серия остида чиққан нашрда ўзининг асосий сарлавҳалари ва уларга тегишли сарлавҳа соҳаларининг бошқа маълумотлари бўлса, улар 5.2 модда бўйича берилди ва ҳар бир сарлавҳадан кейин мантиқий равишда жойлаштирилади. Маълумотлар гуруҳлари нукта билан ажратилади:

– (*Классика : электрон китоб. Рус адабиёти : тўла асарлар тўплами / ишлаб чиқарувчи : ХФМ («Халқаро фантастика маркази»)*)

5.7.10 Ушбу серия ёки серия остида чиққан нашрга берилган сериал нашрнинг халқаро стандарт рақами (ISSN) ахборот манбаида кўрсатилган бўлса, берилади. Рақам ISSN қисқартма сўзидан кейин бўш жой қолдирилган ҳолда стандарт шаклида берилади ва чизикча билан ажратилган 4 рақамдан иборат икки гуруҳ кўрсатилади. Рақамдан олдин вергул қўйилади:

, ISSN 0201-7636

, ISSN 0131-6044

5.7.11 Ахборот манбаида сериянинг ISSNи ва серия остида чиққан нашрнинг ISSNи берилган бўлса тавсифда серия остида чиққан нашрнинг ISSNи берилади, сериянинг ISSNи тушириб қолдирилади.

5.7.12 Агарда серия соҳасида кўп томли нашр тўғрисида маълумот бўлса, ISSN ўрнига умуман кўп томли нашрга берилган ISBN берилади:

, ISBN 5-8405-0046-1

5.7.13 Сериянинг чиқиш сони араб рақами билан тавсиф объектида қандай берилса, шу шаклда ёзилади. Ундан олдин нукта вергул қўйилади:

; 2 нчи чиқиш сони

; 3 нчи т., 1 нчи чиқиш сони

; 3 (27)

; № 25/2002

; 41-79-01

; no. 5

; vol. 54

; vol. C, N1

5.7.14 Фақат серия остида чиққан нашрга тааллуқли маълумотлар 5.7.3-5.7.13 бандлар қоидаларига мувофиқ асосий серия тўғрисида маълумотдан кейин берилади:

– (Институт асарлари / Н. И. Пирогов номидаги иккинчи Москва давлат тиббиёт ин-ти; 139 нчи т.. «Клиник медицина» қисми. «Терапия» серияси ; чиқиш сони 13)

5.7.15 Серия соҳасида кўп томли, кўп варақли, кўп серияли ҳужжатнинг ҳар қандай хили – китоб, ҳарита, кинофильм, электрон ресурс ва ҳ.к. ҳақидаги маълумотлар берилиши мумкин.

Асосий сарлавҳа сифатида тавсиф объекти ҳисобланган кўп қисмли ҳужжатнинг умумий сарлавҳаси берилади. Кўп қисмли ҳужжат тўғрисидаги қолган умумий маълумотлар бу ҳолда серия соҳасида шу бўлимда баён қилинган қоидалар бўйича жойлаштирилади:

. – (Блок ва рус символистлари : танланган асарлар : 3 к. / З. Г. Минц ; 3 нчи к.)

. – (Юридик маълумотлари кутубхонаси ; 1997, 4 нчи чиқиш сони)

5.7.16 Агар тавсиф объекти турлича бўлган икки серияга кирса, серия соҳаси такрорланади. Ҳар бир серия тўғрисидаги маълумотлар алоҳида думалоқ қавс ичига олиниб, ўртасида оралик жой билан ажратилади:

. – (А. Д. Вяльцеванинг охирги романлари) (Цыганлар ҳаёти ; № 336)

. – (Тўла асарлар тўплами : фортепиано учун ; 1 нчи т.) (Жаҳон муסיқаси классикаси)

. – (*“Биринчи сентябрь” кутубхонаси*) (*“Дарсга кетмоқдаман” серияси*)

5.8 Изоҳлар соҳаси

5.8.1 Изоҳлар соҳаси тавсиф объекти тўғрисидаги тавсифнинг бошқа қисмларида берилмаган қўшимча ахборотни ўз ичига олади. Соҳада бериладиган маълумотлар ҳар қандай манбадан олинади ва квадрат қавсга олинмайди.

5.8.2 Ҳар бир изоҳ олдидан нуқта ва тире қўйилади ёки изоҳ янги сатрдан бошланади. Кириш сўзлари изоҳнинг асосий мазмунидан икки нуқта ва оралиқ жой билан ажратилади; Икки нуқтадан олдин оралиқ жой қолдирилмайди:

. – *Нотозр. қисм охирида*

. – *Матнда ишлаб чиқарувчилар ва тайёрловчилар номлари келтирилган*

. – *Муаллиф 7 нчи б. келтирилган. – Илова ҳуқуқий ва меъёрий материаллардан иборат*

. – *Мазмуни : шеърлар, поэмалар, пьесалар*

. – *Қўшимча схемалар : Санкт-Петербург метроси; Шаҳар чети поездлар харакатининг схемаси*

5.8.3 Изоҳлар соҳаси умуман олганда ихтиёрий, бироқ айрим объектларнинг тавсифини тузишда баъзи изоҳ (изоҳ)лар мажбурий ҳисобланади, масалан, асосий сарлавҳа манбаи тўғрисидаги изоҳ, электрон ресурсларни тавсифлашдаги тизимли талаблар тўғрисида, депозит ўтказилган илмий ишни тавсифлашдаги сақлашга қабул қилинганлиги тўғрисидаги маълумотлар ва бошқалар:

. – *Сарлавҳа видеодиск этикеткасида олинган*

. – *Тизим талаблари : WINDOWS 95 ; Pentium 90 Mhz ; 16 Mb RAM ; CD-ROM drive ; VIDEO 2Mb ; Sound card ; mouse*

. – *ВИНИТИда 18.05.02 депонир. қилинган, № 14432*

5.8.4 Изоҳ матни аниқ (қатъий) белгиланмайди. Тавсиф қисми, соҳаси ва элементларини ўз ичига олган изоҳлар ичида уларнинг олдидан нуқта билан алмаштириладиган нуқта ва тире белгиларидан бошқа белгилар қўйилади:

. – *Сарлавҳа, муаллиф ва чиқиш маълумотлари справка бўйича аниқланган.: гравировка қилинган рус портретларининг батафсил луғати / Д.А.Ровинский. Санкт-Петербург, 1888, Т.3. № 654*

5.8.5 Изоҳларни бериш кетма-кетлиги у тааллуқли бўлган тавсиф соҳалари ва қисмлари кетма-кетлигига мувофиқ бўлади (5.1.1 бандга қаралсин). Бирок, зарур ҳолларда ушбу тур ҳужжат ташувчини қидириш, идентификациялаш ёки фойдаланиш учун муҳим ҳисобланган изоҳ биринчи берилиши мумкин. Масалан, сериал ҳужжат учун унинг даврийлиги ёки мавжудлиги тарихи – (танаффуси, янгидан чиқа бошлаши, чиқиш сонининг тўхташи) тўғрисидаги, электрон ресурс учун – тизимли талаблари, фойдаланиш тартиблари ва ҳ.к. тўғрисидаги изоҳ биринчи бўлади:

. – *Нашир этишида узилиш ; 1941-1998. – Нашир тикланган 1999 й.*

. – *1997-1998 йй. қўшма журнал нашир этилган : Турист. Саёҳатлар олами. – 1999 йилдан мустақил нашир сифатида босилмоқда*

. – *Кириш усули : www.un.org.*

5.8.6 Соҳалар ва элементларга тааллуқли изоҳлардан кейин тавсиф объектига тўлиқ тааллуқли умумий хусусиятли изоҳлар берилади.

Умумий хусусиятли изоҳлар асарлар тўплами ёки бир неча ташувчидаги ҳужжатлар тўплами бўлган тавсиф объектининг мазмунини очиб бериши; тавсиф объектида иловалар, библиографик рўйхатлар, кўрсаткичлар ва справка аппарати бошқа таркибий бўғинларининг мавжудлиги ва ҳ.к. тўғрисида ахборот бериши; ҳужжатнинг бошқа тавсиф соҳаларида кўрсатилмаган рақамини ўз ичига олиши; нусхаси, умуман барча нусхалар полиграфик безатилишининг ўзига хос хусусияти тўғрисида; фондда мавжуд аниқ бир нусханинг ўзига хос хусусиятлари (нуқсонлилигини, қўшиб ёпиштирилган қоғозлари, дастхатлар ва ҳ.к.) тўғрисида ахборот берувчи, шунингдек, бошқа ҳар қандай зарур маълумотларни ўз ичига олиши мумкин.

5.8.7 Агар мумкин бўлса, икки ва ундан кўп изоҳлар биттага бирлаштирилиши мумкин:

. – *Сарл. ва матн парал. рус, испан, фр.*

. – *Чиқиш маълумотлари, афсона, жадваллар ва илова матнлари парал. рус., англиз тилларида*

5.9 Стандарт рақами (ёки унинг муқобили) ва фойдаланиш қоидалари соҳаси

5.9.1 Стандарт рақами соҳасида тавсиф объектига берилган Халқаро стандарт рақамлари: китобнинг Халқаро стандарт рақами (ISBN) ёки сериал нашрнинг Халқаро стандарт рақами (ISSN) ёки белгиланган тартибда тавсиф объектига берилган ҳар қандай Халқаро рақам келтирилади. Стандарт рақамлари қабул қилинган қисқартма сўзлар билан бўш жой ва чизикча қўйилган ҳолда берилади:

. – **ISBN 5-7975-0063-9**

. – **ISSN 1563-0102**

5.9.2 Агар рақамлар бир нечта бўлса, тавсиф объектига тааллуқлиси берилади. Агар буни аниқлаш қийин бўлса, у ҳолда ахборот манбаида бор бўлган Халқаро стандарт рақамларнинг ҳаммаси берилади.

Умуман кўп томли нашрга берилган халқаро стандарт рақами ва том рақами, шунингдек, илова материалининг стандарт рақами келтирилиши мумкин. Бундай ҳолларда рақамлар думалоқ қавс ичига олинган қўшимча изоҳлар билан берилади:

. – **ISBN 5-02-011752-8. – ISBN 5-02-011751-X (1 нчи т.)**

. – **ISBN 0-376-00550-6 (set). – ISBN 0-376-00551-4 (v. 1)**

5.9.3 Агар рақамнинг нотўғрлиги маълум бўлса, тўғри рақамни аниқлаш мумкин бўлса, тавсифда тўғри рақам кўрсатилади. Нотўғри рақам ахборот манбаида қандай кўрсатилган бўлса, шу ҳолича унга думалоқ қавсда “нотўғри” деб изоҳ билан берилади:

. – **ISBN 5-8103-0093-3. – ISBN 5-8103-00093-3 (ҳато)**

5.9.4 Агар халқаро стандарт рақами бўлмаса унинг муқобили сифатида давлат рўйхати рақами, мусиқа асарининг охириги рақами, нашриёт рақами, бошқа рақамлар берилиши мумкин:

. – **Давлат рўйхатидан ўтиш № 0329600098**

(Соҳада электрон ресурснинг давлат рўйхати рақами берилди)

. – **Наишр № 2515, Тахта № 34688**

(Соҳада наишриёт рақами ва мусиқа асари тахтасининг рақами берилди)

5.9.5 Мухим сарлавҳа – серияли нашрни идентификациялаш ва рўйхатга олиш учун ISSN берилиши жараёнида белгиланган сарлавҳадир. У бу соҳада ISSN дан сўнг тенглик белгисидан кейин берилади:

. – **ISSN 0340-0352 = IFLA journal**

5.9.6 Фойдаланиш қоидалари нархи тўғрисидаги ахборотни ёки объектдан фойдаланишнинг бошқа имкониятлари ҳақидаги қисқача маълумотларни ўз ичига олади. Ундан олдин икки нуқта қўйилади:

: **175 рубль**

: **ин-т талабалари учун бепул**

: **прокатга берилади**

5.9.7 Босилган нусхалар сони ҳақида маълумот изохлар соҳасида жойлаштирилади (5.8.6 бандга қаралсин).

5.9.8 Қўшимча маълумотлар соҳанинг ҳар қандай элементиға зарур тушунтиришлар сифатида думалоқ қавсда берилади:

- . – *ISBN 0-387-08266-2 (USA). – ISBN 3-540-08266-2 (Germany)*
- . – *ISBN 5-7867-0057-7 (Бонус). – ISBN 5-224-00744-5 (ОЛМА-пресс)*
- . – *ISBN 5-04-004366-X (ЭКСМО-пресс) (тарж.)*

6 Кўп даражали библиографик тавсиф

6.1 Кўп даражали библиографик тавсиф биринчи навбатда кўп томли, шунингдек, сериал ва бошқа давомли ресурслар каби кўп қисмли ҳужжатларга тузилади.

6.1.1 Кўп даражали тавсифнинг биринчи даражаси (умумий қисми)да ҳамма учун ёки кўп қисмли ҳужжат таркибига кирувчи кўпчилик моддий бирликлар – томлар (нашрлар, сонлари) учун умумий бўлган маълумотлар келтирилади.

Кўп даражали тавсифнинг иккинчи даражаси (хусусий қисми)да кўп қисмли ҳужжат таркибига кирувчи алоҳида моддий бирликлар – томлар (нашрлар, сонлари)га тааллуқли маълумотлар берилади.

Агар иккинчи даражадаги маълумотлар моддий бирликлар йиғиндиси – гуруҳга тегишли бўлса, алоҳида моддий бирликлар тўғрисидаги маълумотлар кейинги даражада берилди.

6.1.2 Биринчи даража маълумотларидан сўнг кейинги даражалар маълумотлари янги сатрдан ёки қаторасига ёзилади. Янги сатрдан ёзишда ҳар бир даража маълумотларининг охирида нукта қўйилади. Қаторасига ёзишда иккинчи ва кейинги даражалар маълумотларидан олдин нукта ва тире қўйилади.

6.1.3 Алоҳида моддий (тартиб) бирликлар тўғрисида маълумотлар иккинчи ва кейинги даражаларда янги сатрдан ёки қаторасига ёзилади. Янги сатрдан ёзишда ҳар бир моддий (тартиб) бирлиги тўғрисидаги маълумот охирида нукта қўйилади, қаторасига ёзишда – алоҳида бирликлар тўғрисидаги маълумотлар нукта вергул билан ажратилади.

6.2 Кўп томли ҳужжатнинг библиографик тавсифи

6.2.1 Олдиндан белгиланган томлар сони (қисмлар)дан ташкил топган, мазмуни ва расмийлаштирилиши бўйича ягона яхлит нашр бўлган ҳужжатлар кўп томли ҳужжат сифатида

қаралади. Том деб кўп қисмли ҳужжат таркибига кириб, унинг томи, қисми, чиқиш сони, тўплами, альбом, дафтар ва ҳоказоларни билдирувчи алоҳида моддий бирлик тушунилади.

6.2.2 Кўп даражали тавсиф тузишда ҳамма даражадаги қисмлар соҳалар ва элементлар рўйхатига мувофиқ равишда 5.1. модда қондаси бўйича, 5.2.-5.9 да баён қилинганидек ёзилади.

6.2.3 Биринчи даражадаги маълумотлар 6.2.4. да баён қилинган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда, иккинчи ва кейинги даражаларда эса – 6.2.5. да баён қилинган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда берилади.

6.2.4 Кўп томли ҳужжатнинг кўп даражали тавсифи биринчи даражасида тавсиф қисмларининг берилиш хусусиятлари.

6.2.4.1 Кўп томли ҳужжатнинг умумий сарлавҳаси умумий сарлавҳа сифатида келтирилади.

6.2.4.1.1 Агар ҳужжатнинг биринчи томи сарлавҳаси қолган томларида берилган сарлавҳадан фарқ қилса, у ҳолда кўпчилик томларига берилган сарлавҳа асосийсифатида берилди.

6.2.4.1.2 Агар кўп томли ҳужжат алоҳида қўйилган умумий сарлавҳага эга бўлмаса, ҳар бир томнинг сарлавҳаси доимий ва қисмда ўзгарадиган бўлса, у ҳолда доимий қисм сарлавҳаси асосий сарлавҳа сифатида келтирилади. Ўзгарувчан қисми иккинчи даражада берилди. Маълумотларнинг тушириб қолдирилиши кўп нуқта билан ифодаланади:

“Наука” нашриётининг чиқариладиган адабиётлар тўғрисидаги аннотацияланган мавзули режаси ... [Матн] / Россия ФА . – Москва. : Наука. – Муқовадаги сарл. : Наука.

... 2001 йилнинг иккинчи ярим йиллигига / [Сост. И.С.Власов]. – 2001. – 174, [2]б. – 5500 нусха- ISBN 5-02-022682-3.

6.2.4.2 Агар томлар турли ахборот ташувчиларда жойлашган бўлса, у ҳолда материални умумий белгилаш учун умумлаштирувчи [Мультимедиа] ёки [Комплект] атамаси қўлланилади (5.2.3.6.га қаралсин).

6.2.4.3 Сарлавҳага тегишли маълумотларда ҳужжат яратилишида кўзда тутилган томлар сони тўғрисидаги маълумотлар берилди:

20 аср рус ёзувчилари [Матн] : биографик лугат : 4 т.

Дуне атласи [Карталар] : 3 қи

Гитара ишқивози учун [Ноталар] : 5 альбомдан иборат ноталар тўплами

6.2.4.4 Агар барча томлар бир йилда босилган бўлса чиқиш маълумотлари соҳасида биринчи ва охириги томларнинг нашр йили тире билан бирлаштирилган ҳолда келтирилади:

. – М. : ДОКА, 1999–2001

. – СПб. : Симпозиум [ва бошқ.], 2001.

Кўп томли ҳужжатнинг тўлиқ бўлмаган нашрларининг библиографик тавсифини тузишда биринчи том нашрдан чиққан йил ёзилиб, сўнгра тире қўйилади ва тўрт белги сиғадиган бўш жой қолдирилади:

. – [Н.ж.] : Гриф, 2001–(Уфа)

6.2.4.5 Кўп томли ҳужжатга тўлиқ тааллуқли илова ҳужжати ҳақида маълумот – 6.2.5.4. моддага қаралсин.

6.2.5 Кўп томли ҳужжатнинг кўп даражали тавсифидаги иккинчи ва кейинги даражаларида қисмларни беришнинг ўзига хос хусусиятлари.

6.2.5.1 Сарлавҳа ва жавобгарлик тўғрисида маълумотлар соҳасида, қоидага кўра, том рақами биринчи қисм ҳисобланади. Том белгиланганда у ҳужжатда кўрсатилган шаклда берилди. Тартиб рақами араб рақамида кўрсатилади:

17 нчи чиқиш сони, 3 нчи қисм

B.15

Тўплам 2-А

14

Қ. 5/2

2001, № 2

6.2.5.2 Томнинг хусусий сарлавҳаси унинг асосий сарлавҳаси ҳисобланади. Томнинг тартиб рақами ҳам бўлса асосий сарлавҳадан олдин икки нуқта қўйилади:

2- нчи қисм : Реклама плакатлари, XX асрнинг 21 нчи ярми

Т. 3, к. 3 : Бошқарув муаммолари

Агар томнинг асосий сарлавҳаси бўлмаса, у ҳолда тавсифнинг кейинги маълумоти ундан олдинги белги билан келтирилади:

Т. 4 / Н. Н. Петров

6.2.5.3 Иккинчи ва кейинги даражалардаги маълумотлар қисқартирилган шаклда ёзилиши мумкин. Бунда том (томлар) сони ва том (томлар)нинг стандарт рақами (ISBN ёки

бошқалар)дан ташқари том (томлар) тўғрисидаги маълумотларнинг ҳаммаси ёки бир қисми тушириб қолдирилади:

2 нчи чиқиш сони.- ISBN 5-85200-357-3

Томнинг бирин-кетин келадиган тартиб рақамлари тире билан бирлаштирилади:

Т. 1–4

Тўплам 14, 16–18

6.2.5.4 Кўп томли нашрга тўлиқ тааллуқли илова материали унга алоҳида нашр сифатида қаралади.

Илова материали тўғрисида маълумотлар охириги том тўғрисидаги маълумотдан кейин кўп даражали тавсифнинг иккинчи ва кейинги даражаларига қабул қилинган тавсиф тузиш қоидалари бўйича берилади.

6.2.6 Кўп томли ҳужжатга тўлиқ ёки ҳужжатлар гуруҳига бирдаражали библиографик тавсиф тузилиши мумкин (5 бўлимга қаралсин). Бу ҳолда ҳажми тўғрисидаги маълумот – ҳужжатнинг тартиб рақами сони мажбурий ҳисобланади:

Эртак ва афсоналар [Матн] : 2 т. : датчадан таржима /Ганс Кристиан Андерсен; расм Г.А.Трауготники. - Санкт-Петербург : Светлячок, 2000. - 2 т. ; 17 см. - (“Кутубхона” серияси). - 5000 нусха - ISBN 5-89735-019-1 (муқовада)

6.2.7 Кўп томли ҳужжатнинг алоҳида томига кўп томли ҳужжатнинг умумий сарлавҳаси остида ёки томнинг алоҳида сарлавҳаси остида кўп даражали ва шунингдек, бир даражали библиографик тавсиф тузиш мумкин.

6.2.7.1 Томнинг кўп томли ҳужжатнинг умумий сарлавҳаси остида тавсифи 6.2.4, 6.2.5 ёки 5.2-5.9 бўйича тузилади. Кейинги ҳолда кўп томли ҳужжатнинг умумий сарлавҳаси, том рақами ва унинг алоҳида сарлавҳаси (агар у бўлса) нуқта билан ажратилиб, асосий сарлавҳа сифатида берилади:

А.Н.Афанасьевнинг рус ҳалқ эртаклари [Матн] : 5 т. - Москва : Терра, 2000.-

Т.4: Рус ҳалқ афсоналари.- 2000.- 316, [3] б. : расм. - Шу жумладан китобда : Рус ҳалқ афсоналари / А.Н.Пыпин. А.Н.Афанасьевнинг хотираларидан. - ISBN 5-300-02821-5

ёки

А.Н.Афанасьевнинг рус ҳалқ эртаклари [Матн] : 5 т

Т. 4. Рус ҳалқ афсоналари. – М. : Терра, 2000. – 316, [3] б. : расм – Шу жумладан китобда : Рус ҳалқ афсоналари / А.Н.Пытин. А.Н.Афанасьевнинг хотираларидан. - ISBN 5-300-02821-5

6.2.7.2 Томнинг алоҳида сарлавҳаси бўйича тавсифи 5.2-5.9 бўйича тузилади. Бу ҳолда томнинг алоҳида сарлавҳаси унинг асосий сарлавҳаси сифатида берилади. Кўп томли ҳужжат тўғрисидаги умумий маълумот сериялар соҳасида берилади:

Т. 4. Рус ҳалқ афсоналари. – М. : Терра, 2000. – 316, [3] б. : расм – (А.Н.Афанасьевнинг рус ҳалқ эртаклари : 5 т. ; т. 4). – Шу жумладан китобда : Рус ҳалқ афсоналари / А.Н.Пытин. А.Н.Афанасьевнинг хотираларидан. - ISBN 5-300-02821-5

6.3 Серил ва бошқа давомли ресурсларнинг библиографик тавсифи

6.3.1 Асосий қоидалар

6.3.1.1 Давомийлиги олдиндан белгиланмаган давр мобайнида чиқадиган, бир хил сарлавҳада чиқиш сони санаси кўрсатилган газеталар, журналлар (шу жумладан электрон), сони ёки санаси кўрсатилган тўпламлар, бюллетенлар, сериялар, янгиланган ҳужжатлар ва ҳоказолар серил ва бошқа давомли ресурслар сифатида қаралади. Кейинги ўринларда матнда бундай ҳужжатлар шартли равишда серил деб юритилади.

6.3.1.2 Бир номда чиққан серил ҳужжатга библиографик тавсиф тузилади. Сарлавҳа ўзгарганда ўзгарган сарлавҳали серил ҳужжатга тавсиф тузилади.

Зарур ҳолларда ҳамма сонлари (чиқиш сонлари)га, жумладан, сарлавҳаси ўзгартирилганларига ҳам ягона йиғма тавсиф тузилади.

6.3.1.3 Серил ҳужжатларни тавсифлаш учун ҳужжатнинг мавжуд сонлари (чиқиш сонлари, томлари ва ҳ.к.) библиографик маълумотлар манбаи бўлади. Қўшимча бошқа сонларидаги библиографик маълумотлардан ҳам фойдаланилади.

Зарур ҳолларда мавжуд биринчи сони бўйича тавсиф тузилади.

6.3.2 Серил ҳужжат библиографик тавсифининг тузилиши.

6.3.2.1 Серил ҳужжатнинг кўп даражали тавсифини тузишда ҳамма даражадаги тавсиф қисмлари 6.3.2.3. моддадаги соҳалар ва тавсиф қисмларининг рўйхатига мувофиқ ёзилади.

6.3.2.2 Биринчи даража маълумотлари 6.3.3. моддада, иккинчи ва кейинги даражаларда 6.3.4-6.3.6 моддада баён қилинган ўзига хос хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда берилади.

6.3.2.3 Серил ҳужжат кўп даражали библиографик тавсифининг соҳалари ва элементлари рўйхати.

Биринчи даража

Сарлавҳа ва жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар	Асосий сарлавҳа
	[] Материалнинг умумий белгиланиши
*	= Параллел сарлавҳа
*	: Сарлавҳага тегишли маълумотлар Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар
	/ Дастлабки маълумотлар
*	; Кейинги маълумотлар
Нашр соҳаси	Нашр тўғрисидаги маълумотлар
*	= Нашр тўғрисидаги параллел маълумотлар
	Нашрга тегишли жавобгарлик тўғрисида маълумотлар
	/ Дастлабки маълумотлар
*	; Кейинги маълумотлар
*	, Нашр тўғрисидаги қўшимча маълумотлар
Ўзига хос маълумотлар соҳаси	
Чиқиш маълумотлари соҳаси	Нашр қилиш, тарқатиш жойи
	Биринчи нашр қилинган жойи
*	; Кейинги нашр қилинган жойи
*	: Ношир, тарқатувчи ва ҳ.к.лар номи
	[] Ношир, тарқатувчи ва шу к. ларнинг вазифаси тўғрисидаги маълумотлар
	, Чиқиш, тарқатилиш ва шу.к. санаси
*	(Тайёрланган жойи
*	: Тайёрловчининг номи
	,) Тайёрланган санаси
Физик характеристикаси соҳаси	Материалнинг ўзига хос белгиланиши ва хажми
	Физик характеристикаси тўғрисидаги бошқа маълумотлар

	:	Ўлчамлари
		Илова материали тўғрисидаги маълумотлар
	;	
	* +	
Серия соҳаси	(Серия ёки серия ости нашрининг асосий сарлавҳаси
	* =	Серия ёки серия ости нашрининг параллел сарлавҳаси
	* :	Серия ёки серия ости нашрининг сарлавҳасига тегишли маълумотлар
		Серия ёки серия ости нашрига тегишли жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар
	/	Дастлабки маълумотлар
	* ;	Кейинги маълумотлар
	,	Ушбу серия ёки серия ости нашрига берилган сериал ҳужжатнинг халқаро стандарт рақами (ISSN)
	;)	Серия ёки серия ости нашрининг чиқиш сони
Изоҳлар соҳаси		
Стандарт рақами (ёки унинг муқобили) ва ундан фойдаланиш шартлари соҳаси		Сериал ҳужжатнинг халқаро стандартрақами (ISSN) ва ундан фойдаланиш шартлари
	=	Асосий сарлавҳа
	* :	Фойдаланиш қулайлиги шартлари ва (ёки) нархи
	()	Соҳа элементларига қўшимча маълумотлар

Иккинчи ва кейинги даражалар

Асосий элементи, унинг кейинги бўлиниши (6.3.4.2 моддага қаралсин. Элементларнинг кейинги рўйхати 6.2.5 моддада келтирилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда 5.1 модда бўйича берилади).- Кўрсатмалар. Иловалар.

6.3.3 Сериал ҳужжат кўп даражали тавсифининг биринчи даражасида тавсиф элементларининг берилиши қоидалари.

6.3.3.1 Сарлавҳа ва жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар соҳаси.

6.3.3.1.1 Асосий сарлавҳа 6.3.3.1.2, 6.3.3.1.3 моддаларда келтирилган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда 5.2.2 модда бўйича берилади.

6.3.3.1.2 Серия ости ёки бўлим сифатида мустақил нашр қилинган сериал ҳужжатнинг асосий сарлавҳаси:

а) “серия”, “бўлим” ва ҳ.к. сўзлари билан умумий сарлавҳага узвий боғланган серия остида чиққан барча нашр ва унга боғлиқ серия ости нашри сарлавҳаси учун умумий бўлган сарлавҳани ўз ичига олади. Умумий сарлавҳа унга боғлиқ сарлавҳадан нуқта билан, серия остида чиққан нашр сони ва (ёки) ифодаси, агар улар боғлиқ сарлавҳадан олдин келса вергул билан ажратилади. Агар серия сўзидан кейин унга граматик боғланмаган мавзувий сарлавҳа келса, у ҳолда “серия” сўзидан кейин икки нуқта қўйилади:

Россия Фанлар академисининг хабарлари. Геология серияси

МДУ тарих факультетининг тарихий асарлари. Серия 4, Библиографиялар

*Радиоэлектрониканинг долзарб муаммолари бўйича кўрсаткичлар. Серия
BT-МП, Микропроцессорлар*

Иваново давлат университетининг хабарномаси. «Химия, биология» серияси

Фан ва техника натижалари. : Автомобиль қурилиши серияси

б) умумий сарлавҳага боғлиқ бўлмаган ва полиграфик томондан ажратилган, аслида серия остида чиққан нашрнинг сарлавҳаси. Умумий сарлавҳа серия соҳасида кўрсатилади:

*БССТ (ВОЗ) нинг доридан қарамлик бўйича эксперт комитети ... (БССТ
(ВОЗ) нинг техникавий маърузалар серияси)*

6.3.3.1.3 Агар асосий сарлавҳа турли чиқишларда ўзгарадиган сана ёки сонни ўз ичига олса, у ҳолда сарлавҳанинг бу қисми тушириб қолдирилади ва кўп нуқта билан алмаштирилади:

Муҳим меъерий актларнинг обзоридан

Саналар ва рақамлар иккинчи ва кейинги даражаларда, шунингдек, рақамлаш соҳасида берилади (6.3.3.3га қаралсин).

6.3.3.1.4 Материалнинг умумий ифодаси 5.2.3 модда бўйича берилади. Материални умумий ифодалаш учун атама танлашда сериал ҳужжат берилган моддий шаклни ифодалаш афзал ҳисобланади:

XX асрнинг архитектура энциклопедияси [Электрон ресурс]

(Электрон оптик дискдаги серияли тасвирий материалдан иборат ҳужжат)

6.3.3.1.5 Параллел сарлавҳа 5.2.4 модда бўйича берилади.

Умумий ва сарлавҳага боғлиқ бўлган сарлавҳадан тузилган параллел сарлавҳа асосий сарлавҳанинг ҳар икки қисмидан кейин берилади:

Иваново давлат университетининг хабарномаси. «Химия, биология» серияси : [Матн] = Herald of Ivanov State University. Series: «Chemistry, biology»

6.3.3.1.6 Сарлавҳага тегишли маълумотлар 5.2.5 модда бўйича берилади:

Икки аср [Матн] : XVIII–XIX асрларнинг рус тарихи бўйича журнали

Метаболизм [Матн] : йиллик шарҳ : факс бўйича ҳалқаро журнал

Московский комсомолец [Матн] : ҳафталик ижтимоий-сиёсий рўзномаси

Emissia Offline га хатлар [Электрон ресурс] : электрон илмий-педагогик журн.

Бизнинг севимли қўшиқларимиз [Ноталар] : сўзлар, ноталар ва аккордлар : соло овоз партиясини жўрликда олиб бориш учун шартли ҳарф-рақамли белгилар

Волга [Матн] : Саратов ёЁзувчилари ташилотининг ойлик адабий-бадиий журн. Корхона ҳисобчиси [Электрон ресурс] : КХ : амалий журн.

6.3.3.1.7 Фақат умумий сарлавҳага ёки фақат унга боғлиқ сарлавҳага тегишли маълумотлар уларнинг ҳар биридан кейин берилади:

Электрон техникаси. Серия 4, Электровакуум ва и газсизлантириши ускуналари : илмий.-техн. тўплам

6.3.3.1.8 Агар сарлавҳага тегишли маълумотлар турли сонларида ўзгарувчи сана ёки тартиб сонларини ўз ичига олса, у ҳолда улар тушириб қолдирилади ва кўп нуқта билан алмаштирилади:

Кемасозлик [Матн] : аннотациялик библиографик кўрсаткич ...дан

Саналар ёки сонлар иккинчи (кейинги) даражаларда, шунингдек, рақамлаш соҳасида берилади (6.3.3.3 моддага қаралсин).

6.3.3.1.9 Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар 5.2.6 модда бўйича берилади:

Византия вақти тўплами [Матн] / Россия ФА Умумий тарих ин-ти.

Университет хабарномаси [Электрон ресурс] / Бошқарув давлат ун-ти

Банк ҳўқуқи [Матн] : Россиянинг юридик фанлар академияси қатнашувидаги илмий- амалий ва ахборот наشري / таъсисчи : “Юрист” наشريёт гуруҳи

Агар сериал ҳужжатнинг асосий сарлавҳаси серия остида чиққан ҳамма нашрлар учун умумий ва серия остида чиққан бир нашр учун хусусий сарлавҳадан ташкил топса, жавобгарлик тўғрисидаги маълумот тавсифнинг қайси элементига тегишли бўлса, шу элемент сарлавҳасидан кейин берилади:

Қурилиш ва архитектура. Серия 9, Муҳандислик таъминоти : ахборот шарҳи / қурилиш ва архитектура илмий ахбороти марказий ин-ти

6.3.3.2 Нашр соҳаси

Нашр соҳасидаги маълумотлар 5.3 модда бўйича берилади.

6.3.3.3 Ўзига хос маълумотлар соҳаси.

6.3.3.3.1 Сериал ҳужжатлар учун рақамлаш соҳаси ўзига хос маълумотлар соҳаси бўлади. Бу соҳада сериал ҳужжатнинг биринчи ва охириги чиқиш сонлари ва (ёки) унинг чиқа бошлаган ва чиқиш сони тўхтаган санаси тўғрисидаги маълумотлар берилади. Соҳада яна нашрнинг чиқиш сонидagi узилишлар, ўзгаришлар ва янгидан рақамлана бошлагани тўғрисидаги маълумотлар акс эттирилади.

Бир номда чиққан сериал ҳужжатнинг элементига тавсиф тузишда соҳада шу номда чиққан биринчи ва охириги сонлари ва (ёки) уларнинг чиқиш санаси берилади.

6.3.3.3.2 Тартиб сонлари соҳаси:

- чиқиш сони тўхтаган сериал ҳужжатни тавсифлашда биринчи ва охириги сонлари ва (ёки) ҳужжатнинг тире билан бирлаштирилган чиқа бошлаган ва тўхтаган саналарини;

- чиқиш сони давом этаётган сериал ҳужжатни тавсифлашда эса биринчи сони ва (ёки) унинг чиқиш санаси берилади, улардан кейин тире ва 4 ҳарф ўрнига бўш жой қолдирилган маълумотларни ўз ичига олади.

6.3.3.3.3 Сериал ҳужжатни рақамлаш усулига кўра соҳада ёзув сони (рақамли ва (ёки) ҳарфли ифодаси)дан ёки йили (хронологик ифодаси)дан бошланиши мумкин.

Рақамли ёки ҳарфли рақамлашда чиқиш сони ёки ифодаси берилади. Агар унинг бо-силган йили ҳам кўрсатилган бўлса, у думалоқ қавсда берилади:

№ 1 (2001)–

Агар биринчи ва охириги сонларининг нашр йили чиқиш маълумотлари соҳасида келтирилган йилга тўғри келса, у тушириб қолдирилади.

Хронологик рақамлашда олдин йили, кейин сони берилади. Йили ва сони араб рақами билан ифодаланади:

O'z DSt 1215:2009

2001, № 1 A

2000, чиқиш сони. 1/2

Агарда сони асос солинган йил учун биринчи ва чиқиш сони тўхтатилган йил учун охири бўлса, у тушириб қолдирилади.

6.3.3.3.4. Саналар қуйидагича: йили, йили ёки ойи, кун ва ойи тартибида берилади:

2001, март

2000, 14 февр.

6.3.3.3.5 Агар ҳужжатда рақамли ва ҳ.к. ҳамда хронологик белги кўрсатилган бўлса, у ҳолда рақамли ва ҳ.к. белги хронологик белгидан олдин берилади.

6.3.3.3.6 Тартиб рақамларида узилишлар бўлса, шунингдек, у қайтадан бошланганда ҳар икки рақам қатори ҳам келтирилади. Улар орасига нуқта-вергул қўйилади:

Чиқиш сони 1 (1990)–12 (1995) ; т.1 (1996)–5(2000)

Т. 1 (1998)–3 (2000) ; сер. 2, т. 1 (2001)–

1930–1941 ; 1945–1956 ; 1999–

6.3.3.3.7 Ўзига хос маълумотлар соҳасида такрорлашни талаб қиладиган маълумотлар бўлса, дастлаб ҳужжатда мавжуд ахборотнинг табиатини тавсифловчи соҳа, кейин эса тартиб рақамлари соҳаси берилади. Бошқа маълумотларнинг ҳаммаси улар орасига жойлаштирилади. Масалан, картографик материалдан иборат сериал ҳужжатга тавсиф тузишда олдин математик асосининг соҳаси, кейин тартиб рақамлари соҳаси берилади:

. – 1 : 650 000. – 1981–2001

Агарда картографик материалдан иборат сериал ҳужжат яна электрон ресурс ҳам бўлса, у ҳолда ўзига хос маълумотлар соҳасидан биринчисида картографик материалнинг математик асоси ҳақидаги маълумотлар, иккинчисида - электрон ресурснинг тури ва ҳажми тўғрисидаги маълумотлар, учинчисида тартиб сонлар соҳаси маълумотлари берилади:

. - Scate Varies.- Electronic map. data. - Sheet 1 -

6.3.3.4 Чиқиш маълумотлари соҳаси 5.5 модда бўйича берилади.

Чиқиш маълумотлари соҳасидаги элементлар қуйида баён қилинган хусусиятлари ҳисобга олинган ҳолда кўрсатилади.

6.3.3.4.1 Ноширнинг юридик манзили кўрсатилган шаҳар ёки бошқа аҳоли турар жойи, бу маълумотлар бўлмаган ҳолда эса – сериал ҳужжатни чиқарган тахририят (ташкilot) нинг ўрни нашр қилиниш, тарқатилиш жойи ҳисобланади.

6.3.3.4.2 Агар ҳужжатнинг чиқиш сони давом этаётган бўлса, унга умумий тавсиф тузишда биринчи сонининг нашр йили берилиб, тире қўйилади, ундан кейин тўрт оралиқ жой қолдирилади:

Долгопрудний : МФТИ, 1998–

6.3.3.4.3 Чиқиш сони тўхтатилган ҳужжатга тавсиф тузишда биринчи ва охири сонларининг чиқиш йиллари тире билан бирлаштирилган ҳолда берилади:

Челябинск : Жанубий Урал китоб нашриёти, 1998–2001

6.3.3.4.4 Сериал ҳужжатнинг элементини тавсифлашда тавсифга киритилган биринчи ва охири сонларининг нашр йиллари тире билан бирлаштирилган ҳолда берилади.

6.3.3.5 Физик характеристикаси соҳаси 5.6. модда бўйича берилади.

Ҳажми, расмлари ва ўлчамлари тўғрисидаги маълумотлар сериал ҳужжатни ташкил этувчи ҳамма ёки кўпроқ моддий бирликлар учун бирдек бўлса берилади.

6.3.3.6 Сериялар соҳаси 5.7. модда бўйича берилади.

Серия соҳасида таркибига ушбу ҳужжатнинг ҳамма чиққан сонлари ёки чиққан сонлари гуруҳи кирувчи сериал ҳужжат тўғрисидаги маълумот берилади. Агар сериал ҳужжат икки ёки ундан кўп ҳужжатлар таркибига кирса соҳа такрорланади.

6.3.3.7 Изоҳлар соҳаси 5.8. модда бўйича берилади.

Изоҳлар соҳасида сериал ҳужжат тарихи тўғрисидаги, тавсиф соҳалари ва элементларига тааллуқли маълумотлар, сериал ҳужжатнинг бошқа соҳаларида акс эттирилмаган тузилмавий ва бошқа ўзига хос хусусиятлари тўғрисидаги маълумотлар берилади.

6.3.3.7.1 Изоҳлар соҳасида маълумотлар белгиланган тартибда берилади. Агар чиқиш даврийлиги тўғрисидаги маълумот сарлавҳага тааллуқли маълумотлар таркибига кирмаса, олдин шу маълумот кўрсатилади. Кейин ҳужжатнинг тарихи ҳақидаги - умуман сериал ҳужжатнинг яратилиш санаси; бошқа ҳужжатлар билан алоқаси тўғрисидаги; чиқиш сонидagi узилишлар, унинг яна чиқа бошлаши, тўхтатилиши тўғрисида изоҳлар берилади. Сўнгра тавсифда соҳалар ва элементларнинг берилиш кетма-кетлигига мувофиқ алоҳида соҳалар ва элементларга изоҳлар: бошқа изоҳлар: матн тили, чиқиш маълумотлари ва ҳ.к. тўғрисидаги; бошқа тиллардаги параллел нашрларнинг борлиги тўғрисидаги; сериал ҳужжатнинг тузилиши ва бошқа ўзига хос хусусиятлари ва ҳ.к. тўғрисидаги изоҳлар жойлаштирилади.

6.3.3.7.2 Сериал ҳужжатнинг чиқиш даврида алоҳида элементларининг ўзгариши тўғрисидаги изоҳлар алоҳида ажратилиши ва охирида берилиши мумкин.

6.3.3.8 Стандарт рақами (ёки унинг муқобили) ва фойдаланиш қоидалари соҳаси.

Стандарт рақами соҳасида тавсиф объектларига уларнинг турига мувофиқ берилган стандарт рақамлари: сериал нашрнинг халқаро стандарт рақами (ISSN), электрон ресурсининг давлат рўйхати рақами, ёки ҳужжатнинг маълум турига белгиланган тартибда берилган бошқа стандарт рақами келтирилади.

6.3.3.8.1 Сериал ҳужжатнинг унга боғлиқ сарлавҳали серия остида чиққан наشري тавсифида стандарт рақами соҳаси такрорланиши мумкин. Сериянинг халқаро стандарт рақамини ўз ичига олган соҳа биринчи бўлиб берилади.

6.3.3.8.2 ISSN ёки унинг муқобили серияли ҳужжатда кўрсатилган шаклда берилади:

ISSN 0201-9930

6.3.3.8.3. Асосий сарлавҳалар 5.9.5. модда бўйича берилади:

ISSN 1562-4145 = Индикатор

6.3.3.8.4 Сериал ҳужжат алоҳида моддий бирлигининг нархи ёки фойдаланиш қоидалари сериал ҳужжатнинг барча ёки кўпгина сонлари учун доимий бўлса шу соҳада берилади. Агар алоҳида сонининг нархи ва қайсидир давр учун сонлари тўпламининг нархи бўлса, у ҳолда ҳар иккиси берилади. Нархи тўғрисидаги ҳар бир маълумотдан олдин икки нукта қўйилади.

6.3.3.8.5 Соҳанинг элементларига қавс ичида қўшимча маълумотлар (муқоваси тўғрисидаги маълумотлар, стандарт рақамига аниқликлар ва ҳ.к.) берилиши мумкин.

6.3.4 Сериал ҳужжатнинг кўп даражали тавсифидаги иккинчи ва кейинги даражаларда элементларни бериш қоидалари.

6.3.4.1 Иккинчи ва кейинги даражалар сериал ҳужжатни ташкил этувчи ҳар бир алоҳида сони, чиқиш сони, томи ва ҳ.к моддий birlikлар, жумладан, унинг кўрсаткичи ва иловаларига тааллуқли библиографик ахборотни акс эттиради.

6.3.4.2 Иккинчи ва кейинги даражаларда келтирилган барча маълумотлар ихтиёрийдир. Иккинчи ва кейинги даражаларда бериладиган элементларни тавсиф тузувчи муассаса белгилайди. Иккинчи ва кейинги даражаларда бериладиган маълумотларнинг энг қисқача шакли асосий тартиб birlikларини кўрсатиш ҳисобланади.

Маълумотларни бериш кетма-кетлиги асосий тартиб birlikлари (йилма-йил ёзилган рақамлашда – йил, ёппасига рақамлашда томи, чиқиш сони, сони, шунингдек, материал нашрига киритилган йилини белгилайди. Асосий тартиб birlik ўта майда маълумотлар (том сонларидан ва ҳ.к) дан ташкил топиши мумкин.

6.3.4.3 Кўрсатма ва иловалар тўғрисида маълумотлар иккинчи ва кейинги даражалар тавсифи охирида берилади.

Зарур ҳолларда кўрсатмалар ва иловалар тўғрисида маълумотлар уларнинг чиқиш йиллари кетма-кетлигида асосий тартиб бирликлари рўйхатида берилади.

6.3.4.4 Иккинчи ва кейинги даражадаги тавсифларда 6.1.2., 6.1.3. моддаларга мувофиқ ажратиш белгилари фойдаланилади.

6.3.4.5 Том, чиқиш сони, ой номи ва ҳ.к.лар қисқартирилган, масалан, “ж”, “чиқ.”, “янв.” каби шаклларда берилади.

Тартиб сонлари ва йиллар араб рақамларида берилади.

Т. 1, № 3

2001, 2 чиқ. сони, № 1–4

2001, сент.

2000, № 1–12, указ.

2000, 2 рақамланмаган чиқиш сони (нояб., дек.)

6.3.4.6 Библиографик тавсиф элементлари сонларга (чиқиш сонлари, томи)га тааллуқли бўлса 6.2.5 моддага биноан берилади.

Материалнинг умумий ифодаси, агар у кўп даражали тавсифнинг биринчи қисмида кўрсатилгандан фарқ қилса, берилади.

Чиқ. сони 2. – 2000. – 1 электрон. опт. диск (CD-ROM) : товушли., ранг ...

Чиқиш сони 15 : Ахборотни рақамли ўтказиш самарадорлигини ошириш [Матн] / Москва давлат сервис ун-ти ; Шелухина О. И. таҳрири остида – 2001. – 160 б. : расм – Библиогр. мақолалар охирида.

6.3.5 Сериал ҳужжат кўп даражали тавсифининг иккинчи ва кейинги даражаларида тавсифга кирувчи алоҳида элементларни беришнинг ўзига хос хусусиятлари.

6.3.5.1 Қоғозли журналлар, газеталар, даврли бюллетенлар ва ноанъанавий ахборот ташувчилар тавсифида ўта майда бўлинма (том, чиқиш сони ва ҳ.к.)дан иборат асосий тартиб бирлиги, ҳажми, ўлчами, нусхаси ва бошқалар тўғрисидаги маълумотлар ҳар бир сонига эмас, балки умумий асосий тартиб бирлигига берилади.

Т. 2, чиқ. сони 1–6. – 2002. – 155 б. – 500 нусха

6.3.5.2 Рақамланган сериал ҳужжат тавсифининг иккинчи ва кейинги даражаларида чиқиш санаси йили бўйича кўрсатилмайди:

2001, № 1-12. – 1380 - 1420 нусха.

2000, № 1 (2012)–15/16 (2026/2027). –25 790 экз.

6.3.6. Кўрсатмалар ва иловалар тўғрисида маълумотларни беришнинг ўзига хос хусусиятлари.

6.3.6.1 Сериал ҳужжатга берилган кўрсатмалар, иловалар, махсус сонлар ва ҳ.к. ёрдамчи материаллар тўғрисидаги маълумотлар иккинчи ва кейинги даражалар тавсифидан кейин янги сатрдан ёки саралаб ёзилади. Саралаб ёзишда ундан олдин нукта тире қўйилади. Олдин кўрсатмалар тўғрисидаги, сўнгра – иловалар (жумладан, сериал ҳужжатнинг алоҳида сонларига турли илова материаллари) тўғрисидаги маълумотлар кўрсатилади.

6.3.6.2 Кўрсатмалар тўғрисидаги маълумотлар қуйидагича: асосий тартиб бирликларига кўрсатмалар, бир неча йил учун кўрсатмалар таркибида берилади.

Иловалар тўғрисидаги маълумотлар қуйидаги: даврий иловалар, нодаврий иловалар тартибида берилади.

Ёзув тегишли сўзлар: “Кўрсаткич”, “Махсус №”, “Илова” ва ҳ.к. дан бошланади.

Махсус чиқ. сони : Муҳандислик тадқиқотлар. – 2001

2000 й. махсус чиқ. сони : Янги йил ва Рождествога гоялар

6.3.6.3 Асосий тартиб бирлигига кўрсатмалар, шунингдек, мустақил сарлавҳаси бўлмаган ва алоҳида рақамланмаган даврий иловалар тўғрисидаги маълумотлар умумлашган шаклда берилади.

Ҳар бир томга кўрсаткич

Ҳар бир сонига илова

6.3.7 Умуман тугалланган сериал ҳужжатга ёки маълум давр учун сериал ҳужжатнинг сонлари (чиқиш сони) гуруҳига бир даражали библиографик тавсиф тузилиши мумкин (5 бўлимга қаралсин).

Муваффақият : хафталик рўзнома / таъсисчи : ООО «С-инфо». – 1998, янв.– 2000. – Москва, 2000. – 24 полосалар. – 2000, №14-да тамомланган.

6.3.8 Иккидан кўп даражадан иборат кўп даражали библиографик тавсифнинг ўзига хос хусусиятлари.

6.3.8.1 Иккидан ортиқ даражага эга бўлган серия остида чиққан нашри, бўлими, қисмлари ва ҳ.к.ларга бўлинадиган сериал ҳужжатга кўп даражали библиографик тавсиф тузилади.

Тавсифнинг биринчи даражасида сериал ҳужжатни умумий тавсифловчи маълумотлар берилади.

Иккинчи даражада ҳар бир моддий бирлик гуруҳига тааллуқли – ҳар бир серия остида чиққан нашр ва ҳ.к.лар тўғрисидаги умумий маълумотлар берилади.

Кейинги даражаларда алоҳида моддий бирликлар – тавсиф объекти бўладиган ҳар бир серия остида чиққан нашрнинг сонлари ёки чиқиш сони тўғрисидаги маълумотлар берилади.

6.3.8.2 Тавсифнинг биринчи ва кейинги даражаларида библиографик маълумотлар умумий қоида бўйича берилади:

Воронеж давлат университетининг хабарномаси / Россиянинг таълим вазирлиги. – 1993– . – Воронеж, 2000. – ISSN 0234-5439.

Серия «Олий таълим муаммолари». – 2000– .

2000, № 1. – 250 нусха

Серия «Физика, математика». – 2000– .

2000, № 1. – 250 нусха

Серия «Химия. Биология». – 2000– .

2000, № 1–2. – 250 нусха

Серия 4, География ва геоэкология. – 2000– .

2000, № 1. – 250 нусха

7 Аналитик библиографик тавсиф

7.1 Асосий қоидалар.

7.1.1 Ҳужжатни идентификациялаш ва қидириш учун зарур бўлган ҳужжат тўғрисидаги маълумот жойлашган ҳужжатнинг таркибий қисми аналитик библиографик тавсифнинг объекти ҳисобланади.

Таркибий қисмларга:

- мустақил асар;
- асарнинг мустақил сарлавҳага эга қисми;
- асарнинг мустақил сарлавҳага эга бўлмаган, лекин библиографик идентификациялаш мақсадида ажратиб кўрсатилган қисми киради.

7.1.2 Таркибий қисмдан иборат бўлган ҳужжат асарнинг идентификацияловчиси ҳисобланади ва нашр идентификатори деб номланади.

7.1.3 Мустақил ҳужжат сифатида босилган таркибий қисмга (масалан, сериал нашрдан мақоланинг алоҳида нусхаси) бир даражали библиографик тавсиф тузилади (5 бўлимга қаралсин).

7.1.4 Ҳужжатнинг таркибий қисми тўғрисидаги маълумотлар мақолани идентификацияловчи ҳужжатнинг библиографик тавсифи мазмуни тўғрисида изоҳларда ҳам берилиши мумкин.

7.1.5 Ҳужжатнинг таркибий қисми тўғрисида тўлиқ библиографик маълумотлар талаб қилинган ҳолларда аналитик библиографик тавсиф тузилади.

7.1.6 Аналитик библиографик ёзув тузишда ҳужжатнинг таркибий қисмлари, шунингдек, идентификацияланувчи ҳужжат учун сарлавҳадан фойдаланиш тўғрисида қарорни библиографияловчи муассаса қабул қилади. Қоидага мувофиқ идентификацияловчи ҳужжат ёзуви-га ном берилмайди.

7.1.7 Аналитик библиографик тавсиф аналитик библиографик ёзувнинг асосий элементи бўлиб, у ўз ичига:

- а) таркибий қисмни идентификацияловчи маълумотлар;
- б) бирлаштирувчи элемент;
- в) идентификацияланувчи ҳужжат тўғрисидаги маълумотни;
- г) ҳужжатда таркибий қисмнинг жойи тўғрисидаги маълумотни;
- д) изоҳларни олади.

7.1.8 Аналитик библиографик тавсиф тузишда ахборот манбалари 4.8.моддага мувофиқ фойдаланилади.

Агарда таркибий қисмнинг биринчи, охири ва бошқа саҳифалари (варақлари, бетлари ва ҳ.к.) таркибий қисмнинг сарлавҳаси, унинг муаллифи, ҳужжатни яратишда, босишда, унинг таркибий қисмини тайёрлашда иштирок этган бошқа шахслар ва (ёки) ташкилотлар тўғрисида маълумотга эга бўлса; колонтитулнинг таркибий қисмига тегишли; идентификацияланувчи ҳужжатнинг мундарижаси (мазмуни) ҳужжатнинг таркибий қисми тўғрисида маълумотга эга бўлса; ёпиштирилган ёрлиқлар, қўшимча иловалар ва бошқа илова ҳужжатлари бўлса улар ҳужжатнинг таркибий қисми тўғрисида ахборот манбаи бўла олади.

Идентификацияланувчи ҳужжат учун ахборот манбаи – 4.8. модда бўйича бўлади.

7.1.9 Аналитик библиографик тавсиф идентификацияланаётган ҳужжат чиққан ёки шунга ўшаш маълумотлар тилида ёки ҳужжат нашр қилинган давлатнинг расмий тилида берилди. Матнли ҳужжатнинг таркибий қисми тўғрисидаги маълумотлар таркибий қисм матни-

нинг тилида келтирилиши мумкин, бу ҳолда таркибий қисм библиографик тавсифнинг ва идентификацияланаётган ҳужжатнинг тиллари бир-бирига тўғри келмаслиги мумкин.

7.1.10 Аналитик библиографик тавсиф белгиланган кетма-кетликда берилган соҳалар ва элементлардан ташкил топади (5.1. моддага қаралсин). Таркибий қисм жойлашган ҳужжат тўғрисидаги маълумотдан олдин бириктирувчи белги: ҳар икки томондан бўш жой қолдирган ҳолда икки қия чизиқ (//) қўлланилади. Агар таркибий қисм жойлашган ҳужжат тўғрисидаги маълумот алоҳида босма ҳарф билан ажратилган ёки сатр бошидан берилган бўлса икки қия чизиқ берилмаслиги ҳам мумкин. Бу ҳолда моддий ўзаро боғланишни ифодаловчи атама: “В:”, “In:Z” ва ҳ.клар қўлланилиши мумкин.

Аналитик библиографик тавсиф схемаси

Ҳужжатнинг таркибий қисми тўғрисидаги маълумотлар //Идентификацияланувчи ҳужжат тўғрисидаги маълумот. – Ҳужжатда таркибий қисмнинг жойлашган ўрни тўғрисида маълумот.-Изоҳлар.

7.1.11 Аналитик библиографик тавсифда библиографик тавсиф соҳалари орасидаги нукта тире (. -) нукта билан алмаштирилиши мумкин:

*Маркетинг бозор бошқаруви концепцияси сифатида [Матн] / Е. П. Голубков
// Маркетинг Россия ва чет элда. - 2001. - № 1. - Б. 89-104. - Библиогр.: 8 ном.*

ёки

*Маркетинг бозор бошқаруви концепцияси сифатида [Матн] /
Е. П. Голубков // Маркетинг Россия ва чет элда. - 2001. № 1. Б. 89-104. Библиогр.:
8 ном.*

7.2 Ҳужжатнинг таркибий қисми тўғрисида маълумотлар

Ҳужжатнинг таркибий қисми тўғрисида маълумотлар 5 бўлимга мувофиқ ҳолда келтирилади.

7.2.1 таркибий қисм сарлавҳаси содда ёки мураккаб бўлиб,

а) бир неча гапдан;

б) агар таркибий қисм бир неча қисмлардан ташкил топса таркибий қисмнинг умумий сарлавҳаси ва таркибий қисмлардан бирининг бўйсунувчи сарлавҳасидан ташкил топади. Бу ҳолда дастлаб асосий қисмнинг умумий сарлавҳаси, сўнгра унинг таркибий қисми сарлавҳаси берилди. Агар таркибий қисми умумий сарлавҳага эга бўлмаса 5.2.7.2. моддага асосланилади:

“Маҳфий” грифи остидаги ҳужжатлар. Россия. XX аср

XIX аср рус адабиёти тарихи бўйича изланишлар. 1. Е. А. Баратынский эпиграммасининг хати. 2. Ф. И. Тютчевнинг уч шейрий хати. 3. П. П. Еришов биографиясига

The relationship between maternal nutrition, breast milk, growth and development of infants. Pt. 1. Pregnant mothers and newborns

*Игорь Глебовни “Рус муסיқасидаги рус шеърияти” муаллифлиги;
А. В. Мезьерерни “Лугат кўрсаткичидаги...” бир инскрипти тўғрисида*

(Бир муаллифнинг икки асари)

7.2.1.1 Таркибий қисмнинг асосий сарлавҳасида сўзлар ва сўз бирикмалари қисқартирилмайди (4.10.1. моддага қаралсин).

7.2.1.2 Хужжатнинг сарлавҳага эга бўлмаган парчасини тавсифлашда бу парчанинг асосий сарлавҳаси хужжатни таҳлил қилиш асосида ифодаланади ва квадрат кавсда берилади (5.2.2.8. моддага қаралсин):

[Кундалик дафтардан парчалар]

[Севастополь шахрининг карта-схемаси]

7.2.1.3 Турли ахборот манбаларида берилган таркибий қисмларни турлича ўқишда асосий ахборот манбаида кўрсатилган таркибий қисм сарлавҳаси муҳим деб топилади. Сарлавҳанинг турлича ўқилиши изоҳ соҳасида изоҳлаб кетилади.

7.2.2 Таркибий қисмнинг материални умумий белгиланиши 5.2.3. модда бўйича берилади:

Dinne, alcun la non vedesti? [Sound recording]

Canadian-owned paper industries [Cartographic material]

7.2.3 Таркибий қисмнинг параллел сарлавҳаси 5.2.4. модда бўйича берилади:

Конфликтлар : сиесий- ҳуқуқий томонлари [Матн] = Conflicts: political and law aspects.

Guitar Hits [Ноты] = Гитара хитлари

7.2.4 Таркибий қисм сарлавҳасига тегишли маълумотлар 5.2.5. модда бўйича берилади:

ИМЕКОнинг XVI-нчи Ҳалқаро конгресси [Матн]: [Ўлчовлар бўйича ҳалқаро конференция, Вена, 2000 сент.]

Щука хоҳиши бўйича [Электрон ресурс] : [рус ҳалқ эртаги]

Ўжар шамол [Ноталар] : «Зўрайиб борувчи булутлар» : [«Икки шимолий пейзажлар» циклидан]

Москва ш. транспорти [Карталар] : шаҳар транспорти тўхтайдиган уй ва бекатлар билан : 2002 й. : Ахборот Мосшаҳартранс билан келишилган

7.2.5 Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар 5.2.6. модда бўйича берилади:

Ирода эркинлиги ҳақида [Матн] / Вильгельм Виндельбанд ; немисчадан Г. Сони́на тарж. ; изоҳлар М. А. Ходановичники

Ҳаёт бошида [Матн] : (Хотира варақлари) / С. Я. Маршак ; матни ва изоҳларни Е. Б. Скороспелова ва С. С. Чулковлар тайёрлаган

Денгиз сувидаги плутоний феълзатвориға бактерияларни таъсири [Матн] / В. В. Громов, М. М. Доманов, И. Б. Попов

Кеч бўлмагунча [Ноталар] / А. Н. Пахмутова ; қўшма хор учун қайта ишлаган. Я. И. Дубравина Н. Добронравов сўзлари

«Смоленск йўллари бўйлаб...» [Товушли ёзув] / Булат Окуджав сўзлари ва мусиқаси

7.2.5.1 Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотларда тўрт ва ундан ортиқ шахслар ва (ёки) ташкилотлар тўғрисида ахборот берилганда 5.2.6.9. моддага амал қилинади.

7.2.5.2 Агарда ҳужжат таркибий қисмининг жавобгарлик тўғрисидаги маълумоти библиографик тавсиф сарлавҳаси билан бир хил бўлса, у ҳолда аналитик библиографик тавсифда улар тушириб қолдирилиши мумкин:

Мальцева, Л. Л. Илмий тафаккурнинг гуманизацияси [Матн] : гносеологик ва методологик аспектлари / Л. Л. Мальцева

ёки

Илмий тафаккурнинг гуманизацияси [Матн] : гносеологик ва методологик аспектлари / Л. Л. Мальцева

7.2.6 Агар қайта нашри ҳақидаги маълумот умуман ҳужжатга тўлиқ тааллуқли бўлмай бевосита таркибий қисмга тааллуқли бўлсагина таркибий қисм тавсифига киритилади:

Хотиралар [Матн] / О. А. Пржецлавский. – [2-нчи нашр]

7.3 Идентификацияланадиган ҳужжат тўғрисида маълумот

7.3.1 Таркибий қисм жойлашган ҳужжатнинг библиографик тавсифи унинг хилига боғлиқ ва у 5 ва 6 бўлимларга мувофиқ берилади.

7.3.2 Агарда идентификацияланаётган ҳужжатнинг асосий сарлавҳаси мавзули бўлса, у ҳолда ундаги сўзлар ва сўз бирикмалари қисқартирилмайди. Ўта узун сарлавҳа унинг бир қисми тушириб қолдирилиб қисқартирилиши мумкин, бу ҳолда тушириб қолдирилган қисм кўп нуқта билан ифодаланади:

// Эволюцион эпистемология ва ижтимоий фанлар логикаси

*// 1984 йилда ВВР-М ЛИЯФ реактор ида бажарилган асосий экспериментлар
натижалари...*

*(Ахборот манбаида : Нейтрон изланишлари лабораторияси ходимлари
қатнашувида 1984 йил ВВР-М ЛИЯФ реактор и ва бошқа ускуналарда
бажарилган асосий экспериментлар натижалари...*

7.3.3 Идентификацияланаётган ҳужжатнинг асосий сарлавҳаси қуйидаги ҳолларда қисқартирилиши мумкин:

а) кўп томли ёки давомли ҳужжатнинг сарлавҳаси бир хил бўлса:

Тўла асарлар тўплами

Танланган асарлар

Биология фанлари архиви

Россия ФА хабарномаси

б) вақтли ҳужжат (журнал ёки газета)нинг сарлавҳаси:

Библиогр. ёзувлар

Адабий Россия

7.3.4 Материалнинг умумий ифодаланиши, одатда идентификацияланаётган ҳужжат тўғрисидаги маълумотда тушириб қолдирилади ва у таркибий қисм материалнинг умумий ифодаланишидан фарқ қилган ҳолдагина берилади.

7.3.5 Сарлавҳага тегишли маълумот тушунарсиз ифодаланган сарлавҳани аниқлашда ёки мавжуд ўхшаш сарлавҳалар ичидан бир хил сарлавҳали ҳужжатни идентификациялаш зарур бўлган ҳоллардагина берилади. Бошқа ҳолларда сарлавҳага тегишли маълумот тушириб қолдирилиши мумкин.

7.3.6 Идентификацияланаётган ҳужжатни тавсифлашда жавобгарлик тўғрисидаги биринчи маълумот келтирилиши шарт. Жавобгарлик тўғрисидаги кейинги маълумотлар ҳужжатни идентификациялаш учун зарур бўлган ҳолларда берилиши мумкин:

**Шоирнинг жоду сехри [Матн]: [кириш мақола] / М.М.Михайлованики
//Параллеллар: шоира прозаси / Зинаида Гиппиус**

**Кшиштоф Мигонь асари ва унинг умумий китобишунослик назарияси бўйича
адабиётлардаги ўрни [Матн] / Е. Л. Немировский // Китоб тўғрисида фан :
муаммошунослик шарҳи / К. Мигонь ; полякчадан О. Р. Медведева [ва бошқ.] тарж.
– Москва, 1991. – Б. 3–24.**

7.3.7 Қайта нашр қилинганлиги тўғрисидаги маълумотлар идентификацияланаётган ҳужжат тавсифига киритилиши лозим. Ушбу нашрга тааллуқли нашрнинг такрорланиши тўғрисидаги параллел маълумотлар, сарлавҳага тегишли маълумотлар ва нашр тўғрисидаги қўшимча маълумотлар тушириб қолдирилиши мумкин:

Замонавий ахборот ўтказиш системалари [Матн] / П. В. Рогожин // Компьютер саводхонлиги : мақолалар тўплами / тузувчи П. А. Павлов. – 2-нчи нашр – Москва, 2001. – Б. 68–99.

XX асрдаги Ғарб цивилизацияси [Матн] / Н. В. Шишова [ва бошқ.] // Тарих ва маданиятишунослик : талабалар учун дарслик. – тўлдирилган ва қайта ишланган 2-нчи нашр. – Москва, 2000. – Боб 13. – Б. 347–366.

7.3.8 Ўзига хос маълумотлар соҳаси элементлари (картографик, нота, сериал ҳужжатлар, электрон ресурслар учун), одатда, таркибий қисмдаги шундай маълумотлардан фарқ қилса, идентификацияланаётган ҳужжат тавсифига киритилади.

7.3.9 Чиқиш маълумотлари соҳасида, қоидага кўра, ҳужжатнинг нашр жойи ва йили, тарқатилиши ва (ёки) тайёрланиши 5.5. модда бўйича берилади. Аналитик библиографик тавсифда, одатда ношир, тайёрловчи ва тарқатувчи тўғрисида маълумот тушириб қолдирилади. Бирок, зарур ҳолларда (турли ноширлар томонидан чиқарилган бир хил сарлавҳали ҳужжатларни идентификациялаш учун) ношир, тайёрловчи ва тарқатувчи тўғрисидаги маълумотлар берилиши мумкин:

Маданият фалсафаси ва трансцендентал зоявийлик [Матн] / В Виндельбанд ; таққослаш-тарж. М. И. Левинани // Танланган : Онг ва тарих : немичадан тарж. – Москва, 1995.– Б. 7–19.

1720 нчи йилларда Васильевск оролини ривожлантириш босқичлари [Матн] / С. В. Семенов // Петров даври шаҳсларда. – СПб. : Давлат Эрмитажи нашриёти, 1998. –Б. 42–49.

7.3.10 Агар таркибий қисм босилган ҳужжат вақтли нашр (журнал ёки газета) бўлса, у ҳолда унинг нашрлари кўрсатилмайди, ҳужжатни идентификациялаш учун бу зарур бўлган ҳоллар бундан мустасно:

// Кутубхонашунослик. – 2001. – № 1. – Б. 19–26

// Квант электроникаси – Киев, 1987. – Чиқиш сони 32. – Б. 3–13

// Квант электроникаси. – Москва, 1987. – Т. 14, № 7. – Б. 512–516

7.3.11 Аналитик библиографик тавсифда идентификацияланаётган ҳужжатнинг ҳажми тўғрисида маълумот берилмайди.

7.3.12 Серия соҳаси ҳужжатни идентификациялаш учун зарур бўлмаса, у тушириб қолдирилади.

7.3.13 Идентификацияланаётган ҳужжатда халқаро стандарт рақами мавжуд ҳолда, қоидага кўра тавсифда кўрсатилади.

Асосий сарлавҳа ва фойдаланиш қоидалари тушириб қолдирилади:

A stylometric study of Aristotele's Metaphysics [Text] / Anthony Kenny // Bull. / Assoc. for Lit. and Ling. Computing. –1979. – Vol. 7, № 1. – P. 12–20. – ISSN 0305-9855.

A Stylometric study of Aristotele's Metapysics [Text] /Antony Kenny //Bull. /Assoc. for Lit.and Ling.Comhuting.-1997.-Vol.7,N1.-P.12-20.-ISSN,0305-9855

7.4 Идентификацияланаётган ҳужжатда таркибий қисмнинг жойлашган ўрни тўғрисида маълумот

7.4.1 Таркибий қисмнинг босилган ўрни, одатда “...дан гача” шаклида бошдан охиригача кўйилган рақамлаш билан ифодаланади. Рақамлар олдидан “бет” сўзи қисқартирилган ҳолда (“Б.”) чиқиш тилида ёки унга ўхшаш маълумот библиографияловчи муассаса тилида берилди; Биринчи ва охириги саҳифа рақами ўртасида тире (-) белгиси кўйилади. Агар элемент рақамланмаган саҳифада босилган бўлса, унинг рақами квадрат қавс ичига олинади:

Б. 17–28

Р. 18–30

С. 12– 31

С. [1–8]

7.4.1.1 Саҳифалар ҳужжатда қандай рақамлаш қўлланилганига мувофиқ, араб ёки рим рақами билан кўрсатилади. Агар рақамлаш бир неча бўлса, улар бир-биридан вергул билан ажратилади:

Б. I–XXXVI, 1–12

7.4.1.2 Агарда саҳифаларнинг тартиб рақамини кўрсатиш зарур бўлса у думалоқ қавс ичида берилади. Тўплам ёки сериал нашрдаги бўлимни кўрсатишда у ҳам саҳифалашдан кейин қавс ичида келтирилади:

Б.. 3–35 (2-ки паг.)

Б. 358–360 (Хроника)

Б. 18– 45 (2 Бўлим)

Б. 354–387 (Илова.)

Б. 4–6 (Илова : Англия)

7.5 Идентификацияланаётган ҳужжатларнинг айрим хилларини тавсифлашнинг ўзига хослиги

7.5.1 Агар таркибий қисм кўп томли ҳужжатнинг томи, чиқиш сониди босилган бўлса, идентификацияланаётган ҳужжатнинг соҳалари ва элементлари 6.2. модда бўйича берилади, алоҳида кетма-кетлик ўрнатилган куйидаги тавсиф элементлари бундан мустасно: нашр (тарқатилиш) жойи; нашр (тарқатилиш) вақти; томи, чиқиш сони, рақами (ж., чиқ. сони, №) ва унинг тартиб сони; том, чиқиш сони, сонининг хусусий сарлавҳаси (факультатив элемент тушириб қолдирилиши мумкин); таркибий қисм жойлашган саҳифалари:

А. М. Ловягин китоб тарихчиси сифатида [Матн] / И. Е. Баренбаум // XIX - XX асрларнинг иккинчи ярмида Россияда китоб иши : илмий асарлар тўплами / Россия миллий кутубхонаси. – СПб., 2000. – Чиқиш сони 10. –Б. 208–219

7.5.1.1 Агар том ўта майда бўлинмаларни ўз ичига олса, у холда улар вергул орқали берилади. Том ёки чиқиш сонининг иккиланган сони қия чизиқ билан берилади:

T.17, чиқиш сони 2

Vol.18, № 1

№ 3/4

7.5.1.2 Том ёки чиқиш сонининг хусусий сарлавҳаси тавсифда икки нуқтадан кейин берилади:

Антик фалсафасининг генезиси, табиати ва тараққиёти [Матн] // Бошланиши ва бугунги кунга қадар Фарб фалсафаси / Джованни Реале, Дарио Антисери ; италянчадан С. Мальцева тарж. – СПб., 1994. – [Чиқиш сони 1 : Антик даври, боб 1. – Б. 3–15.

7.5.2 Агар таркибий қисм сериал ҳужжатнинг сони ёки чиқиш сонидан босилган бўлса, идентификацияланаётган ҳужжат соҳалари ва элементлари 6.3 модда бўйича берилди, қуйидаги алоҳида кетма-кетлик белгиланган тавсиф элементлари бундан мустасно: нашр (тарқатилиш) вақти, том чиқиш сони, сони ва унинг тартиб рақами (журналлар учун); ойна ва санаси (газеталар ва 1 ҳафтада 1 мартадан кам чиқмайдиган бошқа ҳужжатлар учун); том, чиқиш сони, сонининг хусусий сарлавҳаси (факультатив элемент, тушириб қолдирилиши мумкин); таркибий қисм жойлашган саҳифалар (саккиз ва ундан кам саҳифали ҳажмдаги газеталардан ташқари):

Мос келмаслик : (Шарқ ҳақида мақолачалар) [Матн] / Б. Раушенбах // Шарқ, коллекцияси. – 1999. – № 1/3. – Б. 34–49.

Darwin's experimental natural history [Text] / H. J. Rheinberger, L. P. McLaughlin // J. Hist. Biol. – 1986. – Vol. 19, N 1. – P. 79–130.

36 йилда бир марта чемпион? [Матн] : [Буюк Британиянинг футбол бўйича терма командаси ҳақида] / Александр Мартанов // Спорт-экспресс. – 2002. – 24 май.

7.5.3 Агар таркибий қисм кўп томли ёки сериал ҳужжатнинг томи (чиқиш сони, сони)дан босилган бўлса, у ҳолда идентификацияланаётган ҳужжатнинг асосий сарлавҳаси сифатида таркибий қисм босилган кўп томли ёки сериал ҳужжатнинг умумий сарлавҳаси ёки том (чиқиш сони) нинг хусусий сарлавҳаси берилиши мумкин. Бу ҳолда кўп томли ёки сериал ҳужжатнинг умумий сарлавҳаси, том сони ва ифодаси сериялар соҳасида кўрсатилади. Агар таркибий қисм босилган идентификацияланаётган ҳужжатни тушунарсиз қилиб қўймаса, серия соҳаси тушириб қолдирилиши мумкин:

Е.И.Шамурин ва жорий давлат библиографиясининг муаммолари [Матн] /Т.Д. Крылова // Илмий ишлар /Ленинград Давлат маданият институти.-Ленинград, 1978. – Чикиш сони 41 : Совет даврида библиография фанини ривожланиши. - Б.120-134.

ёки

Е.И.Шамурин ва жорий давлат библиографиясининг муаммолари [Матн] /Т.Д.Крылова // Совет даврида библиография фанини ривожланиши.-Ленинград, 1978.-Б.120-134.- (Ленинград Давлат маданият институтининг илмий ишлари; чикиш сони 41)

7.5.4 Агар таркибий қисм кўп томли ёки серияли ҳужжатнинг икки ёки ундан ортиқ томи (чиқиш сони)дан босилса, у ҳолда унинг ҳар бир томи (чиқиш сони) даги жойлашган ўрни тўғрисидаги маълумот нукта-вергул билан ажратилади:

1984 [Матн] : роман / Дж. Оруэлл ; инглизчадан В. Голышев тарж. // Новый мир. – 1989. – № 2. – Б. 132–172 ; № 3. – Б. 140–189 ; № 4. – Б. 92–128.

Ёзувлар [Матн] / Н. Г. Залесов ; Н. Н. Длуская хабари // Рус анти антиқалари. – 1903. – Т. 114, чиқиш сони 4. – Б. 41–64 ; вып. 5. – Б. 267–289 ;

Т. 115, чиқиш сони 7. – Б. 21–37 ; 1905. – Т. 122, вып. 6. – Б. 509–548.

7.5.5 Агар таркибий қисм асарлар тўпламининг томи, чиқиш сониди, танланган асарлар тўпламида ва ҳ.к.ларда босилган бўлса, у ҳолда идентификацияланаётган ҳужжат тўғрисидаги маълумотда муаллифнинг исми такрорланмайди, фақат библиографик тавсиф икки хил тушуниладиган ҳолатлар бундан мустасно:

Борис Годунов [Матн] / А. С. Пушкин // Асарлар : 3 т. – Москва, 1986. – Т. 2. – Б. 432–437.

ёки:

Пётр I зоясида “Москва – учинчи Рим” концепциясининг акс садоси [Матн] : (барокко маданиятидаги ўрта аср анъаналари муаммолари) / Ю. М. Лотман, Б. А. Успенский // Танланган мақолалар : 3 т. / Лотман Ю. М. – Таллин, 1992. – Т. 2. – Б. 9–21.

7.5.6 Агар таркибий қисм матнсиз ҳужжатда босилган бўлса, у ҳолда ҳужжат ва таркибий қисмнинг жойлашган ўрни тўғрисидаги маълумот шу ҳужжат тилига мос ифодалар кўринишида берилади:

Россия Федерацияси [Карталар] : физикавий карта. –

1: 40 000 000 // Дунё кичик атласи / тузувчи ва наширга тайёрлаган ПКО “Картография”. – Москва, 2000. – Б. 16–17 : ранг. карта ; 19x13 см.

Visiting [Sound recording] / composed by Will Ackerman // An evening with Windham Hill live. – Stanford : Windham Hill Records, cop. 1983. – Side 2, band 2.

7.6 Умумлашган сарлавҳа остида босилган таркибий қисмлар

7.6.1 Бу ҳолда умумий сарлавҳа остида нашр қилинган таркибий қисмлар гуруҳи тавсиф объекти бўлади. Аналитик библиографик тавсиф нашрнинг ҳаммасига умумий тузилади, умумлашган сарлавҳа ушбу гуруҳ таркибий қисмларни тавсифловчи: мақолалар, қайдлар, акс садолар, мулоҳазалар, “давра суҳбати” материаллари ва ҳ.к. каби сарлавҳага тегишли маълумотлар билан тўлдирилиши мумкин бўлган асосий сарлавҳа ҳисобланади. Алоҳида таркибий қисмлар тўғрисида маълумотлар тавсифга изоҳларда берилади ва “Мунд.:", “Содрж.:", “Cont:” сўзлари унга қўшилади:

Фитначи бўлмаганнинг хатлари [Матн] / Е. Г. Эткинд // Фитначи бўлмаганнинг хатлари; Барселона проза / Е. Г. Эткинд. – СПб., 2001. – Б. 13–266. – Мундарижада : Боб 1 : Арафа. – Б. 20–34 ; Боб. 2 : Фуқаролик қатл жазо. – Б. 35–90.

Е.Н. Добржинскийни қутлашга бағишланган 1926 йил 3 майдаги тантанали йиғилишдаги маърузалар [Матн] // Кутубхоначилик шарҳи. – 1926. – К.1/2. – Б.26–43. – Мундарижа.: Е.Н. Добржинский билан биргаликдаги иш тўғрисида хотиралар / Плотников А.Е. – Б.26–29 ; Е.Н.Добржинский кутубхоначилик жамияти / Королев Н. А. – Б. 29–31 ; Е.Н. Добржинский ва Брюссель ҳалқаро библиография институти тизими / Гуцин Б.П. – Б.31–37 ; Е.Н.Добржинский ва Олий кутубхоначилик курслари / Банк В.Э. – Б. 37–43.

7.6.1.1 Агар таркибий қисмлар умумлашган сарлавҳа остида кўп томли ёки сериал хужжатнинг бир нечта томи ёки сони (чиқиш сони)да босилган бўлса, у ҳолда мазмуни тўғрисида изоҳ кўп томли ёки сериал хужжатнинг ҳар бир томи ёки сонидан кейин берилади ва бир-биридан нукта-вергул билан ажратилади:

Biblioarchivum [Матн] // Библиография дунёси. – 1998. – № 2. – Б. 81–87. – Мундарижа : Русияда биринчи библиографик рўйхатлар / А. Г. Глухов; П. Е. Щеголев ва "Билое" журнали / Ю.Н. Емельянов; № 3. – Б. 53–56. – Мундарижа : Россия провинциал библиографияси тарихидан / Г.Г. Габдельганеева.

7.6.1.2 Умумлашган сарлавҳа остидаги гуруҳга киритилган ҳар бир таркибий қисмга мустақил аналитик библиографик тавсиф тузилиши мумкин. Бу ҳолда умумлашган сарлавҳа серия соҳасида келтирилиши мумкин:

Россияда биринчи библиографик руйхатлар [Матн] /А.Г.Глухов //Библиография дунеси.-1998. - №2.- Б. 81-82.-(Biblioarchivum)

7.7 Рефератларнинг библиографик тавсифи

7.7.1 Рефератларни тавсифлашда рефератланаётган хужжат тўғрисида маълумот изоҳда «Китобга реферат», ёки унинг бошқа тиллардаги «Rev.op:» сўзларидан кейин берилади:

Оқ гвардиячилар юриши тарихидан [Матн] / К. Александров // Библиография дунёси. – 1998. – № 2. – Б. 94–95. – Россия Жануби Кўнгиллилар армияси ва қуролли кучлари олий амалдорларининг библиографик маълумотномаси китобига реферат : (оқ гвардиячилар юриши тарихига оид материаллар) / Н. Н. Рутич. – М. : Regnum : Россия архиви, 1997. – 295 б.

7.7.2 Агар рефератнинг сарлавҳаси бўлмаса, у холда сарлавҳа сифатида квадрат кавсда “Реферат”, ёки унинг бошқа тиллардаги шакли берилди:

[Review] [Text] / Andrew Wilson // Solanus. – 2001. – Vol. 15. – P. 157–158. – Rev. op.: Independent Ukraine : a bibliographical guide to English-language publications, 1989–1999 / Bohdan S. Winar. – Englewood : Ukr. Acad. Press, 2000. – XIV, 552 p.

Илова А
(маълумотнома)

БИБЛИОГРАФИК ЁЗУВЛАР НАМУНАЛАРИ

КИТОБЛАР

БИР ТОМЛИ НАШРЛАР

Тошалиев И. Хозирги замон ўзбек адабий тили практик стилистикаси [Матн] : Ун-т ва педагогика олий ўқув юртлари журналистика ва филология факультетларининг сирдан ўқийдиган студентлари учун контрол ишлар / И. Тошалиев; Мухаррир : И. Қўчқортөев. – Тошкент : Фан, 1974. - 24 б.

Томмэ М.Ф. Умумий зоотехника [Матн] : зоотехника техникумлари учун дарслик / М. Ф. Томмэ ; - кайта ишланган ва тулдирилган русча 3 нчи нашридан таржима – Тошкент : Ўқитувчи, 1966. - 588 б: расм.

Жабборов А. Муסיқий драма ва комедия жанрлари [Матн] : Ўзбекистон композиторларининг ижодиётидан / А. Жабборов; Масъул мухаррир О. Р. Матёкубов. – Тошкент : Ғ. Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 2000. – 188, [1] б., [6] в. расм. - Асар рўйхати : б. 170-180. - 2000 нусха (муковада)

Сарлавҳа олдиди : Ўзбекистон Республикаси маданият ишлари вазирлиги, Тошкент Давлат консерваторияси.

Мухаммадкаримов А. Тошкент бўйлаб топонимик саёхат [Матн] : ўқув қўлланма / А. Мухаммадкаримов; ЎзР Президенти қошидаги Давлат ва жамият қурилиши академияси. – Тошкент : Академия, 2000. - 31 б. ; 24 см. + 1 электрон. опт. диски. - Фойдаланилган адабиётлар рўйхати : б. 30. - 2500 нусха (муковада).

Қодирий А. Ўткан кунлар [Матн] : роман / А. Қодирий; Таҳрир хайъати И. Шоғуломов [ва бошқ.] – Тошкент : Шарқ, 1995. - 400 б. - (XX аср ўзбек романи).

Тасвирий санъат студиясини ва ундаги машғулотлар жараёнини ташкиллаштириш [Матн]: Тавсиянома / Тузувчи Х. С. Баталова; Таржимон Р. З. Худоёров; Мухаррир ва нашрга тайёрловчи У. К. Обидов ; ЎзССЖ маданият вазирлиги, Халқ ижоди ва маданий-маърифий ишлари жумҳурият илмий-услугият маркази. - Тошкент, 1991. - 18 б.

Демократия ва инсон ҳуқуқлари [Матн] : Ҳуқуқий ислохотлар ўзбек йўлининг ўзига хосликлари / К. Баҳриев ; Масъул мухаррир - х. ф. д., проф. – А. Х. Саидов – Тошкент : Иқтисодиёт ва ҳуқуқ дунёси, 1997. - 239 б. - (Демократиялаштириш ва инсон ҳуқуқлари ; 10-рисола).

«Истиклол йиллари», илмий-амалий конф. (Самарқанд, 20 июн). Илмий-амалий конференция «Истиклол йиллари», 20 июн 2001 й. [Матн] : [Ўзбекистон Республикаси Мустақиллигининг 10 йилигига бағишланган илмий-амалий анжуман материалларининг баё-

ни] / Ўзбекистон Республикаси имом Ал-Бухорий халқаро жамғармаси. - Тошкент, 2001. - 75 б. - (муковада)

Немис тили дарслиги [Матн] : ўқув қўлланма : [олий ўқув юрт. тиббиёт фак. талабалари учун] / тузувчи З. Б. Тошев ; муҳаррир Т. Очилов, К. Ш. Таниқулова. – Тошкент : Ўқитувчи, 1994. - 256 б. - Тит. в. матн паралл. ўзб. ва немис тилларида. - 5500 нусха (муковада).

Ozbekistonda ayollar madaniyati: o'n yil [Матн] = Culture of Uzbekistan woman: ten years : материаллар / ЎзР ФА, Тарих ин-ти, [Илмий марказ, ўлкашунослик бўлими ; маъсул муҳаррир А. А. Қодиров] – Тошкент : Фан, 2002. - 286 б. – («XX аср» серияси).

Бирлашган Германияга ўн йил [Матн]= United Germany: ten years : мавзули-муаммоли тўплам / Россия ФА, Ижтимоий фанлар бўйича илмий ахборот инғти, [Глобал ва ҳудудий муаммоларни тадқиқоти илмий ахборот маркази, Фарбий Европа ва Америка бўлими ; маъсул муҳаррир ва тузувчи А. А. Амплеева]. – Москва : ИНИОН, 2001. – 273, [2] б. : ил. ; 21 см. – (Европанинг долзарб муаммолари, ISSN 0235-5620 ; 1'2001) (“Европа. XXI аср” серияси). – Библиогр. мақолалар остида ва изоҳларда. – 360 нусха

Ҳуқуқкий материаллар

Сарлавҳа остидаги ёзув

Ўзбекистон Республикаси. Конституция (1993). Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси [Матн] : расмий матн. – Тошкент : Шарқ, 2001. – 39, [1] б. ; 20 см. – 10000 нусха

Ўзбекистоннинг янги қонунлари : 20-сон = Новые законы Узбекистана : Чиқиш сони 20. - Тошкент: Адолат, 1999. - 305 б.

Новые законы Узбекистана : Вып. 20 = Ўзбекистоннинг янги қонунлари : 20-сон. – Ташкент : Адолат, 1999. – 305 с.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонлари. = Указы Президента Республики Узбекистан : № 4 (1995-1999). – Тошкент : Адолат, 2000. - 680 б.

Ўзбекистон Республикаси фуқаролик процессуал кодекси [Матн] : [11 июн 1964 й. учинчи сес. қабул қилинган] : расмий матн / ЎзР адлия вазирлиги. – Тошкент : Адолат, 2001. – 159, [1] б. ; 21 см. – 3000 нусха

Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси [Матн]. – Тошкент : Адолат, [2001?]. – 32, [1] б. ; 21 см. – 3000 нусха

O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyasi [Матн] = Конституция Республики Узбекистан = Constitution of the Republic of Uzbekistan :]O'n ukkinchi chaqiriq O'zR oliy kengashining o'n birinchi sessiyasida, 1992-yil 8 dekabrda qabul qilingan]. – Toshkent : O'qituvchi, 2005. - 160 b. - matn o'zbek, rus va ingliz tillarida. - 25 000 нусха. - ISBN 5-645-04-376-6

Россия Федерацияси. Қонунлар. Россия Федерациясининг оилавий кодекси [Матн] : [Федерация қонуни : Давлат Думаси томонидан 1995 йил 8 декабрда қабул қилинган : 2001 й. 3 январ холатига]. – СПб. : Victory : Стаун-кантри, 2001. – 94, [1] б. 20 см. – Тит.в. : «Кодекс» юридик тизими. – 5000 нусха. – ISBN 5-7931-0142-X

Қоидалар

Энергия билан таъминловчи ташкилотларда гидротехник ва гидромеханик қурилмалар билан ишлашда ҳавфсизлик қоидалари [Матн] : РД 153-34.0-03.205–2001: Россия Федерацияси Энергетика вазирлиги томонидан 13.04.01 тасдиқланган : 01.11.01да жорий этилган. – М. : ЭНАС, 2001. – 158, [1] б. ; 22 см. – Сарлавҳа устида.: ...РАО «Россия ЕЭС». – 5000 нусха. – ISBN 5-93196-091-0.

Подъёмник (вишкаларни) тузилиши ва ҳавфсиз фойдаланиш қоидалари [Матн] : ХК 10-256-98 : Россия Давтехназорати томонидан 24.11.98 тасдиқланган : барча вазирлик, идоралар, ташкилот ва муассасалар учун, уларнинг ташкилий-ҳуқуқий шакли ва мулкдорлик шаклидан қатъий назар, ҳамда индивидуал ишбилармонлар учун мажбурийдир. – СПб. : ДЕАН, 2001. – 110 б. : расм ; 20 см. – (Россиянинг меҳнат ҳавфсизлиги). – 5000 нусха – ISBN 5-93630-132-X.

Стандартлар

Сарлавҳа остидаги ёзув

ЎзДст 10923-93. Рубероид. Техникавий шартлар [Матн] / ЎзР стандарти. – Тошкент : Ўзбекистон Республикаси Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси, 1998. - 26 б. - Тит. в. матн парал. ўзб., рус тилларида.

ЎзДст 2.03.13-97. Поллар. Қурилиш меъёрлари ва қоидалари / М. Т. Тўроповнинг таржимаси. – Тошкент : ЎзР Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси, 1997. - 54 б. - (Умумий физика курси). - Тит. в. матн парал. ўзб. ва рус тилларида. - 524 нусха

ГОСТ Р 517721-2001. Радиоэлектрон уй аппаратлари. Кириш ва чиқиш ўлчамлари ва қўшилиш турлари. Техник талаблар [Матн]. – Жорий этилган 2002–01–01. – Москва : Стандартлар нашриёти, 2001. – IV, 27 б. : расм ; 29 см.

ГОСТ 7. 53–2001. Нашрлар. Китобларнинг халқаро стандартлашган рақами [Матн]. – ГОСТ 7.53–86 ўрнига; киритилган 2002–07–01. – Минск : Халқаро стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаш қўмитаси ; Москва : Стандартлар нашриёти сор. 2002. – 3 б. – (Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича стандартлар тизими).

Сарлавҳа остидаги ёзув

Рубероид. Техникавий шартлар [Матн] : ЎзДст 10923-93 – Тошкент : Ўзбекистон Республикаси Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси, 1998. - 26 б. - Тит. в. матн парал. ўзб., рус тилларида.

Поллар. Қурилиш меъёрлари ва қоидалари [Матн] : ЎзДст 2.03.13-97. – Тошкент : ЎзР Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси, 1997. - 54 б. - (Умумий физика курси). - Тит. в. матн парал. ўзб. ва рус тилларида. - 524 нусха

Радиоэлектрон уй аппаратлари. Кириш ва чиқиш ўлчамлари ва қўшилиш турлари. Техник талаблар [Матн]. ГОСТ Р 517721-2001. – Жорий этилган 2002–01–01. – Москва : Стандартлар нашриёти, 2001. – IV, 27 б. : расм ; 29 см.

Нашрлар. Китобларнинг халқаро стандартлашган рақами [Матн]. ГОСТ 7. 53–2001. – ГОСТ 7.53–86 ўрнига; киритилган 2002–07–01. – Минск : Халқаро стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаш қўмитаси ; Москва : Стандартлар нашриёти сор. 2002. – 3 б. – (Ахборот, кутубхоначилик ва нашриётчилик иши бўйича стандартлар тизими).

Стандартлар тўплами

Меҳнат ҳавфсизлиги стандартлари тизими : [тўплам]. – Москва : Стандартлар нашриёти, 2002. – 102, [1] б. : расм; 29 см. – (Давлатлараро стандартлар). – Мундарижа: 16 хужжат. – 1231 нусха

Электр энергияси ҳисоботи қоидалари [Матн] : (Электр энергияси ҳисоботи соҳасида амалдаги асосий норматив-техник хужжатлар тўплами). – Москва : Россия Давэнергоназорати : Энергосервис, 2002. – 366 б. : расм. ; 22 см. – 5000 нусха – ISBN 5-900835-09-X (муковада)

Патент хужжатлари

Сарлавҳа остидаги ёзув

Пат. 2187888 Ўзбекистон Республикаси, МПК⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Ўзбекистон Республикаси Давлат патент идорасида фуқаролар ва юридик шахсларнинг интеллектуал мулк объектларини муҳофаза қилиш, химоя қилиш ва улардан фойдаланиш бўйича ҳуқуқий масалаларга оид мурожаатларини кўриб чиқишга доир йуриқнома [Матн] = Инструкция по рассмотрению обращений граждан и юридических лиц, касающихся правовых вопросов охраны, защиты и использования объектов интеллектуальной собственности в Государственном патентном ведомстве Республики Узбекистан / ЎзР патент идораси. - Тошкент, 2003. - 14 б.

Пат. 2187888 Россия Федерацияси, МПК⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Қабул қилувчи мослама [Матн] / Чугаева В. И. ; иддаочи ва патент эгаси Воронеж илмий-тадқиқот алоқа инти. – № 2000131736/09 ; ариза берилган 18.12.00 ; эълон қилинган 20.08.02, Бюл. № 23 (II қ.). – 3 б. : расм.

Ариза 1095735 Россия Федерацияси, МПК⁷ В 64 G 1/00. Бир мартали ракета-ташувчи [Матн]/ Тернер Э. В. (АҚШ) ; иддаочи Спейс Системз / Лорал, инк. ; пат. Ишончли вакили Его-

рова Г. Б. – № 2000108705/28 ; ариза берилган 07.04.00 ; эълон қилинган 10.03.01, Бюл. № 7 (I қ.) ; бирламчилик 09.04.99, № 09/289, 037 (США). – 5 б. : расм.

Муаллифлик гувоҳнома 1007970 СССР, МКИЗ В 25 J 15/00. Вал туридаги мосланмаган деталларни ушлаш учун қурилма [Матн] / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайки (СССР). – № 3360585/25–08 ; ариза берилган 23.11.81 ; эълон қилинган 30.03.83, Бюл. № 12. – 2 б. : расм.

Сарлавҳа остидаги ёзув

Ўзбекистон Республикаси Давлат патент идорасида фуқаролар ва юридик шахсларнинг интеллектуал мулк объектларини муҳофаза қилиш, ҳмоя қилиш ва улардан фойдаланиш бўйича ҳуқуқий масалаларга оид муурожаатларини кўриб чиқишга доир йўриқнома [Матн] = Инструкция по рассмотрению обращений граждан и юридических лиц, касающихся правовых вопросов охраны, защиты и использования объектов интеллектуальной собственности в Государственном патентном ведомстве Республики Узбекистан пат. 2187888 УзР : МПК⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00 / ЎзР патент идораси. - Тошкент, 2003. - 14 б.

Қабул қилувчи мослама [Матн] : Россия Федерациясининг пат. 2187888: МПК⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00 / Чугаева В. И. ; иддаочи ва патент эгаси Воронеж илмий-тадқиқот.-алоқа ин-ти. – № 2000131736/09 ; ариза берилган 18.12.00 ; эълон қилинган 20.08.02, Бюл. № 23 (II қ.). – 3 б. : расм.

Бир мартали ракета-ташувчи [Матн]: ариза 1095735 Россия Федерацияси : МПК⁷ В 64 G 1/00 / Тернер Э. В. (АҚШ) ; иддаочи Спейс Системз / Лорал, инк. ; пат. ишончли вакили Егорова Г. Б. – № 2000108705/28 ; ариза берилган 07.04.00 ; эълон қилинган 10.03.01, Бюл. № 7(I қ.) ; бирламчилик 09.04.99, № 09/289, 037 (АҚШ). – 5 б. : расм.

Вал туридаги мосланмаган деталларни ушлаш учун қурилма [Матн]: муаллифлик гувоҳнома 1007970 СССР : МКИЗ В 25 J 15/00 / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайки (СССР). – № 3360585/25–08 ; ариза берилган 23.11.81 ; эълон қилинган 30.03.83, Бюл. № 12. – 2 б. : расм.

Саноат каталоглари

Умумтаълим мактаблардаги синф хоналарини жиҳозлаш [Матн] : каталог / РФ таълим вазирлиги, Москва давлат педагогика ун-ти. – Москва : МГПУ, 2002. – 235 б. ; 21 см. – Матнда ишлаб чиқарувчиларнинг номлари ва адреслари келтирилган. – 600 нусха

Махсус листларни эгиш машинаси ИО 217М [Матн] : каталог-варақа : тайёрловчи ва ишлаб чиқарувчи электромонтаж маҳсулотлари бўйича Кемерово з-ди. – Москва, 2002. – 3 в. ; 20 см. – 350 нусха

Умумий сарлавҳаси бўлмаган тўпламлар

Амиров, В. А. Тошкент ва тошкентликлар [Матн] : Театр одамлари / В. А. Амиров ; кириш мақола ва изоҳлар А. Исмаиловники ; расм. И. Лыковники. – Тошкент : Адолат, 2001. – 638, [1] б. : расм. ; 21 см. – (Ўзбеклар). – 5000 нусха (муковада).

Носов, Н. Н. Незнайка ва дўстларининг саргузаштлари [Матн] : эртактлар / Николай Носов. Незнайка ороли : қисса : [болалар учун] / Игорь Носов ; [умум. тўпламга] расм. И. Панков. – Тошкент : Шарқ, 2001. – 638, [1] б., [4] в. рангли расм. : расм. ; 21 см. – 7100 нусха. (муковада).

КЎП ТОМЛИ НАШРЛАР

Яхлит кўринишдаги ҳужжат

Каҳҳор, А. Асарлар [Матн] : 5 томли / Абдулла Каҳҳор ; [таҳририят : Ў. Умарбеков, Саид Аҳмад, Э. Аъзамов ва бошқ. ; нашрга тайёрловчи К. Каҳҳорова]. - Тошкент: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1987.

1 т : Сароб : Роман. Ҳикоялар. - Тошкент, 1987. - 336 б.

2 т. : Ҳикоялар, портретлар, фельетонлар. – Тошкент, 1987. - 415 б.

ёки

Каҳҳор, А. Асарлар [Матн] : 5 томли / Абдулла Каҳҳор ; [таҳририят : Ў. Умарбеков, Саид Аҳмад, Э. Аъзамов ва бошқ. ; нашрга тайёрловчи К. Каҳҳорова]. - Тошкент: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1987.

Алоҳида том

Ғуллом, Ғ. Адабий танқидий мақолалар [Матн]: Китоб 1-2 / Ғ. Ғуллом ; масъул муҳаррир С. Мамажонов. – Тошкент : Фан, 1971-1973.

К. 1. Биринчи асар. 1971. - 430 б.

ёки

Ғулом, Ғ. Адабий танқидий мақолалар [Матн]: Китоб 1-2. К. 1. Биринчи асар / Ғ. Ғулом ; маъсул муҳаррир С. Мамажонов. – Тошкент : Фан, 1971-1973.

ёки

Ғулом, Ғ. Адабий танқидий мақолалар [Матн] / Ғ. Ғулом ; маъсул муҳаррир С. Мамажонов. Тошкент : Фан, 1971-1973. – (Адабий танқидий мақолалар : Китоб 1-2 / Ғ. Ғулом ; К. 1).

ДЕПОНИРЛАНГАН ИЛМИЙ ИШЛАР

Разумовский, В. А. Худуддаги маркетинг изланишлари бошқаруви [Матн] / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев ; Шаҳар иқтисодиёти ин-ти. – Москва, 2002. – 210 б. : схемалар. – Библиогр.: б. 208–209. – 15.02.02да Россия ФА ИНИОНда депонирланган № 139876.

Аҳоли кичик гуруҳларини ижтимоий ўрганиш [Матн] / В. И. Иванов [ва бошқ.] ; РФ таълим вазирлиги, Иқтисодиёт академияси. – Москва, 2002. – 110 б. – Библиогр.: б. 108–109. – ВИНТИда 13.06.02 депонирланган, № 145432.

НАШР ЭТИЛМАГАН ХУЖЖАТЛАР

Илмий-тадқиқот ишлар тўғрисидаги ҳисобот

Пода гентик структурасини шакллантириш [Матн] : ИТИ тўғрисида ҳисобот (оралик) : 42-44 / Умумроссия чорвачилик илмий-текшириш ин-ти ; раҳбар Попов В. А. ; бажарувчи : Алешин Г. П. [ва бошқ.]. – Москва, 2001. – 75 б. – Библиогр.: б. 72–74. – № ГР 01840051145. – Инв. № 04534333943.

ёки

Пода гентик структурасини шакллантириш [Матн] : ИТИ тўғрисида ҳисобот (оралик): 42-44 / Умумроссия чорвачилик илмий-текшириш ин-ти ; раҳбар Попов В. А.. – Москва, 2001. – 75 б. – бажарувчи : Алешин Г. П., Ковалева И. В., Латишев Н. К., Рибокова Е. И., Стриженко А. А. – Библиогр.: б. 72–74. – № ГР 01840051145. – Инв. № 04534333943.

Ўзбекистон Республикасида матбуот статистикани ривожланиш ҳолати ва истиқболлари [Матн] : ИТИ тўғрисидаги ҳисобот (яқунловчи) : 06-02 / Ўзбекистон к. палатаси ; раҳбар З.Н. Исомиддинов ; бажарувчи: С. А. Ибрагимова [ва бошқ.]. – Тошкент, 2006. – 158 б. – Фойдаланилган адабиётлар рўйхати: б. 117–130. – Инв. № 756600.

Диссертациялар

Иминов, А. А. "Экиш меъёрлари ва такрорий экинларни кузги буғдойнинг ўсиши, ривожланиши ва дон ҳосилдорлигига таъсири" [Матн]: дис. ... к/х фан. номзоди : 06.01.09 : тасдиқланган 26.10.2006; К. 28.04.06-177/19333/07./ Иминов Абдували Абдуманнобович ;

O'z DSt 1215:2009

Ўзбекистон пахтачилик илмий тадқиқот ин-ти (ЎзПИТИ). - - Тошкент, 2006. - 158 б. - Фойдаланган адабиёт рўхати : б. 117-130. – Илова : б. 131-158.

Носиров, Э. И. Қимматли қоғозлар бозорида тижорат банклари ролини ошириш масалалари [Матн] : дис. ... иқтисод фан. номзоди : 08.00.07 : тасдиқланган 03.10.2006; К 21.04.06-19302/163/08 / Носиров Эгамкул Исмоилович ; ЎзР Олий ва ўта махус таълим вазирлиги, Тошкент молия ин-ти. - Тошкент, 2006. - 152 б. - Фойдаланган адабиёт рўхати : б. 139-146. –Илова : б. 147-152.

СЕРИЯЛИ ВА БОШҚА ДАВОМЛИ РЕСУРСЛАР

Рўзнома

Ҳалқ сўзи [Матн] : илмий-оммабоп рўзнома. – 2001, июн – Тошкент, 2001 - 8 полосалик – Хафталик.

2001, № 1–24. – 10000 нусха . ; 2002, № 1 (25)–52 (77). – 15000 нусха

Журнал

Адолат [Матн] : Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партиясининг ижтимоий-сиёсий газетаси. – Тошкент : Шарқ. -1995. – Хафтада икки мартда чиқарилади.

2001, № 1–3. – 2000 нусха

Бюллетень

Ўзбекистон Республикаси. Олий Мажлис (2000 -). Олий Мажлис [Матн] : кенгаш стеногр. : бюллетень / Олий Мажлис Сенати. – Тошкент : РУз ОМ, 2000– . – 30 см. – К. брошюраланмаган.

№ 49 (497) : 11окт. 2000 й. – 2000. – 63 алоҳ. б – 1400 нусха

Давомли тўплам

Давлат молия тизими [Матн] : Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўплами. / ЎзР ФА, Молия ин-ти. - 2-том (1997) - . - Тошкент : Ўқитувчи, 2002. - 620 б. - ўзб. ва рус тилларида. - ISBN 5-640-02814-9.

4 чиқ. сони - 2002. – 340 б. – 500 нусха

5 чиқ. сони - 2002. – 256 б. – 500 нусха

6 чиқ. сони - 2002. – 234 б. – 500 нусха

ёки

Давлат молияси тизими [Матн] : Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўплами. / ЎзР ФА, молия ин-ти. - 2-том (1997) - . - Тошкент : Ўқитувчи, 2002. - 620 б. - ўзб. ва рус тиларида. - ISBN 5-640-02814-9.

4 чиқ. сони – 2002. – 340 б. – 500 нусха ; 5 чиқ. сони – 2002. – 256 б. – 500 нусха ; 6 чиқ. сони – 2002. – 234 б. – 500 нусха

ТАСВИРИЙ НАШРЛАР

Алиев, М. Ўзбекфильм [Тасвирий материал] : холст, бўёк / Кириш сўзи А. М. Салимовники. – Тошкент : Адабиёт ва санъат, 1970. - 38 б.: 11в. айрим расм. -

Муқова ва матн паралл. ўзб. ва рус тилларида.

Регистон [Тасвирий материал] : 16 открыткали / расм А. Мининники ; матн Н. Тарасова ва С. Иванованики ; Ўзб. давлат миллий музейи. – [Ж. сиз] : Шарқ, 2002. – 1 том (16 алоҳ. в.) : рангли. офсет ; 14x10 см. – Муқова ва матн парал. ингл., ва рус тилларида. – Матн ингл. – 10000 нусха. – ISBN 5-93522-007-5.

Графика [Тасвирий материал] : “Башқортостан маданияти” предмети бўйича таълим муассасалари учун кўргазмалар кўлланма : [репрод. комплекти / муаллиф-тузувчи Н. И. Оськина ; слайдлар Л. А. Черемохинаники ; бошқир тилига тарж. М. С. Аминованики]. – Уфа : Демург, 2001. – 1 папка (24 алоҳ. в.) : ранг. офсет. ; 49x35 см.–(Башқортостан тасвирий санъати ; чиқ. сони 5). – Расмларга имзолар парал. рус., бошқ. тилларда – 4000 нусха.

НОТА НАШРЛАРИ

Ражабий, Ю. Шашмақом [Ноталар] : қадимий мусиқалар / Юнус Ражабий ; [ноталар тузувчи ва сўзбоши муаллифи Ф.Сулаймонова ва Э. Юсуповники ; ЎзР ФА. Х. Сулаймонов номидаги кўлёмалар ин-ти]. – Партитура. – Тошкент : Фан, 1985. - 201 б: расм. - (Муқовали).

Муқова ва матн паралл. ўзб., рус ва инглиз тилларида.

Эшпай, А. Я. Квартет [Ноталар] : 2 ки скрипка, альт ва виолончель учун / Андрей Эшпай. – Партитура ва овозлар. – Москва. : Композитор, 2001. – 34 б., 4 парт. (68 б. партиялар алоҳ. паг.) ; 30 см. – Тит. в. парал. рус., ингл. Тилларида. – Н. д. 10350.

КАРТОГРАФИК НАШРЛАР

Ўзбекистон карталари [Хариталар] : Ўзбекистон ҳақидаги картографик тасаввурларнинг ривожланиши / муҳаррир Чарльз Гальков ; ЎзР Давлат китоби. - Тошкент, 1975. - 103 б. - 4000 нусха

Дунё. Дунёнинг сиёсий картаси [Хариталар] : сиёсий тузилиш 1 янв. 2001 й. холатига / тузувчи ва нашрга 2001 й. тайёрлаган ПКО «Картография» ; бош муҳаррир.

Н. Н. Полункина ; муҳарр. О. И. Иванцова, Н. Р. Монахова ; лойиха раҳбари М. Ю. Орлов. – 1 : 25 000 000 ; поликон. пр-цияси ЦНИИГАИК. – Москва : ПКО «Картография», 2001. – 1 х. (2 в.) : ранг. ; 98x71 см. – 250 нусха.

Европа. Европа давлатлари [Хариталар] : [физик харита] / тузувчи ва босмага 1985 й. тайёрлаган ПКО «Картография». ; катта муҳарр. Л. Н. Колосова ; муҳрр. Н. А. Дубова. – Тузат. 2000 й. – 1 : 5000 000, 1 см. 50 км ; поликон. пр-цияси норм. – Москва : Роскартография, 2000. – 1 х. : ранг., жадв. ; 106x89 см. – 3000 нусха.

АУДИОНАШРЛАР

Жабборов, А. Муסיкий драма ва комедия жанрлари [Товушли ёзув] : Ўзбекистон композиторларининг ижодиётдан/ А. Жабборов ; ашула ижрочиси О. Р. Матёкубов, А. Ғуломов [ва бошқ.]. - Тошкент: Ғ. Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 2000. - 188 б.: 1 мк.

Гладков, Г. А. Шер боласи билан тошбақа қандай кўшик куйлаганлари ва Африка тўхрисидаги бошқа эртақлар [Товушли ёзув] / Геннадий Гладков ; Г. Вицин, В. Ливанов, О. Анофриев ижроларида [ва бошқ.]. – Москва : Экстрафон, 2002. – 1 мк.

ВИДЕОНАШРЛАР

Махаллада дув-дув гап [Видеоёзув] / реж. Ш. Аббосов ; ролларда : Ҳ. Умаров, М. Сатарова, Т. Тожиев ; Ўзбекфильм. – Тошкент, 2002. – 1 илова. – Фильм экранга 1966 й. чиқарилган.

Кунботардан тонготаргача [Видеёзув] / реж. Роберт Родригес ; ролларда : К. Тарантино, Х. Кейтель, Дж. Клуни ; Paramount Films. – Москва : Премьер-видеофильм, 2002. – 1 илова. – Фильм экранга 1999 й. чиқрилган.

ЭЛЕКТРОН РЕСУРСЛАР

Амир Темур [Электрон ресурс] : Шахсияти Давлати Ренессанс : мультимедиа-қомуси. - Электрон маълум. ва прогр. (546 Мб.) - Тошкент: "ЦМИ" Инновация фирмаси ва "Компьютер Осие" ИТП, 2000. - 1 электрон. опт. диски (CD-ROM). - Ўзбек, рус ва инглиз тилларида.

Хорижий классик санъатининг бадий энциклопедияси [Электрон ресурс]. – Электрон матнли, тасвир., товушли маълумотлар ва амалий дастур. (546 Мб). – Москва : Катта

Россия энцикл. [ва бошқ.], 1996. – 1 электрон опт. диск (CD-ROM) : товуш., ранг. ; 12 см + фойдаланувчи кўлланмаси (1 в.) + откритка (1 в.). – (Интерактив дунё). – Систем. Талаблар : ПК 486 ёки юқорироқ ; 8 Мб ОЗУ ; Windows 3.1 ёки Windows 95 ; SVGA 32768 ва ундан кўп ранг. ; 640x480 ; 4x CD-ROM дисковод ; 16-бит. Товушли карта ; сичқон. – Сарлавҳа экрандан олинган. – Диск ва илова материал 20x14 см контейнерда жойлаштирилган.

ЎУЖЖАТЛАРНИНГ ЭЛЕМЕНТЛАРИ

Китоб... ёки бошқа бир мартали нашрдан мақола

Юнусов, Г. С. Компьютер статистикаси [Матн] / Г. С. Юнусов // Статистика : илмий тўплами / ЎЗР ФА, Математика ин-ти. – Тошкент, 2001. – Б. 101–106. – Библиогр.: б. 105–106.

... серияли нашр

Юнусов, Г. С. Компьютер статистикаси [Матн] / Г. С. Юнусов // Статистика : илмий тўплами / ЎЗР ФА, Математика ин-ти. – Тошкент, 2001. – Б. 101–106. – Библиогр.: б. 105–106.

Боголюбов, А. Н. Турли равишда тўлдириладиган сув тўлқинларидаги моддий резонанслар тўғрисида [Матн] / А. Н. Боголюбов, А. Л. Делицин, М. Д. Малих // Москва ун-ти хабарномаси Сер. 3, Физика. Астрономия. – 2001. – № 5. – Б. 23–25. – Библиогр.: б. 25.

Казаков, Н. А. Кечиккан изҳор [Матн] : қисса / Николай Казаков ; расмлар Е. Спиридонованики // Жанговар постда. – 2000. – № 9. – Б. 64–76 ; № 10. – Б. 58–71. – ISSN 0869-6403.

Қисм, боб

Алиев, П. П. Рустам Қосимжонов ярим финалга чиқди [Матн] : Ливия пойтахти Триполи шаҳрида давом этаётган шахмат бўйича жаҳон чемпионати ҳақида. / П. П. Алиев // Тошкент буюклари / П. П. Алиев, А. Қодиров, С. Парпиев. – Тошкент, 2004.-1 қисм. – Б. 340-547.

Глазирин, Б. Э. Word 2000 да алоҳида жараёнларни бажариш автоматизацияси [Матн] / Б. Э. Глазирин // Office 2000 : 1 да 5 к. : қўлланма / Э. М. Берлинер, И. Б. Глазирин, Б. Э. Глазирин. – 2-нчи нашр, қайта ишланган. – Москва, 2002. – Боб 14 . – Б. 281–298.

Рецензиялар

Норкул, Ҳ. Бизники ; Армон қилсинлар ; Уйғонган болалар ; Чиройлисиз майсажон : [Шеърлар] / Ҳамид. Норкул // Тошкент қомуси. - 2004. - 7 авг. (№10-11). – Б. 4. – Китобга рец.: Шеърлар / Т. Каримов. – Тошкент : Шарқ, 2003. – 592 б.

ёки

Норкул, Ҳ. Бизники ; Армон қилсинлар ; Уйғонган болалар ; Чиройлисиз майсажон : [Шеърлар] / Ҳамид. Норкул. – Тошкент : Шарқ, 2003. – 592 б.

Рец.: Каримов, Т. Шеърлар // Тошкент қомуси. - 2004. - 7 авг. (№10-11). – Б. 4.

Илова В
(маълумотнома)

БИБЛИОГРАФИК ЁЗУВЛАРДА ҚИСҚАРТИРИШЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ

1. Ҳар қандай соҳада ҳар қандай сарлавҳаларни қисқартиришга йўл қўйилмайди.

Истисно тариқасида:

а) қисқартириш маълумот манбаининг ўзида бўлса;

б) аҳамиятга эга бўлмаган сарлавҳалар келтирилганда (рақамларда): чиқиш сони – выпуск (чиқ. с., вып., issue – iss.), боб - глава (б., гл. chapter – chap.), китоб - книга (к., кн., book – b.), қисм - раздел (к., разд., section – sect.), том – том (т., т., volum – vol.), қисм - часть (қ., ч., part – pt.);

в) узун сарлавҳани ёзишда алоҳида сўзлар, жумлаларни мазмуни бузилмаса ўтказиб юборишга имкон берилади.

2. Сарлавҳа ва жавобгарлик маълумотлари соҳасида қисқартириш қўлланилмайди (шу ж. Материалнинг умумий белгиланишида)

Истисно тариқасида:

а) ўтказиб юрганлигини белгиламасдан туриб, библиографик тавсифда ташкилот мақоми, маъқуллаш тўғрисидаги маълумотларни, ижозат берилганлиги ва ҳ.к.ларни кўрсатмасдан, орденлар, фахрий, ҳарбий ва илмий унвонлар номларини келтирмаслик мумкин.

б) таҳрир хайъати – таҳр.хайъати (редакционная коллегия – редколлегия);

в) ва бошқалар – ва бошқ. (и другие – и др., і іншыя – і інш.; et alii – et al.).

3. Рўйхатда келтирилган сўзларнинг стандартлашган қисқартиришларини белгиланган соҳаларда қўллаш.

Стандартлашган қисқартиришлар рўйхати

<i>Ўзбек тили</i>	<i>Рус тили</i>	<i>Латин ёки инглиз тили ^[1]</i>	<i>Қўллаш соҳаси</i>
август-авг. avgust-avg.	август – авг.	August – Aug.	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
алоҳида пагинация -ал.пагин. alohida paginat-siya-al.pagin.	раздельная пагинация – разд. паг.	-	Физик характеристикаси соҳаси ва изоҳларда
апрель-апр. aprel-apr.	апрель – апр.	April – Apr.	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
аср (асрлар)- а. (аа.) asr (asrlar)- а (а.а)	век (века) – в. (вв.)	century – cent.	Сарлавҳа соҳаси, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар соҳаси ва серия соҳаларидан ташқари, рақамли белгиланиш бор ҳар қандай соҳаларда
боб - б. bob-b.	глава – гл.	chapter – chap.	Рақамлари бор ҳар қандай соҳаларда
босма	печать – печ.	publication-publ.	Чиқиш маълумотлари соҳасида
бўлим - бўл.	раздел – разд.	section – sect.	Рақамлари бор ҳар қандай

^[1] Каталогизация тили ишлатилмайдиган соҳалар учун.

<i>Ўзбек тили</i>	<i>Рус тили</i>	<i>Латин ёки инглиз тили ^{1[1]}</i>	<i>Қўллаш соҳаси</i>
bo'lim-bo'l.			соҳада
ва бошқалар-ва бошқ. va boshqalar-va boshq.	и другие – и др.	et alii – et al.	Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар соҳасида
ва ҳоказо - ва ҳ.к. va hokazo- va h.k.	и так далее – и т.д.	etcetera-etc	Изоҳларда
варақлар - в. varaqlar-v.	листы – л.		Рақамлари бор физик характеристикаси ва изоҳлар соҳаларида
дақиқага айланиши-дақ./айл. daqiqaga aylanishi-daq./ayl.	оборотов в минуту – об/мин	rotation per minutes- r/min	Физик характеристикаси соҳаси ва изоҳларда
дақиқалар - дақ. daqiqalar-daқ.	минуты – мин	Minutes-min	Рақамлари бор физик характеристикаси ва изоҳлар соҳаларида
декабрь - дек. decabr-dec.	декабрь – дек.	December – Dec.	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар соҳаси ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
ёнида, ён.	около – ок.	near	Чиқиш маълумотлари соҳасида
жадвал-жадв. jadval - j.	таблица – табл.	Table- tabl.-	Физик характеристикаси соҳаси ва изоҳларда
жануб-жан. janub-jan.	юг – Ю	South-S.	Ўзига ҳос маълумотлар соҳасида

<i>Ўзбек тили</i>	<i>Рус тили</i>	<i>Лотин ёки инглиз тили ^[1]</i>	<i>Қўллаш соҳаси</i>
иллюстрациялар-илл. Иллюстрациялар-илл. Illustratsiyalar-ill/	иллюстрации – ил.	Illustration-ill.	Физик характеристикаси соҳаси ва изоҳларда
июль iyule	июль	July	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
июнь iyun	июнь	June	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
йил (йиллар) - й. (йй.) yil (yillar)- y.(yy.)	год (годы) – г. (гг.)	yaer-	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
километрлар-км. kilometrlar-km.	километры – км	kilometres-km	Физик характеристикаси соҳаси ва изоҳларда
қисм-Қ. qism-Q.	часть – ч.	part – pt.	Ҳар қандай рақамлари бор соҳада
китоб - к. kitob-k.	книга – кн.	book – b.	Рақамлари бор ҳар қандай соҳада
март mart	март	March	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада

<i>Ўзбек тили</i>	<i>Рус тили</i>	<i>Латин ёки инглиз тили ^{1[1]}</i>	<i>Қўллаш соҳаси</i>
нарҳсиз-н.сиз narhsiz-n.siz	без цены – Б.ц.	-	Стандартлашган рақам ёки унинг муқобили ва фойдаланиш шартлари соҳасида
нашр жойисиз - н.ж. nashr joyisiz.	без места – б.м.	sine loco – s.l.	Чиқиш маълумотлари соҳасида
номлар-ном. nomlar-nom.	названия – назв.	named	Рақамлари бор изоҳлар соҳасида
номли (номидаги) - ном. nomli, nomidagi-nom.	имени – им.	by	Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар соҳасида, сарлавҳа ва изоҳлар соҳаларида фамилиялар мавжуд бўлганда
ноширсиз-н-рсиз. noshirsiz-n-rsiz.	без издателя – б.и.	sine nomine – s.n.	Чиқиш маълумотлари соҳасида
ноябрь-нояб. noyabr-noyab.	ноябрь – нояб.	November – Nov.	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
нусахалаш-нусх.	копирование-копир.	copyright – cop.	Чиқиш маълумотлари соҳасида
нусаҳаси-нусх. nushasi-nush.	экземпляр – экз.	copy	Стандартлашган рақам ёки унинг муқобили ва фойдаланиш шартлари соҳасида
октябрь - окт. oktabr-okt.	октябрь – окт.	October – Oct.	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар

<i>Ўзбек тили</i>	<i>Рус тили</i>	<i>Лотин ёки инглиз тили</i> ^[1]	<i>Қўллаш соҳаси</i>
			ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
партитура-партит. partitura-partit.	партитура – пар- тит.	score	Физик характеристикаси соҳасида ва изоҳларда
партия- парт. partiya-part.	партия – парт.	party-part.	Физик характеристикаси соҳасида ва изоҳларда
портрет-портр. portret - portr.	портрет – портр.	portrait-portr.	Физик характеристикаси соҳасида ва изоҳларда
рақами-... № raqami-...№	номер – №	number – No	Ўзига ҳос маълумотлар соҳасида
рангли – ранг. Rangli – rang.	Цветной (-ая) – цв.	Color-col.	Физик характеристикаси соҳасида ва изоҳларда
расм-р. Rasm-r.	Рисунок – рис.	Picture-pict.	Физик характеристикаси соҳасида ва изоҳларда
сантиметрлар –см. Santimetrlar-sm.	Сантиметры – см	Sentimetres-sm.	Физик характеристикаси соҳасида ва изоҳларда
саҳифалар-бетлар Б. Sahifalar-betlar- В.	Страницы – с.	-pages – pp.	Физик характеристикаси соҳасида ва изоҳларда
секундалар-сек. Sekundalar-sek.	Секунды – сек	second-S.	Физик характеристикаси соҳасида ва изоҳларда
сентябрь –сент. Sentyabr-sent.	Сентябрь – сент.	September – Sept.	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
стун-ст. Stun-st.	Столбец – стб.	Column	Физик характеристикаси

<i>Узбек тили</i>	<i>Рус тили</i>	<i>Лотин ёки инглиз тили ^{1[1]}</i>	<i>Қўллаш соҳаси</i>
			соҳасида ва изоҳларда
сўм – с. So‘m-s.	рубли – р.	-	Стандартлашган рақам ёки унинг муқобили ва фойдаланиш шартлари соҳасида
тахрир-хайъати- тахр.хайъати tahrir hay‘ati- tahr. Hay‘ati	Редакционная коллегия – редкол- легия	editorial board- edit.board	Жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар соҳасида
товушли-товуш. Tovushli-tovush.	Звуковой (-ая) – зв., – звук	sound	Физик характеристикаси соҳасида ва изоҳларда
Том – т. Tom- T.	том – т.	Volum – vol.	Рақамлари бор ҳар қандай соҳада
факсимиле – факсим. Faximile-faxim.	Факсимиле – фак- сим.	Facsimile-	Физик характеристикаси соҳасида ва изоҳларда
февраль-февр. Fevral-fevr.	февраль – февр.	February – Feb.	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
фотосурат-фото fotosurat-foto	фотография – фот.	Photo	Физик характеристикаси соҳасида ва изоҳларда
фронтиспис- фронтс. Frontispis-fronts.	фронтиспис – фронт.		Физик характеристикаси соҳасида ва изоҳларда
цензура-ценз. Tsenzura-tsenz.	цензура – ценз.	ensorship	Чиқиш маълумотлари соҳасида
чиқиш сони - чиқ.с. chiqish soni-chiq.s.	выпуск – вып.	issue – iss.	Рақамлари бор ҳар қандай соҳаларда

<i>Ўзбек тили</i>	<i>Рус тили</i>	<i>Лотин ёки инглиз тили ^[1]</i>	<i>Қўллаш соҳаси</i>
шарқ - Ш. sharq –Sh.	восток – В	Ost-O.	Ўзига ҳос маълумотлар соҳасида
шаҳар - ш. shahar-shah.	город – г.	City-	Сарлавҳа соҳаси, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар соҳаси ва серия соҳаларидан ташқари ҳар қандай шаҳарлар номлари бор соҳаларда,
Шимол–Шим. Shimol-Shim.	север – С	North-N.	Ўзига ҳос маълумотлар соҳасида
шу жумладан – шу ж. shu jumladan-sh.j.	в том числе – в т.ч.		Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
эрамиздан аввалги- эрам. авв. eramizdan avvalgi- eram. avv.	до нашей эры – до н.э.	before Christ – BC	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар соҳаси ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
эрамиз-эрам. eramiz-eram.	наша эра – н.э.	AD	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
январь - янв. yanvar-yanv.	январь – янв.	January – Jan.	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар

<i>Ўзбек тили</i>	<i>Рус тили</i>	<i>Лотин ёки инглиз тили ^{1[1]}</i>	<i>Қўлаш соҳаси</i>
			ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
яъни-яън. Yani-yan.	то есть – т.е.	That is-	Сарлавҳа, жавобгарлик тўғрисидаги маълумотлар ва серия соҳаларидан ташқари, ҳар қандай соҳада
ғарб-ғар. Qarb-qar.	запад – З	West-W.	Ўзига хос маълумотлар соҳасида
қайта ишланган ва тўлдирилган нашри - қайта иш. ва тўлд. нашри qayta ishlangan va to'ldirilgan nashri-qayta ish. va to'ld. nashri	издание (переиздание)– изд. (переизд.)	edit – ed.	Нашр соҳаси ва изоҳларда
ўйма нақш.-ў.н. o'yma naqsh- o'n.	гравюра – грав.	Engraving- ingrav.	Физик характеристикаси соҳаси ва изоҳларда

УДК 025.32:006.354

ОКС 01.140

T62

Калит сўзлар: библиографик ёзув, библиографик тавсиф, библиографик тавсифнинг соҳалари ва элементлари, ҳужжат, ҳужжатлар турлари, бир даражали библиографик тавсиф, кўп даражали библиографик тавсиф

ТДМИ библиография
кафедрасининг ўқитувчиси
п.ф.н., доцент Х. Маматраимова

Республика ахборот-кутубхона марказининг
катта кутубхоначиси
Д. Кудратова

КЕЛИШИЛГАН

А.Қодирий номидаги Тошкент
Давлат маданият институти
ректори
А.О.Тўраев

КЕЛИШИЛГАН

ЎзР Соғлиқни сақлаш вазирлиги Рес-
публика илмий тиббиёт кутубхонаси
Ф.В.Болкунова